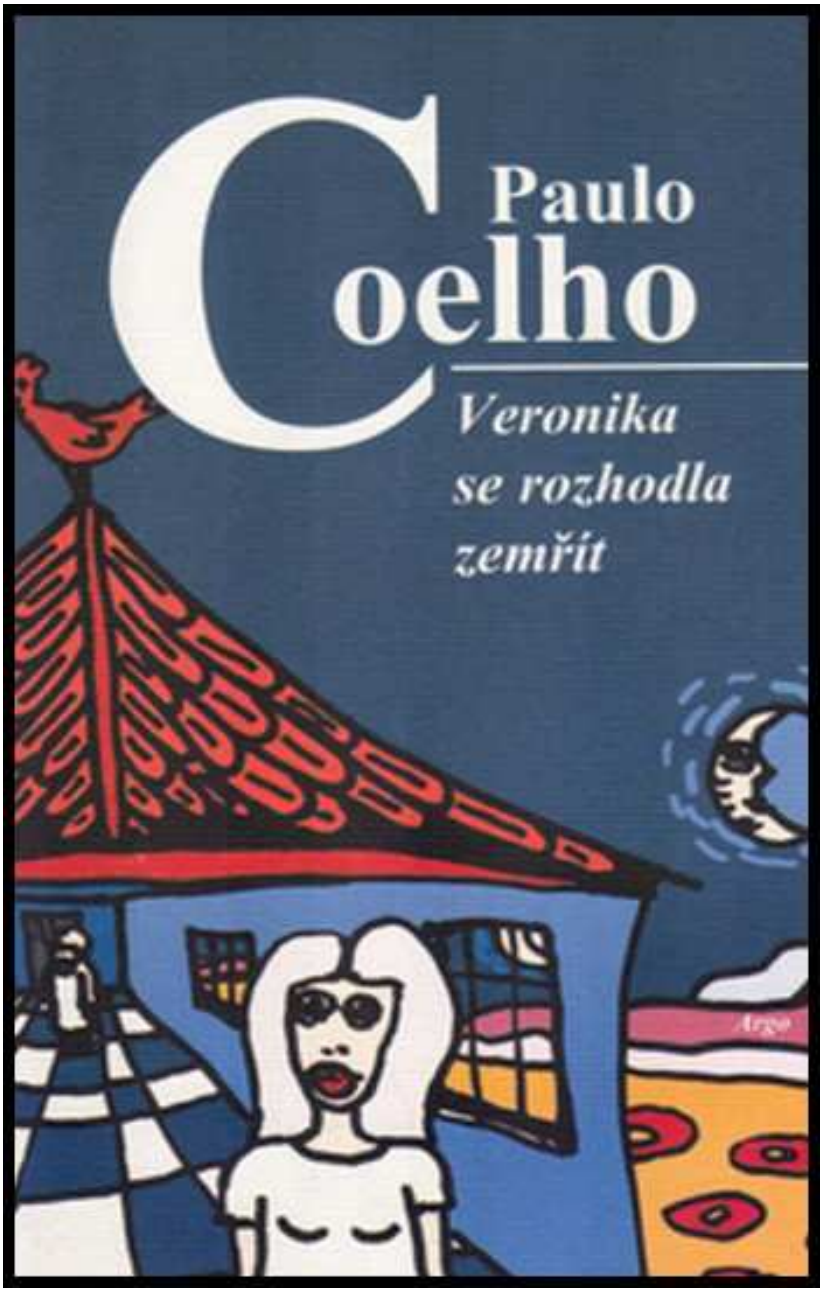

Paulo
Coelho
Veronika
se rozhodla
zemřít

VERONIKA SE ROZHODLA ZEMŘÍT

Paulo Coelho

Aj, dává mi vám moc šlapati na hady (…) a nic vám neuškodí. "

Lukáš 10, 19

Jedenáctého listopadu 1997 se Veronika rozhodla, že teď - konečně! - nastala ta pravá chvíle k sebevraždě. Pečlivě uklidila pokojík, který jí pronajaly jeptišky v klášteře, vypnula topení, vyčistila si zuby a lehla si do postele.

Z nočního stolku si vzala čtyři krabičky prášků na spaní. Místo aby je rozdrtila a smíchala s vodou, rozhodla se vzít jeden po druhém, protože od úmyslu k činu je daleko a ona si chtěla nechat cestu k ústupu volnou, kdyby toho náhodou začala litovat. Avšak po každém spolknutém prášku se ve svém záměru ještě víc utvrdila: za pět minut byly krabičky prázdné.

Neměla ponětí, jak dlouho bude trvat, než ztratí vědomí, a proto si na postel nachystala nové číslo francouzského měsíčníku Homme, které právě dostali v knihovně, kde pracovala. Listovala si v něm, a přestože ji informatika nijak zvlášť nezajímala, zastavila se u článku o počítačové hře (CD-ROM, jak tomu říkali), sestavené brazilským spisovatelem Paulem Coelhem, s nímž se před časem seznámila na přednášce v kavárně hotelu Grand Union. Po krátké rozmluvě s ním ji jeho nakladatel pozval na společnou večeři. Skupina hostů však byla příliš početná a o ničem se nedalo mluvit podrobněji.

Přece však se tento spisovatel stal svým způsobem součástí jejího světa, a tak si řekla, že jí líp uběhne čas, když si o jeho práci něco přečte. Při čekání na smrt si tedy Veronika začala číst o informatice, o něčem, co ji ani v nejmenším nezajímalo - což bylo charakteristické pro celý její život, protože vyhledávala jen to nejsnadnější nebo to, co měla na dosah ruky. Jako třeba tenhle časopis.

K jejímu překvapení ji však hned první řádek textu vytrhl z obvyklé pasivity (sedativa se jí v žaludku ještě nerozpustila, ale Veronika byla pasivní už od přírody) a způsobil, že poprvé v životě uvěřila výroku, který byl mezi jejími přáteli velice módní:

„Nic se na tomto světě neděje náhodou."

Proč se před ní ten první řádek objevil právě ve chvíli, kdy začala umírat? Jaké tajné poselství měla před očima, pokud ovšem místo shody okolností nějaká tajná poselství vůbec existují? Pod ilustrací k té počítačové hře autor článku zahájil text otázkou:

„Kde je Slovinsko?"

„Nikdo neví, kde je Slovinsko," pomyslela si.

„Vůbec nikdo."

Slovinsko však existovalo a rozkládalo se venku i vevnitř, v okolních horách i na náměstí, které měla před sebou: Slovinsko byla její vlast.

Odstrčila časopis stranou, přece se teď nebude pohoršovat nad světem, který nic neví o existenci Slovinců; s národní hrdostí už neměla nic společného. Nyní měla být pyšná jenom na sebe, uvědomovat si, že se konečně odvážila skoncovat s tímhle životem: to je přece skvělé! A dělala to přesně tak, jak si to vždycky představovala - vzala si prášky, které nepoznamenají její vzhled.

Skoro půl roku ty prášky sháněla. Když už si myslela, že se jí to nepodaří, zauvažovala o tom, že by si podřezala žíly. Věděla samozřejmě, že by nakonec zakrvácela celý pokoj a připravila jeptiškám nepříjemné chvíle, ale sebevrah přece musí myslet především na sebe a teprve pak na druhé. Byla by ráda, kdyby její smrt nezpůsobila nikomu velké potíže, ale pokud by neměla jinou možnost, než podřezat si žíly, pak by se nedalo nic dělat - a jeptišky by musely místnost vyčistit a všechno hned pustit z hlavy, jinak by se jim nepodařilo pokoj znovu pronajmout. Ostatně i koncem dvacátého století lidé ještě věřili na strašidla.

Jistě, mohla by taky skočit z některé z těch nemnoha vysokých lublaňských budov, ale proč by měla působit rodičům ještě větší utrpení? Nejenže by je šokovala dceřina smrt, ale navíc by museli identifikovat znetvořené tělo: ne, to by bylo horší než vykrvácet, protože by to natrvalo poznamenalo dvě bytosti, které chtěly jenom její dobro.

„Na smrt své dcery si nakonec zvyknou. Ale na rozdrcenou lebku se asi zapomenout nedá."

Výstřely, pády z výšky, oběšení, nic z toho se nehodilo k její ženské přirozenosti. Ženy si k sebevraždě volí mnohem romantičtější prostředky - podřežou si žíly nebo si vezmou nadměrnou dávku prášků na spaní. Opuštěné princezny a hollywoodské hvězdy jsou toho příkladem.

Veronika věděla, že v životě je důležité vyčkat pravé chvíle a pak jednat. A skutečně: dva z jejích přátel, které dojaly její ustavičné stesky na nespavost, jí obstarali čtyři krabičky - každý dvě - silné drogy, kterou používali muzikanti z místního klubu. Veronika si je uložila do nočního stolku a celý týden koketovala s blížící se smrtí a - bez sentimentality -se loučila s tím, čemu se říkalo Život.

Teď tedy ji těšilo, že to dovedla ke konci, a zároveň ji mrzelo, že neví, co si počít se zbytkem času.

Znovu zauvažovala nad nesmyslem, který právě četla: jak může nějaký článek o počítači začínat tak pitomou větou:

„Kde je Slovinsko?"

Protože ji nenapadlo nic zajímavějšího, čím by se mohla zabavit, rozhodla se, že si ten text dočte, až nakonec zjistila něco nečekaného: ta počítačová hra byla vyrobena ve Slovinsku - v té divné zemi, jejíž přesnou polohu zřejmě s výjimkou jejích obyvatel nikdo nezná -, protože je tam levnější pracovní síla. Před několika měsíci, když francouzský výrobce uváděl hru na trh, uspořádal na bledském hradě slavnost pro novináře z celého světa.

Veronika si vzpomněla, že o té události, která vzrušila celé město, něco slyšela: nejenom proto, že hrad znovu upravili tak, aby co nejvíc připomínal středověké ovzduší toho CD-ROMu,

ale i kvůli polemickým ohlasům v místním tisku: mezi pozvanými byli novináři z Německa, Francie, Anglie, Itálie a Španělska - ale žádný Slovinec.

Žurnalista z časopisu Homme - který do Slovinska přijel poprvé, bezpochyby na cizí útraty, a jistě se na hradě celou tu dobu bavil, snažil se vypadat zajímavě a jedl a pil zadarmo -, se rozhodl začít svůj článek žertem, jímž se určitě zavděčil snobským intelektuálům své země. Jistě pak taky vykládal kolegům v redakci vymyšlené historky o místních zvycích nebo o tom, jak uboze vymóděné jsou Slovinky.

Ostatně co je jí do toho. Veronika umírala a měla by myslet na jiné věci, jako třeba na to, jestli existuje posmrtný život nebo v kolik hodin najdou její tělo. Ale i tak - nebo právě kvůli důležitému rozhodnutí, které učinila - jí ten článek vadil.

Podívala se z okna kláštera na malé lublaňské náměstí. „Jestli nevědí, kde je Slovinsko, pak Lublaň pro ně musí být cosi mytického," pomyslela si. Jako Atlantis, Lemurie nebo zmizelé světadíly podněcující lidskou fantazii. Nikdo na světě by nezačal článek otázkou, kde je Mount Everest, i kdyby tam nikdy nebyl. A přece přímo uprostřed Evropy se novinář z významného časopisu nestydí takovou otázku položit, protože ví, že většina jeho čtenářů nemá tušení, kde to Slovinsko vůbec je. A tím méně jeho hlavní město Lublaň.

Vtom Veroniku napadlo, co si počít s časem - když už uběhlo deset minut, a dosud nezaznamenala žádnou tělesnou reakci. Poslední věcí, kterou v životě udělá, bude, že napíše tomu časopisu dopis, aby jim objasnila, že Slovinsko je jedna z pěti republik vzniklých po rozpadu bývalé Jugoslávie.

Ten dopis tu nechá na rozloučenou. Jinak skutečné důvody své sebevraždy nijak vysvětlovat nebude.

Až její tělo najdou, budou si myslet, že se zabila proto, že v nějakém časopise nevěděli, kde leží její vlast. Rozesmála ji představa, jak se v novinách budou dohadovat, jestli její národnostně motivovaná sebevražda byla nebo nebyla na místě. A překvapilo ji, jak rychle změnila názor, vždyť před chvílí si

myslela pravý opak - že svět a jeho zeměpisné problémy už se jí netýkají.

Dopis tedy napsala. Chvilka dobré nálady způsobila, že necítila tak naléhavou potřebu zemřít, ale protože už vzala prášky, nemohla nic změnit.

Koneckonců dobrou náladu mívala i dřív a teď se nezabíjela proto, že by byla smutná, zahořklá a náchylná k depresi. Častokrát se večer spokojeně procházela po lublaňských ulicích nebo z okna svého klášterního pokoje pozorovala sníh, snášející se na básníkovu sochu na náměstí. Jednou se skoro celý měsíc vznášela v oblacích jen proto, že nějaký cizí muž jí právě na tom náměstí věnoval květinu.

Byla přesvědčena, že je naprosto normální. K sebevraždě se rozhodla ze dvou docela prostých důvodů a byla si jista, že hodně lidí by s ní souhlasilo, kdyby zanechala lístek, v němž by je vyložila.

Za prvé: všechno v jejím životě bylo pořád stejné a - jakmile pomine mládí, začne úpadek, stáří se přihlásí nezvratnými změnami, objeví se choroby, zmizí přátelé. Prostě žít dál pak nepřinese nic nového; naopak, mnohem spíš se bude moci nadat utrpení.

Druhý důvod byl filosofičtější: Veronika četla noviny, dívala se na televizi a sledovala, co se ve světě děje. Všechno bylo špatné a ona na té situaci nemohla nic změnit - což v ní budilo pocit naprosté zbytečnosti.

Za chvíli se však měla dočkat poslední - a zřejmě naprosto odlišné - zkušenosti svého života: smrti. Dopsala dopis pro časopis, víc na to nemyslela a soustředila se na věci, které se jí v tomto okamžiku jejího života - nebo spíše možná smrti - zdály důležitější.

Pokoušela se představit si, jaké to je, když člověk umírá, ale nepodařilo se jí to. Na tom ostatně nezáleželo, protože za pár minut to měla vědět.

Za kolik minut?

Neměla ponětí. Ale kochala se představou, že se dozví něco, na co se ptá každý: existuje Bůh?

Na rozdíl od mnoha jiných lidí ji však tenhle problém v podstatě netrápil. Bývalý komunistický režim vychovával lidi k názoru, že život končí smrtí, a ona si na tu myšlenku nakonec zvykla. Ovšem generace jejích rodičů a prarodičů ještě chodila do kostela a na poutě, modlila se a byla pevně přesvědčena, že Bůh jim naslouchá.

Do svých čtyřiadvaceti let Veronika prožila všechno, co mohla - a nebylo toho málo! -, a byla si téměř jista, že na konci všeho je smrt. Proto si zvolila sebevraždu: zkrátka svobodu. Věčné zapomnění.

V hloubi duše však přece jen trochu zapochybovala: co když Bůh existuje? Tisíce let civilizace udělaly ze sebevraždy tabu, urážku všech náboženských přikázání: člověk bojuje, aby přežil, a ne aby se vzdával. Lidské plémě se musí množit. Společnost potřebuje pracovní sílu. Manželská dvojice musí mít důvod, proč žít dál společně, i když už láska pomine, vždyť každá země potřebuje vojáky, politiky a umělce.

„Jestliže existuje Bůh - a mám-li být upřímná, tak tomu nevěřím -, pak je mu jasné, že lidské chápání má své meze. To On stvořil tenhle zmatek, kde existuje bída, nespravedlnost, hrabivost, samota. Myslel to jistě dobře, ale nic kloudného z toho nevzešlo; jestliže Bůh existuje, bude velkomyslný k bytostem, které zatoužily odejít z téhle Země dřív, a možná se dokonce omluví, že nás tu přinutil žít."

Ať jdou všechna tabu a pověry k čertu! Její pobožná matka říkávala: Bůh zná minulost, přítomnost i budoucnost. V tom případě ji poslal na svět s plným vědomím toho, že se nakonec zabije, a její čin jej nepřekvapí.

Veronice se začalo dělat špatně a nevolnost rychle sílila. Za několik minut už se nedokázala soustředit na náměstí za oknem. Věděla, že je zima, že budou čtyři hodiny odpoledne a že slunce rychle zapadá. Věděla, že druzí lidé budou žít dál; v tu chvíli právě nějaký mladík přešel kolem jejího okna, uviděl ji, a přitom ho vůbec nenapadlo, že ona umírá. Skupina bolivijských muzikantů (Kde je Bolívie? Proč se na to novináři ve svých článcích neptají?) vyhrávala u sochy velkého

slovinského básníka France Prešerna, který zanechal nesmazatelnou stopu v duši jejího lidu.

Bude moci poslouchat tu hudbu, která k ní doléhá z náměstí, až do konce? Byla by to krásná vzpomínka z tohoto života: stmívání, melodie přinášející sny z druhého konce světa, teplý útulný pokoj, hezký hoch plný života, který se náhle zastavil a díval se na ni. Cítila, že prášky už účinkují, a uvědomila si, že je to poslední člověk, kterého vidí.

Usmál se na ni. Opětovala jeho úsměv - neměla co ztratit. Když jí však pokynul, tvářila se, že se dívá jinam; ten kluk by chtěl zajít moc daleko. Vyvedlo ho to z míry, a tak šel dál a na tvář za oknem nadobro zapomněl.

Veroniku však uspokojilo, že po ní zas jednou někdo zatoužil.

Nezabíjela se proto, že by jí chyběla láska. Ani proto, že by ji neměli rádi rodiče, ani kvůli finančním problémům nebo nějaké nevyléčitelné nemoci.

Veronika se rozhodla zemřít v ten krásný lublaňský podvečer, kdy na náměstí hráli bolivijští hudebníci a kolem jejího okna kráčel nějaký mladík, a líbilo se jí, co viděly její oči a slyšely její uši. Ale ještě víc ji uspokojovalo, že se na tytéž věci nebude muset dívat dalších třicet, čtyřicet nebo padesát let - protože pak už by na nich nebylo nic nového a stala by se z toho tragédie života, v němž se všechno opakuje a jeden den je vždycky stejný jako druhý.

Začal se jí zvedat žaludek a cítila se velice špatně.

„To je divné, myslela jsem, že taková dávka sedativ mě okamžitě uspí." Místo toho jí však divně hučelo v uších a chtělo se jí zvracet.

„Když se pozvracím, tak neumřu."

Snažila se nevolnost potlačit a upírala pozornost na rychlé stmívání, na Bolivijce, na lidi, kteří začínali zavírat krámy a odcházeli. Bzučení v uších bylo stále pronikavější a Veronika - poprvé od chvíle, kdy spolykala prášky - pocítila strach, hrozný strach z neznáma. Ale netrvalo dlouho a ztratila vědomí.

Když Veronika otevřela oči, vůbec ji nenapadlo, že by byla v nebi. V nebi by přece nesvítili zářivkou a bolest - kterou pocítila o zlomek vteřiny později - byla typicky pozemská. Ach ta pozemská bolest - tu si nikdy nemůžeme s ničím splést!

Chtěla se pohnout, a bolest zesílila. Objevila se před ní spousta světelných bodů, a přesto jí bylo jasné, že to nejsou hvězdy v ráji, ale důsledek intenzivního utrpení.

„Tak jste se vzpamatovala," uslyšela ženský hlas.

„Teď jste oběma nohama v pekle, užijte si to."

Ne, to není možné, ten hlas jí lže. Není to peklo - protože je jí strašná zima a všimla si, že z úst a nosu jí trčí plastikové trubičky. Jedna z těch trubiček - kterou měla zasunutou do krku - ji dusila. Chtěla se pohnout a vytáhnout ji, ale měla připoutané ruce.

„Já si dělám legraci, to není žádné peklo," pokračoval hlas.

„Je to horší než peklo, ostatně tam jsem já nikdy nebyla. Je to Villete."

Přes bolest a dusivý pocit si Veronika ve zlomku vteřiny uvědomila, co se vlastně stalo. Pokusila se o sebevraždu, a někdo přišel včas, aby ji ještě zachránili. Možná některá jeptiška nebo kamarádka, která se nečekaně objevila, nebo jí někdo chtěl dát něco, na co už dávno zapomněla. Přežila a je ve Villete.

Villete byla proslulá a obávaná psychiatrická léčebna, existující od roku 1991, kdy byla vyhlášena nezávislost. V té době převládal názor, že rozdělení bývalé Jugoslávie proběhne mírovou cestou (koneckonců Slovinsko muselo válčit jen jedenáct dní), a skupina evropských podnikatelů získala souhlas ke zřízení ústavu pro duševně choré v bývalých kasárnách, jejichž provoz byl pro stát příliš drahý.

Válka však přece jen postupně začala - nejdřív v Chorvatsku, potom v Bosně. Podnikatelé znejistěli: finanční prostředky k téhle investici jim poskytli kapitalisté z různých částí světa, a oni ani neznali jejich jména, takže nebylo možné se s nimi sejít, omluvit se za vzniklou situaci a požádat je o

strpení. Vyřešili tedy problém tak, že přijali praktická opatření, v případě psychiatrické léčebny ne zrovna nejvhodnější, a Villete se stalo - pro mladý stát, který se právě vymanil z tolerantního komunismu - symbolem toho nejhoršího rysu kapitalismu: stačilo zaplatit, aby se tam uvolnilo místo.

Mnozí lidé, kteří se chtěli zbavit některého člena rodiny, ať už důvodem byly hádky o dědictví nebo nepřijatelné chování, vynaložili celé jmění, aby získali lékařské potvrzení, jež jim umožnilo zavřít do ústavu problémové děti nebo rodiče. Jiní zase, aby se vyhnuli placení dluhů nebo aby ospravedlnili určité jednání, které jim mohlo vynést léta vězení, strávili nějaký čas v blázinci, a tak unikli vymáhání dluhů nebo soudnímu procesu.

Z Villete nikdy nikdo neutekl. Skuteční šílenci - které tam poslaly soudní orgány nebo jiné nemocnice - tam byli pohromadě s těmi, kdo byli z šílenství obviněni anebo je předstírali. Výsledkem byl naprostý chaos a tisk co chvíli zveřejňoval případy špatného zacházení nebo podvodů, přestože novináři nikdy nedostali povolení k prohlídce ústavu, aby se přesvědčili, co se tam vlastně děje. Vláda se obviněními zabývala, ale nemohla získat žádné důkazy, akcionáři zase pohrozili, že rozšíří zprávy o tom, jak nevýhodné jsou v zemi podmínky pro zahraniční investory, a tak instituce nadále existovala a byla ještě mocnější než dřív.

„Moje teta před několika měsíci spáchala sebevraždu," pokračoval ženský hlas.

„Skoro osm let se jí vůbec nechtělo vyjít z pokoje ven, pořád jenom jedla, tloustla, kouřila, brala sedativa a většinu času prospala. Měla dvě dcery a manžela, který ji miloval."

Veronika se pokusila otočit hlavu směrem, odkud hlas přicházel, ale nešlo to.

„Jenom jednou jsem viděla, že na něco zareagovala: když si její manžel našel milenku. To pak dělala scény, zhubla o pár kilo, rozbíjela sklenice a celé týdny svým křikem nenechala sousedy spát. Může to vypadat hloupě, ale já si myslím, že to

bylo nejšťastnější období jejího života: o něco bojovala, cítila, že žije a že dokáže na něco reagovat."

„Co mně je do toho?" uvažovala Veronika, a nedokázala ze sebe vypravit ani slovo. „Já nejsem ničí teta a manžela taky nemám!"

„Manžel nakonec milenku nechal," pokračovala žena.

„A moje teta začala být postupně zase tak pasivní jako dřív. Jednou mi zatelefonovala a řekla, že se rozhodla žít jinak: přestala kouřit. Ještě ten týden začala brát víc sedativ, protože jí chyběly cigarety, a pak všem oznámila, že se zabije.

Nikdo jí nevěřil. Jednou ráno mi nechala na záznamníku vzkaz, kterým se se mnou loučila, a hned nato si pustila plyn. Ten vzkaz jsem si poslechla několikrát: ještě nikdy nemluvila tak klidně a vyrovnaně. Říkala, že není ani šťastná, ani nešťastná a že to není k vydržení."

Veronika pocítila soucit s ženou, která jí ten příběh vyprávěla a zřejmě se snažila pochopit, proč se její teta zabila. Jak soudit - ve světě, kde se každý snaží za každou cenu přežít - lidi, kteří se rozhodnou zemřít?

To nemůže posoudit nikdo. Každý zná rozměr vlastního utrpení nebo naprosté ztráty smyslu svého života. Veronika to chtěla vysvětlit, ale s tou trubičkou v ústech se zakuckala a žena jí přišla na pomoc.

Veronika viděla, jak se sklání nad jejím připoutaným tělem opatřeným trubičkami, které proti její vůli a proti jejímu svobodnému rozhodnutí bylo chráněno před zmarem. Pohnula hlavou na druhou stranu a zaprosila pohledem, aby jí tu trubičku vytáhli a nechali ji v klidu zemřít.

„Jste nervózní," řekla žena.

„Nevím, jestli svého činu litujete, nebo jestli ještě pořád chcete umřít, ale mě to nezajímá. Já musím splnit, co mi přikázali: když je pacient neklidný, tak mu podle zdejšího řádu mám dát uklidňující prostředek."

Veronika se přestala zmítat, ale ošetřovatelka už jí do paže píchala injekci. Zakrátko se zase vrátila do zvláštního světa beze snů, kde se jí vybavovala jediná věc, totiž obličej ženy,

který právě spatřila: zelené oči, hnědé vlasy a naprosto neúčastný výraz někoho, kdo dělá všechno proto, že musí, a nikdy se nevyptává, proč řád nařizuje to či ono.

Paulo Coelho se o Veroničině příběhu dozvěděl o tři měsíce později, když v jedné alžírské restauraci v Paříži večeřel se slovinskou přítelkyní, která se také jmenovala Veronika a byla to dcera lékaře, ředitele Villete.

Když se později rozhodl napsat o té záležitosti knihu, chtěl nejdřív změnit jméno své přítelkyně Veroniky, aby čtenáře zbytečně nepletl. Říkal by jí třeba Blanka, Edvina nebo Marjetka nebo by jí dal jakékoli jiné slovinské jméno, ale nakonec zůstal u skutečných jmen obou žen. Když bude mluvit o své přítelkyni, řekne přítelkyně Veronika. Ke jménu té druhé Veroniky nemusí nic přidávat, protože to bude hlavní postava knihy a lidi by nebavilo pořád číst „bláznivá Veronika" nebo „Veronika, která se pokusila o sebevraždu". Ostatně on sám i přítelkyně Veronika vstoupí do příběhu jenom v tomhle krátkém úseku.

Přítelkyni Veroniku zděsil čin jejího otce, zvlášť když si pomyslela, že jde o ředitele instituce, která by měla požívat všeobecné vážnosti. Její otec kromě toho pracoval na disertaci, kterou hodlal předložit k posouzení uznávané akademické obci.

„Víš, z čeho vznikl výraz, azyl'?" zeptala se ho.

„Za středověku měli lidé právo hledat útočiště v kostelích, na posvátných místech. Právu na azyl rozumí každý civilizovaný člověk! Jak tedy může můj otec, ředitel něčeho, kde má pacient najít azyl, takhle s někým zacházet?"

Paulo Coelho se vyptával na všechny podrobnosti celé záležitosti, protože měl pádný důvod zajímat se o Veroničin příběh.

Sám byl totiž kdysi umístěn v jistém „azylu" - neboli blázinci, jak se takovému typu nemocnice říká častěji. A nestalo se mu to jednou, ale třikrát - v letech 1965, 1966 a 1967 -, a to v Léčebném ústavu dr. Eirase v Rio de Janeiru.

Důvod té internace vlastně dodnes neznal; rodiče možná mátlo jeho nekonvenční chování, kolísající mezi plachostí a extroverzí, nebo snad k tomu přispěla jeho touha být „umělcem", což všichni v rodině považovali za nejjistější způsob, jak žít na okraji společnosti a zemřít v bídě.

Pokud si na to vzpomínal - což mimochodem nebylo nijak často -, pak skutečného šílence viděl v lékaři, který bez jakéhokoli konkrétního důvodu souhlasil s jeho umístěním v psychiatrické léčebně (v každé rodině je vždycky snaha svalovat vinu na druhé a prohlašovat, že rodiče nevěděli, co dělají, když dospěli k tak drastickému rozhodnutí).

Paulo se smál, když se dozvěděl o podivném dopisu, který Veronika zanechala tisku a v němž kritizovala významný francouzský časopis, že vůbec neví, kde je Slovinsko.

„Kvůli tomu se přece nikdo nezabije."

„Proto taky ten dopis zůstal bez účinku," řekla rozpačitě přítelkyně Veronika.

„Zrovna včera, když jsem se zapisovala v hotelové recepci, považovali Slovinsko za město v Německu."

To znám z vlastní zkušenosti, pomyslel si Paulo, vždyť třeba hodně cizinců považuje argentinské město Buenos Aires za hlavní město Brazílie.

Avšak kromě toho, že si cizinci pletou „krásné hlavní město jeho země" (samozřejmě země sousední), spojoval Paula Coelha s Veronikou fakt, o němž už tu sice byla řeč, ale neškodí jej znovu připomenout: byl rovněž umístěn v sanatoriu pro duševně choré, „odkud se nikdy neměl dostat ven", jak kdysi poznamenala jeho první žena.

Ale ven se dostal. A když odešel z Léčebného ústavu dr. Eirase naposled, pevně rozhodnut už nikdy se tam nevrátit, slíbil si dvě věci: a) přísahal, že o tom tématu něco napíše; b) přísahal, že to neuveřejní dřív, než zemřou jeho rodiče - nechtěl je totiž ranit, poněvadž věděl, že celá dlouhá léta cítili vinu za to, co udělali.

Jeho matka zemřela v roce 1993. Ale otec, jemuž bylo v roce 1997 čtyřiaosmdesát let, stále žil a těšil se dobrému

duševnímu i tělesnému stavu, přestože měl - ač nekuřák - rozedmu plic a živil se mraženou stravou, protože žádná služka nedokázala snášet jeho vrtochy.

Když tedy Paulo Coelho uslyšel Veroničin příběh, přišel na to, jak o tom tématu mluvit, a přitom neporušit svůj slib. Na sebevraždu sice nikdy nepomyslel, ale prostředí ústavu toho typu znal důvěrně - léčbu, vztahy mezi lékaři a pacienty, úlevu i úzkost z toho, že se ocitl na takovém místě.

Nechme tedy Paula Coelha a jeho přítelkyni Veroniku z této knihy definitivně odejít a pokračujme v příběhu.

Veronika nevěděla, jak dlouho spala. Vzpomněla si, že se v jednom okamžiku probudila - v ústech a v nose ještě s přístroji, které ji měly udržet při životě - a uslyšela, jak jí kdosi říká:

„Mám tě masturbovat?"

Když se však teď s očima dokořán rozhlížela po místnosti, nevěděla, jestli se to opravdu stalo, nebo jestli to byla jen halucinace. Jinak si nedokázala vybavit nic, naprosto nic.

Trubičky už jí dali pryč. Pořád však měla po celém těle zastrkané jehly, dráty svedené k srdci a na hlavu, a ruce připoutané. Byla nahá, zakrytá pouze prostěradlem, a bylo jí zima - rozhodla se však, že si nebude stěžovat. V malém prostoru odděleném zelenou plentou nebylo nic víc než přístroje jednotky intenzivní péče, postel, na níž ležela, bílá židle - a na té seděla ošetřovatelka a četla si nějakou knihu.

Tahle žena měla tmavé oči a hnědé vlasy. Přesto však Veronika nevěděla jistě, jestli to není táž osoba, která na ni před několika hodinami - nebo dny? - mluvila.

„Můžete mi odvázat ruce?"

Ošetřovatelka zvedla oči od knihy, stroze odpověděla „ne" a zase se začetla.

Jsem naživu, pomyslela si Veronika. Všechno začne nanovo. Nějaký čas tu budu muset zůstat, než doktoři usoudí, že jsem naprosto normální. Pak mě propustí a já zas uvidím

lublaňské ulice, kulaté náměstí, mosty, lidi, kteří chodí do práce a z práce.

A protože lidé mají vždycky sklon pomáhat druhým - jen aby se cítili lepší, než skutečně jsou -, přijmou mě zpátky do knihovny. Po čase začnu chodit do stejných barů a klubů, s přáteli budeme debatovat o nespravedlnosti a problémech světa, půjdu do kina nebo se projet na loďce po jezeře.

Zvolila jsem si prášky, a proto nejsem zohavená: jsem pořád mladá, hezká, inteligentní a nebude pro mě těžké - ostatně těžké to nebylo nikdy - najít si partnery. Budu se s nimi milovat u nich doma nebo v lese, dokonce s určitým potěšením, ale hned po orgasmu se mě zase zmocní pocit prázdnoty. Už ani nebudeme vědět, o čem mluvit, a oba vycítíme, že přišla chvíle, abychom si našli nějakou výmluvu - jako třeba „je pozdě" nebo „zítra musím brzo vstávat" -, a co nejrychleji se rozejdeme a budeme se snažit nedívat se jeden druhému do očí.

Už se zas vidím ve svém podnájmu v klášteře. Snažím se číst nějakou knížku, zapnu televizi a dívám se na věčně stejné programy, nařídím si budík, abych se probudila přesně ve stejnou hodinu jako den předtím, znova mechanicky plním úkoly, jimiž mě pověřili v knihovně. Jím sendvič na stále stejné lavičce v parku naproti divadlu a kolem mě lidé, kteří se také chodí najíst na stejné místo, civí jako obvykle do prázdna, ale tváří se, že myslí na bůhvíjak důležité věci.

Pak se vrátím do práce, poslouchám řeči o tom, kdo s kým chodí, kdo má jaké trable, jak jedna známá brečela kvůli manželovi - a mám dojem, že mně je hej, jsem hezká, mám zaměstnání, najdu si kluka, jakého budu chtít. Pak zas večer vyrazím do nějakého baru a všechno se vrátí do starých kolejí.

Moje máma - kterou můj sebevražedný pokus úplně zdrtí - se z toho leknutí nakonec vzpamatuje a zase se mě bude vyptávat, co vlastně chci v životě dělat, proč nejsem stejná jako druzí, vždyť přece nic není tak složité, jak si myslím já.

„Podívej se třeba na mě, tolik let už jsem vdaná za tvého otce, a vždycky jsem se snažila, aby z tebe bylo slušně vychované děvče, které má před očima ten nejlepší příklad."

Jednoho dne mě ty věčně stejné řeči přestanou bavit, a abych jí udělala radost, tak se za nějakého muže vdám a budu si namlouvat, že ho miluji. Oba nakonec přijdeme na to, jak snít o společné budoucnosti, o venkovském domku, o našich dětech a jejich budoucnosti. První rok se budeme často milovat, druhý rok už méně a počínaje třetím rokem asi budeme myslet na sex jednou za čtrnáct dní a to pomyšlení se stane skutkem tak jednou za měsíc. A horší bude, že spolu skoro nebudeme mluvit. Já se budu snažit té situaci přizpůsobit a přijít na to, co vlastně dělám špatně - když on se o mě vůbec nezajímá, a místo aby se mi věnoval, ustavičně mluví jen o svých kamarádech, jako by to byl opravdu celý jeho svět.

Jakmile bude naše manželství zralé k rozchodu, tak otěhotním. Narodí se nám dítě, nějaký čas si zase budeme bližší, ale brzo zase bude všechno stejné jako dřív.

Já pak začnu tloustnout jako ta teta ošetřovatelky ze včerejška- anebo kdoví z kterého dne. Začnu držet dietu a každý den a každý týden mě bude ničit zjištění, že přes veškerou snahu přibývám na váze. To pak budu brát ty zázračné pilulky proti depresi - a po nocích lásky, které tak rychle utečou, porodím další děti. Všem lidem budu říkat, že žiju jen pro své děti, ale ve skutečnosti to ony budou vyžadovat, abych pro ně žila.

Lidé nás budou považovat za šťastný pár, a nikdo nebude tušit, kolik samoty, hořkosti a odříkání se skrývá za celým tím zdáním štěstí. Teprve když si můj muž najde svou první milenku, udělám možná scénu jako ta ošetřovatelčina teta nebo budu znova uvažovat o sebevraždě. Ale to už budu stará a zbabělá, budu mít dvě nebo tři děti, které budou potřebovat mou pomoc, a já je budu muset vychovávat a připravovat je pro život - dřív než se odhodlám všeho nechat. Nespáchám sebevraždu: udělám scénu, pohrozím, že odejdu i s dětmi. On se jako každý mužský zalekne, řekne, že mě miluje a že už se to nebude opakovat. Nikdy ho nenapadne, že kdybych se opravdu rozhodla odejít, nezbylo by mi, než se vrátit k rodičům, tam zůstat až do konce života a přitom den co den

poslouchat matčiny lamentace, že jsem promarnila poslední šanci, jak být šťastná, že přes některé chybičky to byl skvělý manžel a že naše děti ten rozvod určitě poznamená.

Za dva nebo tři roky se v jeho životě objeví další žena. Já na to buď přijdu sama, nebo mi to někdo poví, ale tentokrát se budu tvářit, že nic nevím. Všechnu mou energii vyčerpá boj proti předešlé milence, nic mi z ní nezůstane, život je lepší přijímat takový, jaký ve skutečnosti je, a ne takový, jak jsem si jej představovala. Máma měla pravdu.

On bude ke mně pořád hodný, já budu dál pracovat v knihovně, jíst sendviče na náměstí u divadla, číst knihy, které nikdy nedočtu, dívat se na pořady v televizi, které budou pořád stejné i za deset, dvacet nebo padesát let.

Jenomže si budu připadat provinile, když ty sendviče budu jíst, protože budu tloustnout; a už nebudu chodit po barech, protože doma bude manžel chtít, abych se starala o děti.

Od té doby nezbude než čekat, až děti vyrostou, každý den myslet na sebevraždu, a neodvážit seji spáchat. Jednoho krásného dne si uvědomím, že takový už je život, nedá se nic dělat, nic se nezmění. A se vším se smířím.

Veronika uzavřela svůj vnitřní monolog a slíbila sama sobě: živa z Villete nevyjdu. Je lepší skoncovat s tím hned, dokud ještě má odvahu a sílu zemřít.

Usnula, několikrát se probudila a všimla si, že přístrojů kolem ní ubylo, že už jí není taková zima a že tváře ošetřovatelek se střídají - pořád však u ní někdo byl. Přes zelenou plentu k ní doléhal něčí pláč, bolestné steny nebo lidské hlasy sdělující něco klidným věcným tónem. Občas zabzučel nějaký vzdálený přístroj a pak slyšela na chodbě chvatné kroky. V takových chvílích už hlasy nezněly věcně a klidně, ale začaly být napjaté a udílely rychlé příkazy. V jednom jasném okamžiku uslyšela, jak se jí ošetřovatelka ptá:

„Nechcete vědět, jak na tom jste?"

„Já to vím," odpověděla Veronika.

„Je to něco jiného, než co vidíte na mém těle; děje se to v mé duši."

Ošetřovatelka se ještě snažila v rozhovoru pokračovat, ale Veronika dělala, že spí.

Když zase otevřela oči, poprvé si uvědomila, že je někde jinde - ve velkém nemocničním sále. V paži měla pořád zapíchnutou jehlu od infuzní lahve - ostatní svody a jehly však už jí odebrali.

U jejího lůžka stál vysoký lékař v tradičním bílém plášti, s nímž kontrastovaly vlasy a knír obarvené načerno. Mladý stážista vedle něho držel nějaké desky a dělal si poznámky.

„Jak dlouho už jsem tady?" zeptala se a všimla si, že se jí těžko mluví a že nic nedokáže správně vyslovit.

„Čtrnáct dní na tomhle sále a předtím pět dní na jednotce intenzivní péče," odpověděl starší muž.

„A děkujte pánubohu, že tady ještě jste."

Mladší muž se zatvářil překvapeně, jako by ta poslední věta neodpovídala přesně skutečnosti. Veronika jeho reakci okamžitě postřehla a instinktivně zbystřila pozornost: že by tu byla delší dobu? Je její stav pořád vážný? Začala bedlivě sledovat každý výraz a pohyb obou mužů; věděla, že ptát se nemá smysl, určitě by jí neřekli pravdu - když však se soustředí, pochopí možná, oč jde.

„Řekněte nám své jméno, adresu, stav a datum narození," pokračoval starší muž.

Veronika věděla, jak se jmenuje, kdy se narodila a že je svobodná, ale uvědomila si, že má v paměti mezery: nedokázala si správně vybavit adresu.

Lékař jí posvítil do očí a mlčky je dlouho prohlížel. Mladík potom učinil totéž. Podívali se na sebe, ale z jejich výrazu nemohla nic poznat.

„Vy jste v noci řekla ošetřovatelce, že vám nevidíme do duše?" zeptal se jí ten mladší.

Veronika si na to nepamatovala. Jen těžko si uvědomovala, kdo je a co tam dělá.

„Podávali jsme vám trvale sedativa, a to vám mohlo poněkud narušit paměť. Snažte se prosím odpovědět na všechno, na co se zeptáme."

Oba lékaři jí pak kladli řadu absurdních otázek, jako třeba které důležité noviny vycházejí v Lublani, jak se jmenuje básník, jehož socha stojí na hlavním náměstí (ach, to ona nezapomene nikdy, každý Slovinec má Prešernův obraz vrytý do srdce), jakou barvu vlasů má její matka, jak se jmenují kolegové z práce a o které knihy je v knihovně největší zájem.

Zpočátku se Veronice ani nechtělo odpovídat - v hlavě se jí všechno pletlo. Ale při každé další otázce se jí ponenáhlu vybavovalo, co zapomněla. V jedné chvíli si ujasnila, že je v blázinci a že šílenci přece nemusí mít všech pět pohromadě; přesto se však přinutila myslet, ať už pro vlastní dobro nebo aby u sebe oba lékaře ještě zdržela a mohla o svém stavu zjistit něco dalšího. Jak postupně uváděla jména a fakta, nevracela se jí pouze paměť, ale také vlastní osobnost, touhy a postoj k životu. Myšlenka na sebevraždu, toho rána zdánlivě hluboko zasutá pod vrstvami sedativ, se znovu vynořila na povrch.

„Dobrá," řekl starší lékař po všech těch dotazech.

„Jak dlouho tu ještě zůstanu?"

Mladší muž sklopil oči a Veronika cítila, jak všechno visí ve vzduchu - jako by se od odpovědi na tu otázku měla začít psát nová kapitola jejího života, kterou už nebude možné změnit.

„Můžete jí to říct," podotkl starší muž.

„Spousta pacientů už zaslechla nějaké řeči a ona se to nakonec stejně dozví; tady se neutají nic."

„No dobrá, vy sama jste si určila svůj osud," povzdechl si mladík a zvažoval každé slovo.

„Následky vašeho činu jsou tedy takovéhle: během kómatu vyvolaného narkotiky se vaše srdce nenapravitelně poškodilo. Došlo k nekróze svalu srdeční komory…“

„Nekomplikujte to," řekl starší muž.

„Jděte rovnou k věci."

„Máte nenapravitelně poškozené srdce. A brzy se zastaví úplně."

„Co to znamená?" polekala se.

„Zástava srdce znamená jediné: fyzickou smrt. Nevím, jestli jste věřící, ale…“

„Jak dlouho to bude trvat, než mi přestane bít srdce?" skočila mu do řeči Veronika.

„Pět dní, maximálně týden."

Veronika si všimla, že za zdánlivě starostlivým výrazem a profesionálním chováním toho mladíka se skrývá nesmírné potěšení z toho, co jí říká. Jako by zasluhovala trest a měla sloužit všem ostatním za výstražný příklad.

Za celý svůj dosavadní život Veronika poznala spoustu lidí, kteří mluvili o hrůzách cizích životů tak, jako by se všemožně snažili nějak pomoci - ve skutečnosti se však v utrpení druhých vyžívali, protože jim to dávalo pocit, že oni sami mají v životě větší štěstí. Takové lidi nesnášela: nedá tomu klukovi žádnou příležitost, aby zneužíval jejího stavu k zastírání vlastních frustrací. Dál se mu dívala přímo do očí. A usmála se.

„Tak jsem přece jen uspěla."

„Ano," odpověděl. Ze své tragické zprávy však už neměl žádnou radost.

V noci však dostala strach. Rychlý účinek prášků je něco jiného, než čekat pět nebo sedm dní na smrt - poté, co už člověk zažil všechno, co se zažít dalo.

Veronika pořád v životě na něco čekala: na to, až se vrátí otec z práce, až jí konečně odepíše její kluk, na závěrečné zkoušky, na vlak, na autobus, na telefonát, na začátek prázdnin, na konec prázdnin. Teď musí čekat na smrt, jejíž hodina už je přesně stanovená.

„To se může stát jenom mně. Jinak vždycky lidé umřou právě v ten den, kdy to nejmíň čekají," napadlo ji.

Musí se odsud dostat a sehnat si další prášky. Pokud se jí to nepodaří a jediným řešením bude skočit z nějaké lublaňské budovy, pak to udělá: chtěla sice ušetřit rodiče zbytečného utrpení, ale teď už jí nic jiného nezbývá.

Rozhlédla se kolem sebe. Všechna lůžka byla obsazená, pacienti spali, někteří hlasitě chrápali. Okna byla zamřížovaná. Na druhém konci místnosti svítila lampička, která vrhala zvláštní stíny a umožňovala ustavičný přehled po celém sále. U světla si nějaká žena četla knihu.

„Tyhle ošetřovatelky musí být hrozně vzdělané. Pořád jenom čtou."

Veronika ležela ze všech nejdál ode dveří - mezi ní a tou ženou bylo asi dvacet postelí. Vstala, ale šlo to těžko, protože - jak tvrdil lékař - téměř tři týdny nestála na nohou. Ošetřovatelka zdvihla hlavu a uviděla, jak se k ní Veronika blíží i se svou infuzní lahví.

„Chci jít na záchod," řekla Veronika šeptem, aby neprobudila ostatní pacientky. Žena nedbale mávla rukou k jedněm dveřím. Veronika usilovně přemýšlela a hledala po všech koutech nějaký východ, sebemenší otvor, kudy by odtamtud mohla uniknout.

„Musím to udělat rychle, dokud si myslí, že jsem ještě slabá a neschopná nějaké reakce."

Pozorně se rozhlédla kolem sebe. Záchod byl kamrlík bez

dveří. Kdyby se odsud chtěla dostat ven, musela by se vrhnout na dozorkyni a násilím jí sebrat klíč - na to však neměla dost sil.

„Tohle je vězení?" zeptala se ošetřovatelky, která zatím přestala číst a sledovala každý její pohyb.

„Ne. Psychiatrická léčebna."

„Já nejsem blázen."

Žena se zasmála.

„Zrovna tak to říkají všichni, kdo tu jsou."

„No dobře. Tak teda jsem blázen. Co to znamená, být blázen?"

Žena prohlásila, že by Veronika neměla dlouho postávat, a poslala ji zpátky do postele.

„Co to znamená, být blázen?" naléhala Veronika.

„Zeptejte se na to zítra pana doktora. A teď jděte spát, nebo vám - i když nerada - budu muset dát injekci na uklidnění."

Veronika uposlechla. Když se vracela, z jedné postele se tiše ozvalo:

„Vy nevíte, co to znamená, být blázen?"

Zpočátku se jí vůbec nechtělo odpovídat: s nikým se tu nechtěla přátelit, navazovat styky, získávat spojence pro hromadnou vzpouru. Měla jedinou utkvělou představu: smrt. Jestliže se jí nepodaří utéci, musí něco vymyslet, jak se zabít přímo tam, a to co nejdřív. Neznámá žena však znovu opakovala otázku, kterou Veronika položila dozorkyni.

„Vy nevíte, co to znamená, být blázen?"

„Kdo jste?"

„Jmenuju se Zedka. Vraťte se do postele, a až si sestra bude myslet, že ležíte, přilezte po zemi ke mně."

Veronika se vrátila na své místo a čekala, až se dozorkyně zase pohrouží do čtení. Co to znamená, být blázen? Neměla o tom ani ponětí, protože to slovo si každý vykládá podle svého: říká se třeba, že někteří sportovci jsou blázni, když se pokoušejí překonat rekord. Nebo že blázni jsou umělci, neboť vedou nezajištěný, nekonvenční život, jiný než ostatní „normální" lidé. Naproti tomu Veronika vídala hodně lidí, jak se otrhaní potloukají v zimě lublaňskými ulicemi a hlásají třeba konec světa nebo před sebou strkají vozík ze samoobsluhy plný pytlíků a starých hadrů.

Nechtělo se jí spát. Podle doktora spala skoro týden, což je až moc pro člověka, který je zvyklý na život bez většího vzrušení, zato s přesně vymezeným časem na odpočinek. Co to znamená, být blázen? Nejlepší asi bude některého z nich se zeptat. Veronika se skrčila, vytáhla si z paže jehlu a připlížila se k Zedčině posteli. Přitom se snažila nebrat na vědomí žaludek, který se jí začínal obracet; nevěděla, jestli je jí špatně z toho, že má oslabené srdce, nebo z nezvyklé námahy.

„Nevím, co je to, být blázen," zašeptala Veronika.

„Já ale blázen nejsem. Jsem zkrachovalý sebevrah."

„Blázen je ten, kdo žije ve svém vlastním světě. Třeba schizofrenik, psychopat nebo maniak. Prostě člověk jiný než druzí. „Jako vy?"

„A přitom," pokračovala Zedka a přešla její poznámku bez odpovědi, „už jste určitě slyšela o Einsteinovi, který prohlásil, že neexistuje čas ani prostor, ale jejich spojení. Nebo o Kolumbovi, který tvrdil, že na druhé straně moře není propast, ale světadíl. Nebo třeba o Edmundu Hillarym, který všechny ujišťoval, že je možné vystoupit na Mount Everest. Nebo o Beatles, kteří skládali úplně odlišnou hudbu a oblékali se jako z jiných časů. Všichni tihle lidé - a tisíce dalších - taky žili ve svém vlastním světě."

„Tahle bláznivá ženská říká věci, které mají smysl," pomyslela si Veronika a vzpomněla si na matčino vyprávění o svatých, kteří tvrdili, že mluvili s Ježíšem nebo s Pannou Marií. Žili v nějakém jiném světě?

„Jednou jsem viděla, jak tady šla po ulici nějaká ženská ve vystřižených rudých šatech, v očích takový skelný pohled - a to ukazoval teploměr pět pod nulou. Myslela jsem, že je opilá, a šla jsem jí pomoct, ale ona si můj kabát nechtěla vzít."

„V jejím světě bylo možná léto; a tělo jí žhnulo touhou po někom, kdo na ni čekal. A i kdyby ta druhá bytost existovala jen v jejím blouznění, měla přece právo žít a umřít podle svého, nemyslíte?"

Veronika nevěděla, co na to říct, ale slova té bláznivé ženy měla smysl. Kdoví, třeba šla tenkrát polonahá ulicemi Lublaně právě ona.

„Povím vám příběh," řekla Zedka.

„Jeden mocný čaroděj chtěl zničit jakési království, a tak do studny, z níž si brali vodu všichni obyvatelé té země, nalil kouzelný lektvar. Kdo se té vody napil, ten se zbláznil. Na druhý den ráno se jí napili všichni lidé z království a zbláznili se, až na krále - který měl pro sebe a svou rodinu vlastní studnu, k níž se čaroděj nedostal. Znepokojený král se snažil své poddané nějak zvládnout a nařídil řadu bezpečnostních a zdravotních opatření: ovšem strážníci a úředníci se té otrávené

vody napili také, královy příkazy považovali za nesmysl a nehodlali je plnit.

Když se pak obyvatelé království o těch dekretech dozvěděli, došli k názoru, že jejich panovník se zbláznil a že teď přikazuje samé hlouposti. S křikem se shromáždili před hradem a žádali, aby král odstoupil. Zoufalý vládce se tedy chystal vzdát trůnu, ale královna mu v tom zabránila a řekla: ‚Teď půjdeme k té studni a taky se napijeme. Budeme pak stejní jako oni.'

Tak se také stalo: král s královnou se napili vody šílenství a okamžitě začali říkat nesmysly. Jejich poddaní pak od svého požadavku ustoupili: když král teď prokazuje takovou moudrost, proč by nemohl vládnout v zemi dál?

V království potom nastal klid, přestože se jeho obyvatelé chovali docela jinak než jejich sousedé. A král mohl vládnout až do konce svých dní."

Veronika se zasmála.

„Vy nevypadáte na blázna," řekla.

„Ale jsem, přestože mě tady pořád léčí, můj případ je totiž jasný: stačí dodávat organismu určitou chemickou látku. Já ale doufám, že ta látka vyřeší pouze můj problém chronické deprese: jinak chci být dál blázen a vést život podle svých představ, a ne tak, jak si to přejí druzí. Víte přece, co existuje tam venku, za zdmi Villete?"

„Lidé, kteří se napili ze stejné studny."

„Přesně tak," řekla Zedka.

„Myslí si, že jsou normální, protože všichni dělají totéž. Budu se tvářit, že i já jsem se té vody napila."

„No, já jsem se jí napila doopravdy, v tom právě je můj problém. Nikdy jsem neměla deprese ani moc velkou radost nebo zármutek, které by trvaly delší dobu. Moje problémy jsou stejné jako u všech ostatních lidí."

Zedka chvíli mlčela.

„Řekli nám, že umřete."

Veronika zaváhala: může té cizí ženě důvěřovat? Musí to risknout.

„Až za pět nebo šest dní. Přemýšlím, jak to zařídit, abych umřela dřív. Kdybyste mi buď vy, nebo někdo jiný tady mohli sehnat další prášky, moje srdce by to tentokrát určitě nevydrželo. Vžijte se do toho, jaká je to hrůza, že musím čekat na smrt, a pomozte mi."

Dřív než na to mohla Zedka něco říct, objevila se ošetřovatelka s injekcí.

„Můžu vám ji dát sama," řekla, „ale kdybyste se bránila, zavolám na pomoc dozorce od vedle."

„Neplýtvejte zbytečně energií," řekla Veronice Zedka. „Šetřete si síly, pokud chcete udělat to, o čem jste mi říkala."

Veronika vstala, vrátila se do postele a nechala ošetřovatelku, aby splnila svou povinnost.

Byl to její první normální den v blázinci. Z lůžkového oddělení se šla nasnídat do velké jídelny, kde byli muži a ženy pohromadě. Všimla si, že na rozdíl od toho, co se ukazovalo ve filmech - scény, křik, dementní gesta -, jako by se všechno hroužilo do tísnivého ticha; zdálo se, že nikdo netouží sdílet svůj vnitřní svět s cizími lidmi.

Po snídani (nebyla nejhorší, jídlo zřejmě špatnou pověst Villete nezavinilo) - šli všichni ven, aby si dali „sluneční lázeň". Ve skutečnosti slunce vůbec nesvítilo, teplota byla pod nulou a v zahradě ležel sníh.

„Nejsem tady proto, abych se udržovala při životě, ale abych umřela," řekla Veronika jednomu ošetřovateli.

„Přesto musíte mít sluneční lázeň."

„To vy jste blázni: žádné slunce není!"

„Je ale světlo, a to pomáhá pacienty zklidňovat. Zima u nás trvá bohužel dlouho; kdyby to tak nebylo, měli bychom míň práce."

Nemělo smysl chtít se s ním dohadovat: šla ven, chvíli se procházela, rozhlížela se kolem sebe a potají zkoumala, jak by se dalo utéci. Zeď byla vysoká, jak to vyžadovali stavitelé dřívějších kasáren, ale ve strážních budkách nikoho neviděla. Zahradu obklopovaly vojenské budovy, v nichž teď byla

mužská a ženská lůžková oddělení, administrativa a ubytovny pro zaměstnance. Po téhle první spěšné prohlídce zjistila, že jediné skutečně střežené místo je hlavní brána, kde se každý, kdo přicházel nebo odcházel, musel před dvěma strážnými legitimovat.

V hlavě jako by se jí zase všechno pomalu vracelo na své místo. Aby si procvičila paměť, pokoušela se rozpomenout na různé drobnosti - kde třeba nechávala klíč od svého pokoje, jakou desku si nedávno koupila nebo co po ní naposled chtěli v knihovně.

„Já jsem Zedka," řekla žena, která se objevila po jejím boku.

Předtím v noci jí neviděla do tváře - celou tu dobu, co spolu mluvily, se krčila u její postele. Mohlo jí být kolem pětatřiceti let a vypadala jako naprosto normální člověk.

„Doufám, že vám ta injekce neuškodila. Organismus si časem zvykne, a sedativa už neúčinkují."

„Je mi dobře."

„To, o čem jsme v noci mluvily... Co jste ode mě chtěla... Vzpomínáte si?"

„Jistě."

Zedka ji vzala pod paží a začaly se společně procházet mezi tou spoustou holých stromů na nádvoří. Za zdí se v dálce nejasně rýsovaly hory ztrácející se v mracích.

„Je sice chladno, ale jinak je to hezké ráno," řekla Zedka. „Zvláštní je, že u mě se deprese nikdy nevyskytly za těch zatažených, šedivých a chladných dnů. Za takového počasí jsem cítila, že příroda je se mnou v souladu, že je obrazem mé duše. Jakmile naproti tomu zazářilo slunce, na ulici začaly dovádět děti a všichni si pochvalovali krásný den, tak já jsem se cítila hrozně špatně. Jako by bylo nespravedlivé, že se předvádí celá ta nádhera, když já z ní nic nemám."

Veronika se jí jemně vyprostila. Neměla ráda fyzický kontakt.

„Nedořekla jste větu. Mluvila jste o mé prosbě."

„Tady uvnitř existuje určitá skupina. Jsou to muži a ženy, kteří by už mohli být propuštěni domů - ale nechtějí odejít. Důvody k tomu jsou různé: Villete není tak špatný ústav, jak se říká, přestože k pětihvězdičkovému hotelu má daleko. Tady uvnitř může každý říct, co si myslí, dělat si, co chce, a nikdo mu to nebude vyčítat: je přece v blázinci. Když přijde vládní inspekce, tak se všichni tihle muži a ženy chovají jako nebezpeční šílenci, poněvadž někteří z nich jsou tu kromě toho na státní útraty. Lékaři o tom vědí, ale zdá se, že existuje nějaké nařízení majitelů ústavů, kterým tahle situace vyhovuje - je tu totiž víc volných míst než pacientů."

„Mohli by mi sehnat prášky?"

„Snažte se s tou skupinou seznámit; říkají si Bratrstvo."

Zedka ukázala na šedovlasou ženu, která si vesele povídala s mladšími společnicemi.

„Jmenuje se Mari a patří k Bratrstvu. Zeptejte se jí."

Veronika k ní chtěla hned jít, ale Zedka ji zadržela:

„Teď ne: zrovna se baví. Nenechá se vyrušovat z toho, co ji těší, jen proto, aby se zavděčila nějaké cizí ženské. Kdyby jí to bylo nepříjemné, už nikdy byste neměla šanci se na ni obrátit. Blázni dají na první dojem."

Veronice přišel k smíchu tón, jímž Zedka vyslovila slovo blázni. Přece však znervózněla, protože to všechno jí připadalo normální, až moc dobré. Po tolika letech, kdy chodila z práce do baru, z baru do postele k nějakému milenci, z postele do pokoje v kláštěře a z pokoje zase do matčina bytu - teď prožívala zkušenost, o jaké se jí ani nesnilo: blázinec, šílenství, léčebna. Kde se lidé nestydí prohlásit se za blázny. Kde se nikdo nenechá vyrušit z něčeho, co ho těší, jen aby se zavděčil druhým.

Zapochybovala, jestli Zedka vůbec mluví vážně, nebo jestli tak choromyslní jen nepředstírají, že žijí v lepším světě než ostatní. Co ale na tom záleží? Prožívala něco zajímavého, odlišného, nečekaného: představte si místo, kde se lidé tváří jako blázni, jen aby mohli dělat přesně to, co chtějí!

Právě v té chvíli však Veroniku bodlo u srdce. Okamžitě si vzpomněla na rozhovor s lékařem a polekala se.

„Chci se procházet sama," řekla Zedce. Je konečně také blázen a nemusí být k nikomu milá. Zedka odešla a Veronika se zadívala na hory za villetskými zdmi. Jako by v ní procitla nejasná touha žít, ale Veronika ji rázně potlačila.

„Musím si okamžitě sehnat prášky." Zvážila svou situaci; nebyla zdaleka ideální. I kdyby jí tu umožnili prožít všechna bláznovství, která by ji napadla, nevěděla by, co si počít. Ještě nikdy se z ničeho nepobláznila.

Po nějaké době strávené v zahradě odešli do jídelny a poobědvali. Ošetřovatelé pak odvedli muže i ženy do obrovitého společenského sálu, kde bylo všechno možné - stoly, židle, pohovky, klavír, televize a široká okna, z nichž byl výhled na šedivou oblohu a nízké mraky. Žádné okno nebylo zamřížované, protože všechna vedla do zahrady. Dveře byly sice zavřené kvůli zimě, ale stačilo otočit klikou a znovu se dalo chodit mezi stromy.

Většina lidí si sedla k televizi. Jiní koukali do prázdna nebo tiše mluvili sami k sobě - kdo však něco takového někdy v životě nedělal? Veronika si všimla, že ta starší žena - Mari - se teď připojila k větší skupině v rohu obrovitého sálu. Kolem ní přecházelo několik pacientů a Veronika se k nim pokusila přidat: chtěla slyšet, o čem se tam mluví.

Svůj záměr se snažila co nejvíc utajit. Když však přišla blíž, lidé ve skupině zmlkli a - všichni naráz - se na ni podívali.

„Co chcete?" řekl starší pán, který vypadal na vůdce Bratrstva (pokud taková skupina skutečně existovala a Zedka nebyla větší blázen, než se zdálo).

„Nic, jenom jdu kolem."

Podívali se jeden na druhého a začali přihlouple potřásat hlavou. Někdo z jejich středu řekl:

„Ona šla jenom kolem!" Druhý to opakoval o něco hlasitěji a za chvíli začali tu větu vykřikovat všichni.

Veronika úplně ochromená strachem nevěděla, co dělat. Nějaký statný zamračený ošetřovatel přišel zjistit, co se děje.

„Nic," odpověděl kdosi ze skupiny.

„Ona šla jenom kolem. Teď tu stojí, ale zase půjde kolem!"

Celá skupina se rozchechtala. Veronika se ironicky usmála, otočila se a šla pryč, aby si nikdo nevšiml, že má oči plné slz. Zamířila rovnou do zahrady, přestože neměla kabát. Ošetřovatel ji chtěl přemluvit, aby se vrátila, ale hned nato se objevil další, něco mu pošeptal - a oba ji i v té zimě nechali na pokoji. Nemá přece smysl pečovat o zdraví člověka odsouzeného k smrti.

Byla zmatená a podrážděná, zlobila se sama na sebe. Nikdy ji žádná provokace nevyvedla z míry; brzy se poučila, že musí zachovat chladný, neúčastný výraz vždy, kdykoli se ocitne v nějaké nové situaci. Tihle blázni však způsobili, že měla současně pocit hanby, strachu i vzteku, nejraději by je zabila, zahrnula by je nadávkami, které se předtím ani neodvážila vyslovit. Možná že sedativa - nebo ta léčba, když byla v kómatu - z ní udělaly křehké stvoření neschopné samostatné reakce. V dospívání už čelila mnohem horším situacím, ale nyní poprvé nedokázala potlačit pláč! Musí zase být taková jako dřív, umět reagovat ironicky, tvářit se, že žádná urážka se jí nedotýká, protože nikdo jí nesahá ani po kotníky. Kdo z té skupiny by si troufl chtít smrt? Kdo z těch lidí by ji mohl poučovat o životě, když se všichni schovávají za villetskými zdmi? Nikdy by od nich nepřijala žádnou pomoc - i kdyby musela čekat na smrt těch pět nebo šest dní.

„Jeden den už je stejně pryč. Zbývají jenom čtyři nebo pět."

Chvíli se procházela, až jí mráz pronikl do těla a uklidnil rozbouřenou krev i srdce, které jí bušilo příliš rychle.

„No prosím, teď jsem tady, hodiny života mám doslova sečtené, a přitom se rozčiluji nad poznámkami lidí, které jsem nikdy neviděla a brzo zase nikdy neuvidím. Proč s tím ztrácet čas?"

Ve skutečnosti však mařila tu trochu času, která jí zbývala, bojem o vlastní prostor v cizím prostředí, kde musela obstát, jinak by jí druzí vnutili svá pravidla.

„To přece nejde. Taková jsem nikdy nebyla. Nikdy jsem nebojovala kvůli blbostem."

Zastavila se uprostřed zamrzlé zahrady. Právě proto, že všechno považovala za nesmysl, se nakonec smířila s tím, co jí život přirozeně vnutil. V dospívání si myslela, že na nějakou volbu má ještě čas; teď jako mladá žena sama sebe přesvědčila, že na změnu už je příliš pozdě. Nač vlastně vydávala až dosud veškerou svou energii? Na úsilí, aby v jejím životě všechno pokračovalo stejně jako dřív. Obětovala hodně svých tužeb tomu, aby ji rodiče měli rádi tak jako v dětství, přestože věděla, že opravdová láska se časem proměňuje, roste a objevuje nové způsoby vyjádření. Když se jí jednou matka s nářkem svěřila, že jejich manželství se rozpadlo, šla Veronika za otcem, plakala a vyhrožovala mu, až ho nakonec přinutila ke slibu, že od rodiny neodejde - a vůbec si nedovedla představit, jak vysokou cenu za to museli rodiče zaplatit.

Když si hledala zaměstnání, pustila z hlavy svůdný návrh jedné společnosti, právě založené v novém státě, a nastoupila do veřejné knihovny, kde jí sice platili málo, ale pravidelně. Měla každý den stejnou pracovní dobu a svým vedoucím dávala najevo, že pro ně nepředstavuje konkurenci, že se spokojí s málem a nehodlá usilovat o postup: jediné, po čem toužila, byl plat na konci měsíce.

Nastěhovala se do pokojíku v klášteře, protože jeptišky vyžadovaly, aby se nájemnice vracely domů do stanovené hodiny, a potom zamkly hlavní vchod: kdo se zpozdí, zůstane přes noc na ulici. Takže si nikdy nemusela vymýšlet výmluvu, když se jí nechtělo strávit s přítelem noc v hotelu nebo v cizí posteli.

Pokud snila o vdavkách, vždycky si představovala venkovský domek někde za Lublaní, kde by s ní žil muž docela jiný než její otec, ten by vydělával jen to nejnutnější na

živobytí pro rodinu a spokojil by se s tím, že jsou spolu doma u hořícího krbu a dívají se na zasněžené hory.

Naučila se dávat mužům přesnou dávku rozkoše - ani víc, ani míň, jen co bylo třeba. Na nikoho se nezlobila, protože to by znamenalo muset reagovat, bojovat s nepřítelem -a pak snášet nepředvídatelné následky, jako třeba pomstu.

Když dosáhla skoro všeho, co si v životě přála, došla k závěru, že její existence nemá smysl, protože všechny dny jsou stejné. A rozhodla se zemřít.

Veronika se vrátila dovnitř a zamířila ke skupině shromážděné v rohu místnosti. Její členové se živě bavili, ale jakmile se přiblížila, zmlkli.

Šla rovnou k tomu staršímu muži, který vypadal na vůdce. Dřív než ji mohl někdo zadržet, vlepila mu zvučnou facku.

„Co vy na to?" zeptala se hodně nahlas, aby ji slyšel celý sál.

„Chcete mi to oplatit?"

„Ne." Muž si přejel rukou po tváři. Z nosu mu stékal tenký pramínek krve.

„Vy nás tu dlouho rušit nebudete."

Vyšla ze sálu a s vítězoslavným výrazem ve tváři se vrátila na nemocniční oddělení. Něco takového ještě nikdy v životě neudělala.

Uplynuly tři dny od incidentu se skupinou, které Zedka říkala „Bratrstvo". Ten políček ji začínal mrzet - ne že by se bála, co jí ten muž provede, ale proto, že udělala něco nezvyklého. Brzo by třeba mohla zjistit, že život má cenu, a zbytečně by trpěla - když už stejně musí svět opustit. Jejím jediným východiskem bylo izolovat se od všeho a ode všech, všemožně se snažit, aby zůstala stejná jako dřív, a dodržovat villetský řád a všechny příkazy. Přizpůsobila se nemocniční rutině: brzo ráno budíček, snídaně, procházka v zahradě, oběd, společenský sál, další procházka po zahradě, večeře, televize a postel. Před spaním se vždycky objevila ošetřovatelka s léky. Všechny ostatní ženy dostávaly prášky, jen jí se dávala injekce. Nikdy neprotestovala; jenom se zeptala, proč dostává tolik

uklidňujících léků, když se spaním potíže nemívá. Dozvěděla se, že ta injekce není uspávači prostředek, nýbrž lék na její srdeční potíže.

Jakmile si zvykla na zdejší řád, začaly být dny v ústavu jeden jako druhý. A když jsou všechny stejné, uplynou rychleji: ještě dva nebo tři dny, a už si nebude muset čistit zuby ani se česat. Veronika cítila, jak rychle jí slábne srdce: snadno se zadýchala, bolelo ji na prsou, ztratila chuť k jídlu a už při sebemenší námaze se jí zatočila hlava.

Po incidentu s Bratrstvem si několikrát pomyslela: „Kdybych bývala měla na vybranou, kdybych dřív pochopila, že moje dny jsou pořád stejné proto, že já jsem je takové chtěla mít, pak snad..."

Odpověď však zůstávala táž: „Není žádné snad, protože nikdo nemá na vybranou." A vrátil se jí duševní klid, protože všechno je předurčeno.

V té době navázala jakýsi vztah (nikoli přátelství, protože to vyžaduje dlouhé soužití, což nebylo možné) se Zedkou. Hrály karty, aby si ukrátily čas, a někdy se spolu mlčky procházely po zahradě.

Toho rána hned po snídani šli všichni ven, aby si dali povinnou „sluneční lázeň". Jeden ošetřovatel však Zedku vyzval, aby se vrátila na lůžkové oddělení, protože má naprogramovanou „léčbu".

Uslyšela to Veronika, která se Zedkou snídala.

„Co je to za léčbu'?"

„To je stará procedura ze šedesátých let, ale lékaři se domnívají, že může urychlit moje uzdravování. Chceš být při tom?"

„Říkala jsi, že trpíš depresí. Copak nestačí léky, aby se ti dodala ta chybějící látka?"

„Chceš být při tom?" naléhala Zedka.

Aspoň bude nějaká změna, pomyslela si Veronika. Uvidí něco nového, teď, když už se nemusí nic učit - jenom mít trpělivost. Ale přemohla ji zvědavost, a tak přikývla.

„To není žádná exhibice," protestoval ošetřovatel.

„Ona přece umře. A nic ještě nezažila. Nechte ji, ať jde s námi."

Veronika přihlížela, jak Zedku, která se nepřestávala usmívat, připoutávají k lůžku.

„Řekněte jí, co se bude dít," obrátila se Zedka k ošetřovateli. „Jinak se poleká."

Muž se otočil a ukázal Veronice injekci. Zřejmě mu dělalo dobře, že se na něho dívají jako na lékaře, který vysvětluje stážistům správný postup a náležitou léčbu.

„V téhle stříkačce je dávka inzulínu," pronesl důležitým hlasem odborníka.

„Používá se u diabetiků při vysoké hladině cukru. Když je ale tahle dávka mnohem větší, než je běžné, pokles hladiny cukru přivodí komatózní stav."

Lehce poklepal na stříkačku, vytlačil vzduch a píchl jehlu do žíly na Zedčině pravé noze.

„K tomu právě teď dojde. Nastane stav uměle vyvolaného kómatu. Nelekněte se, když začne mít skelný pohled, a nečekejte, že vás v průběhu léčby pozná."

„Ale to je děsné, nelidské. Lidé přece bojují, aby se dostali z kómatu, a ne aby do něho upadli."

„Lidé bojují, aby žili, a ne aby páchali sebevraždu," odpověděl ošetřovatel, ale Veronika si jeho provokace nevšímala.

„A komatózní stav dopřeje organismu odpočinek; jeho funkce jsou silně omezeny a poleví napětí."

Během řeči vstříkl injekci a Zedčiny oči pomalu ztrácely lesk.

„Jen klid," řekla jí Veronika.

„Ty jsi přece úplně normální, ten příběh o králi, který jsi mi vyprávěla..."

„Zbytečně se namáháte. Už vás nemůže slyšet."

Žena natažená na lůžku, ještě před několika minutami při vědomí a plná života, teď kamsi nepřítomně upírala zrak a z úst jí stékala pěna.

„Co jste to udělal?" vykřikla Veronika na ošetřovatele.

„Svou povinnost."

Veronika začala na Zedku volat, křičela, vyhrožovala policií, tiskem, lidskými právy.

„Uklidněte se. Přestože jsme v sanatoriu pro duševně choré, určitá nařízení se musí dodržovat."

Pochopila, že muž to míní vážně, a zalekla se. Protože však neměla co ztratit, křičela dál.

Ve své nynější poloze mohla Zedka přehlédnout celé oddělení, kde teď byla všechna lůžka prázdná - až na to, na kterém spočívalo její přikurtované tělo, na něž vyděšeně zírala nějaká dívka. Ta dívka netušila, že osoba na lůžku má stále všechny biologické funkce v nejlepším pořádku, ale že její duše je ve vzduchu, málem se dotýká stropu a prožívá hluboký klid.

Zedka uskutečňovala astrální cestu - něco, co ji překvapilo při prvním inzulínovém šoku. S nikým o tom dosud nemluvila; léčila si tu pouze depresi a hodlala odsud nadobro odejít, jakmile jí to její stav dovolí. Kdyby jim tady začala líčit, jak vyšla z těla, považovali by ji za šílenější, než když do Villete přišla. Jakmile se však vrátila zpět do těla, snažila se dočíst z knih o dvou věcech: o inzulínovém šoku a o tom prapodivném pocitu, že se vznáší ve vzduchu.

O vlastní léčbě se mnoho nedozvěděla: poprvé byla aplikována kolem roku 1930, v psychiatrických léčebnách však od ní zcela upustili, protože mohla pacienta nenapravitelně poškodit. Zedka jednou v průběhu inzulínového šoku navštívila v astrálním těle pracovnu dr. Igora právě ve chvíli, kdy o téhle věci diskutoval s některými majiteli léčebny. „Je to zločin!" prohlašoval. „Ale je to levnější a rychlejší," odpověděl jeden z akcionářů. „A kdo se vůbec zajímá o práva bláznů? Nikdo nebude nic namítat!"

Přes všechny výhrady považovali dosud někteří lékaři tuto metodu za vhodnou k rychlé léčbě deprese. Zedka hledala - a snažila se vypůjčit si - jakýkoli text, který by pojednával o inzulínovém šoku a zvláště o výpovědi pacientů, kteří jej

prodělali. Bylo to pořád stejné: samé hrůzy, ale nikdo nezakusil nic podobného, co v tom okamžiku zažívala ona.

Došla k oprávněnému závěru, že mezi inzulínem a pocitem, že se její vědomí ocitá mimo tělo, není žádná souvislost. Právě naopak, takový typ léčby snižuje pacientovy mentální schopnosti.

Začala studovat materiály o existenci duše, přečetla několik knih o okultismu, až nakonec objevila obsáhlou literaturu, která popisovala přesně to, co prožívala ona: ten jev se nazýval „astrální cesta" a zakusilo jej již hodně lidí. Někteří z nich se rozhodli popsat, co při tom cítili, a jiní dokonce rozvinuli metody, které jim umožňovaly vyjít z těla záměrně. Zedka si tyto postupy osvojila a používala je každou noc, aby se dostala tam, kam chtěla.

Výpovědi o zkušenostech a vizích se různily, ale všechny uváděly několik shodných bodů: zvláštní nepříjemný zvuk, provázející oddělení těla a ducha, po němž následuje náraz a rychlá ztráta vědomí, a hned nato klid a radost ze vznášení, přičemž duch je spojen s tělem stříbřitou šňůrou, kterou lze donekonečna napínat, a to i přes určitá neověřená tvrzení (samozřejmě v knihách), že by člověk mohl zemřít, kdyby tu stříbrnou šňůru nechal prasknout. Zkušenost ji však poučila, že může jít tak daleko, jak se jí zachce, a šňůra se nikdy nepřetrhne. Rozhodně jí ale knihy hodně posloužily k tomu, že se z nich dozvěděla, jak astrálních cest stále víc využívat. Naučila se například, že když se chce dostat z jednoho místa na druhé, musí si to přenesení v prostoru přát a v mysli si stanovit, kam chce dospět. Místo aby tu trasu překonala jako letadlo - které odstartuje z jednoho místa a urazí určitou vzdálenost, až dospěje k cíli -, uskutečňuje astrální cestu tajemnými tunely. Předem pomyslí na nějaké místo, úžasnou rychlostí vnikne do onoho tunelu, a hned je tam, kde chtěla být. Díky knihám se také zbavila strachu z bytostí, jež přebývají v prostoru. Tentokrát nebyl v místnosti nikdo, ale když poprvé vyšla z těla, uviděla hodně lidí, kteří se na ni dívali a bavili se jejím překvapeným výrazem. Nejdřív si myslela, že jsou to mrtví,

přízraky, které na tom místě sídlí. Později z knih i z vlastní zkušenosti zjistila, že tam sice těká několik odtělesněných duchů, ale že je mezi nimi také hodně lidí stejně živých jako ona - kteří si buď osvojili metodu, jak vyjít z těla, anebo si nebyli vědomi toho, co se děje, protože - kdesi jinde - tvrdě spali, zatímco jejich duch se volně vznášel světem.

Dnes se tedy vydala na svou poslední astrální cestu s inzulínem, protože v pracovně dr. Igora právě zjistila, že už ji lékař hodlá propustit, a tak se rozhodla, že se proletí prostorami Villete. Jakmile vyjde z hlavní brány, už se sem nikdy nevrátí, ani v duchu, a proto se teď chtěla rozloučit.

Rozloučit se. To bylo to nejtěžší: v léčebně si člověk zvykne na svobodu, jaká existuje ve světě šílenství, a zcela tomu propadne. Už nemusí za nic přejímat odpovědnost, usilovat o chléb vezdejší, starat se o nudné záležitosti, které se ustavičně opakují; celé hodiny se může dívat na nějaký obraz nebo črtat nejnesmyslnější kresby. Všechno se toleruje, protože koneckonců jde o duševně choré. Sama si ověřila, že většině interních pacientů se hned po příchodu uleví: už nemusejí tajit své příznaky a zdejší „příbuzné" prostředí jim pomáhá smířit se s vlastními neurózami a psychózami.

Ze začátku Zedku Villete nadchlo, a dokonce uvažovala o tom, že se začlení do Bratrstva, až se uzdraví. Pochopila však, že když bude jen trochu chytrá, i venku bude moci dál dělat všechno, co se jí zlíbí, a přitom plnit povinnosti každodenního života. Stačí udržovat kontrolované šílenství, jak to kdosi nazval. Plakat, starat se a rozčilovat jako kterákoli normální lidská bytost, ale nikdy nezapomínat, že tam nahoře se její duch všem svízelným situacím směje.

Brzo bude zase doma s dětmi a s manželem; tenhle kus života má také svůj půvab. Najít zaměstnání určitě nebude snadné - vždyť v tak malém městě, jako je Lublaň, se každá zpráva hned roznese a o její internaci ve Villete už dávno ví kdekdo. Její manžel však vydělává dost, aby uživil rodinu, a ona zatím může ve volném čase dál astrálně cestovat - bez nebezpečného působení inzulínu.

Jenom jedno už by nechtěla zažít nikdy: to, co ji přivedlo do Villete.

Depresi.

Podle lékařů je jedním z činitelů odpovědných za duševní stav nedávno objevený serotonin. Nedostatek této látky působí na schopnost soustředit se na práci, spát, jíst a těšit se z příjemných okamžiků života. Při naprostém nedostatku serotoninu cítí člověk beznaděj, pesimismus, pocit zbytečnosti, nadměrnou únavu, úzkost, nerozhodnost, až se ho nakonec zmocní trvalý smutek vedoucí až k úplné apatii nebo k sebevraždě.

Jiní, konzervativnější lékaři dodávají, že depresi vyvolávají drastické změny v životě člověka - jako třeba vystěhování do jiné země, ztráta milované bytosti, rozvod, zvýšené nároky v práci nebo v rodině. Některé nové studie, založené na počtu internovaných pacientů v zimě a v létě, uvádějí jako jednu z příčin deprese nedostatek slunečního svitu.

V Zedčině případě však byly důvody mnohem prostší, než se předpokládalo: muž, který se tajil v její minulosti. Nebo lépe řečeno: fantastické představy, které si kolem toho muže, jehož poznala před mnoha lety, časem vytvořila.

Taková hloupost. Deprese, šílenství kvůli muži, o němž ani nevěděla, kde se teď zdržuje, a do kterého se vášnivě zamilovala v mládí - vždyť Zedka byla stejně jako ostatní děvčata v tomhle věku naprosto normální a musela projít zkušeností Nemožné lásky.

Jenomže Zedka se na rozdíl od kamarádek, které o Nemožné lásce jenom snily, rozhodla jít dál: chtěla toho muže dobýt. On žil za oceánem a ona všechno prodala, jen aby mohla jet za ním. On byl ženatý, ona přijala roli milenky a tajně si dělala plány, že jednou bude jejím manželem. On neměl čas ani sám na sebe, ale ona dobrovolně trávila dny a noci v levném hotelovém pokoji a čekala, že jí občas zavolá.

Přestože byla ochotná snášet ve jménu lásky všecko, jejich vztah ztroskotal. On jí to nikdy neřekl do očí, ale jednoho dne

Zedka pochopila, že už tam není vítána, a vrátila se do Slovinska.

Několik měsíců téměř nejedla, vzpomínala na každou chvilku, kdy byli spolu, a donekonečna si vybavovala okamžiky radosti a milostné vášně a pokoušela se najít nějaký náznak, který by ji přesvědčil, že ten vztah má budoucnost. Jejím přátelům to dělalo starosti, ale Zedka v hloubi duše tušila, že to všechno nebude mít dlouhé trvání; u každého si proces růstu žádá určitou cenu a ona ji platila bez reptání. Opravdu tomu tak bylo: jednou ráno se probudila s ohromnou chutí do života, po dlouhé době se pořádně najedla a šla si hledat práci.

A nejenže si brzo našla zaměstnání, ale získala si také náklonnost hezkého a inteligentního mladíka, obletovaného ženami. Za rok už byli svoji.

Vyvolalo to závist i chválu přítelkyň. Nastěhovali se do pohodlného domu se zahradou obrácenou k řece, jež protéká Lublaní. Narodily se jim děti a v létě jezdili do Rakouska nebo do Itálie.

Když se Slovinsko rozhodlo oddělit od Jugoslávie, manžela povolali do armády. Zedka byla Srbka - čili „nepřítel" - a jejich životu hrozilo zhroucení. V těch následujících deseti dnech plných napětí, kdy proti sobě stála vojska připravená k boji - a kdy nikdo přesně nevěděl, jak dopadne vyhlášení nezávislosti a kolik krve se za to musí prolít -, si Zedka plně uvědomila svou lásku. Celou tu dobu se modlila k Bohu, který jí až dosud připadal tak vzdálený, ale teď byl její jedinou nadějí: slibovala svatým a andělům, co mohla, jen aby se jí manžel vrátil.

Opravdu zas přišel domů, děti mohly chodit do školy, kde se vyučovalo slovinsky, a hrozba války se přesunula do sousední Chorvatské republiky.

Uplynuly tři roky. Válka Jugoslávie s Chorvatskem se přesunula do Bosny a začalo se mluvit o masakrech páchaných Srby. Zedka to považovala za nespravedlivé - odsuzovat celý národ jako zločince jen kvůli barbarství několika pomatenců.

Její život dostal nečekaný smysl: hrdě a odvážně hájila svůj národ - psala do novin, vystupovala v televizi, organizovala konference. Nevedlo to sice k ničemu a dodnes si cizinci myslí, že všichni Srbové jsou odpovědní za spáchané ukrutnosti, Zedku však uspokojilo, že splnila svou povinnost a neopustila své krajany v těžké chvíli. Dostalo se jí podpory od jejího slovinského manžela, od dětí i od lidí, kteří se nedali zmanipulovat propagandou z obou stran.

Jednou odpoledne šla kolem sochy velkého slovinského básníka Prešerna a zamyslela se nad jeho životem. Jako čtyřiatřicetiletý muž vešel jednoho dne do kostela a spatřil tam mladičkou Julii Primicovou a vášnivě se do ní zamiloval. Jako nějaký dávný menestrel jí začal psát básně a doufal, že se stane jeho ženou.

Julia však pocházela z bohaté měšťanské rodiny a Prešeren - až na to, že ji tenkrát náhodou uviděl v kostele - už se nikdy nedostal do její blízkosti. To setkání však inspirovalo jeho nejlepší verše a jeho jméno obestřelo legendou. Básníkova socha na malém náměstí v centru Lublaně upírá oči jedním směrem: kdo by ten pohled sledoval, odhalil by - na protilehlé straně náměstí - ženskou tvář vytesanou na zdi jednoho domu. Právě tam bydlela Julia; Prešeren se i po smrti navěky dívá na svou nedostupnou lásku.

A co kdyby o ni byl víc bojoval?

Zedce se rozbušilo srdce - snad to byla předtucha čehosi zlého, něco se stalo jejím dětem. Honem se rozběhla domů: děti se dívaly na televizi a chroupaly praženou kukuřici.

Nejasný smutek však Zedku neopouštěl. Šla si lehnout, spala skoro dvanáct hodin, a když se probudila, vůbec neměla chuť vstát. Prešernův příběh jí znovu připomněl jejího prvního milence, o jehož osudu od té doby neměla žádné zprávy.

Zedka se ptala sama sebe: snažila jsem se dost? Neměla jsem se raději smířit s úlohou milenky a netrvat na tom, aby se všechno vyvíjelo podle mých představ? Bojovala jsem za svou první lásku stejně zaníceně jako za svůj národ?

Zedka o tom byla přesvědčena, ale smutek neustupoval. To, co jí dřív připadalo jako ráj - dům u řeky, milovaný manžel, děti chroupající praženou kukuřici u televize -, se začalo měnit v peklo.

Dnes, po mnoha astrálních cestách a setkáních s vyspělými duchy, Zedka věděla, že šlo o hloupost. Její Nemožná láska jí byla pouhou výmluvou, záminkou, aby mohla skoncovat se životem, který vedla a který neodpovídal tomu, co doopravdy od sebe samé očekávala. Před rokem však byla situace jiná: začala zběsile pátrat po vzdáleném muži, utratila celé jmění za mezinárodní hovory, on se však mezitím někam odstěhoval a místo jeho pobytu nebylo možné zjistit. Zedka posílala spěšné dopisy, které jí zase chodily zpátky. Spojila se se všemi přáteli, kteří ho znávali, ale nikdo neměl nejmenší potuchy, kam se poděl. Manžel o ničem nevěděl, a to ji přivádělo k šílenství -protože podle ní měl mít aspoň nějaké podezření, měl udělat scénu, protestovat, pohrozit, že ji vyžene z domu. Nakonec si usmyslela, že manžel lhostejnost jenom předstírá, a že přitom všechny podplatil - telefonistky v mezinárodní ústředně, poštu i její přítelkyně. Prodala šperky, které dostala k svatbě, a koupila si letenku do zámoří, až ji přece jen někdo přesvědčil, že nemá smysl rozjet se bez přesného cíle do tak obrovského světadílu, jako je Amerika.

Jednou odpoledne si šla lehnout a trápila se pro svou lásku jako nikdy předtím - ani když se tenkrát musela vrátit do nudné lublaňské každodennosti. Po celou noc a po celý příští den zůstala v pokoji. Další den zase. Třetího dne zavolal manžel lékaře - byl tak hodný! Jak se o ni staral! Copak nechápal, že Zedka chce utéci za jiným, dopustit se cizoložství, vyměnit život vážené ženy za život obyčejné utajované milenky, navždy opustit Lublaň, domov, své děti?

Přišel doktor, Zedka dostala hysterický záchvat, zamkla se v pokoji - a neodemkla dřív, dokud neodešel. Za týden se jí ani nechtělo dojít na záchod a tělesnou potřebu dělala do postele. Už vůbec nedokázala myslet, v hlavě se jí honily útržky

vzpomínek na muže, který - jak byla přesvědčena -ji také bezúspěšně hledal.

Manžel - k zbláznění šlechetný - jí vyměňoval prostěradla, hladil ji po čele a říkal, že všechno dobře dopadne. Děti už k ní do pokoje nechodily od té doby, co bezdůvodně jedno z nich zpohlavkovala - a potom si klekla, líbala mu nohy a žadonila o odpuštění, a přitom si rozervala noční košili, aby dokázala své zoufalství a svou lítost.

Když uplynul další týden - v jehož průběhu vyplivovala jídlo, které jí nosili, několikrát úplně ztratila smysl pro realitu, celé noci probděla a celé dny prospala -, vstoupili do jejího pokoje bez klepání dva muži. Jeden ji přidržel, druhý jí dal injekci a probudila se až ve Villete.

„Deprese," slyšela, jak říká lékař jejímu manželovi.

„Někdy ji vyvolají naprosto banální příčiny. Jejímu organismu chybí určitá chemická látka - serotonin."

Shora od stropu místnosti sledovala Zedka ošetřovatele, který se blížil s injekční stříkačkou v ruce. Dívka pořád bez hnutí setrvávala u jejího těla a snažila se s ním dohovořit, zoufalá nad jejím prázdným pohledem. Zedka na chvilku zvážila možnost, že by jí vypověděla všechno, co se s ní děje, ale pak od toho nápadu upustila; lidé se nikdy nepoučí, když se jim něco vykládá, musejí na to přijít sami.

Ošetřovatel jí vpíchl jehlu do paže a vstříkl jí glukózu. Její duch, jako by jej táhla nějaká obrovská ruka, sestoupil od stropu dolů, vysokou rychlostí prošel černým tunelem a vrátil se do těla.

„Ahoj, Veroniko."

Dívka se zatvářila zděšeně.

„Je ti dobře?"

„Úplně. Naštěstí mi tahle nebezpečná léčba nijak neublížila, ale víckrát už ji opakovat nebudu."

„Jak to víš? Tady si přece dělají, co chtějí."

Zedka to věděla, protože v astrálním těle navštívila pracovnu dr. Igora.

„Vím to, ale neumím to vysvětlit. Pamatuješ se na moji první otázku?"

„Co je to, být blázen?"

„Ano. Tentokrát ti odpovím prostě, bez jakýchkoli bajek: šílenství je neschopnost sdělit své myšlenky. Jako bys byla někde v cizí zemi - všechno vidíš, rozumíš všemu, co se kolem tebe děje, ale nedokážeš se vyjádřit a nemůžeš od nikoho čekat pomoc, protože nerozumíš jazyku, kterým se tam mluví."

„Všichni už jsme to někdy pocítili."

„Všichni jsme tak či onak blázni."

Za zamřížovaným oknem bylo nebe plné hvězd a nad hory stoupal přibývající měsíc. Básníci milují úplněk a píší o něm tisíce veršů, ale Veronice se líbil právě půlměsíc, protože ještě mohl růst dál, šířit se a před nevyhnutelným úpadkem dát zazářit celému svému povrchu.

Zatoužila jít do společenského sálu ke klavíru a oslavit tuhle noc krásnou sonátou, kterou se naučila na střední škole; při pohledu na oblohu měla nepopsatelný pocit blaha, jako by se ve vesmírném nekonečnu projevovala také její vlastní věčnost. Od splnění toho přání ji však oddělovaly ocelové dveře a žena, která jako by nikdy neměla dočíst svou knihu. Kromě toho se v tuhle noční hodinu na klavír hrát nedalo - vyburcovalo by to všechny lidi v sousedství.

Veronika se zasmála. „Sousedství" byly nemocniční sály plné bláznů, kteří zase byli plní prášků na spaní.

Pocit blaha nicméně trval. Vstala a šla k Zedčině lůžku, avšak Zedka tvrdě spala, možná proto, aby se zotavila po děsivé zkušenosti, jíž prošla.

„Jděte zpátky do postele," řekla jí ošetřovatelka.

„Hodným holčičkám se zdá o andílcích a o chlapcích."

„Nemluvte se mnou jako s malým dítětem. Nejsem žádný tichý blázen, který má ze všeho strach. Jsem zuřivá, dostávám hysterické záchvaty, nerespektuju ani svůj vlastní život, ani životy druhých. A zrovna dneska mě to chytlo. Dívala jsem se na měsíc a chci si s někým popovídat."

Ošetřovatelka, překvapená její reakcí, se na ni podívala.

„Máte ze mě strach?" vedla svou Veronika.

„Už za den nebo dva umřu, co můžu ztratit?"

„Proč se nejdete projít, děvenko, a nenecháte mě dočíst tu knížku?"

„Protože existuje vězení a žalářnice, která dělá, že čte knížku, jenom proto, aby ukázala druhým, jak je inteligentní. Ve skutečnosti ale číhá na každé hnutí v sále a klíče ode dveří střeží jako poklad. Tak to zřejmě stojí v ústavním řádu a ona to dodržuje, protože jen tak může dávat najevo autoritu, jakou v běžném životě u manžela a dětí nemá."

Veronika se celá třásla, aniž jí bylo jasné proč.

„Klíče?" podivila se ošetřovatelka.

„Dveře jsou pořád odemčené. To tak, být tady zamčená s bandou bláznů!"

„Jak to, že jsou dveře odemčené? Před pár dny jsem chtěla jít ven a tahle ženská mě sledovala až na záchod. Co mi to tady povídá?" honilo se Veronice hlavou.

„Nesmíte mě brát vážně," pokračovala ošetřovatelka. „Fakt je, že se tady moc hlídat nemusí, protože se všem dávají prášky na spaní. Je vám zima, že se tak třesete?"

„Já nevím. Asi to bude od srdce."

„Jestli chcete, tak se jděte projít."

„No, nejradši bych si zahrála na klavír."

„Společenský sál je úplně stranou a hra na klavír nebude nikoho rušit. Dělejte si, co se vám zlíbí."

Veroničin třas přešel v tiché nesmělé potlačované vzlyky. Klekla si a s usedavým pláčem položila hlavu ženě do klína.

Ošetřovatelka odložila knihu, pohladila Veroniku po vlasech a čekala, až ten nával smutku a pláče sám od sebe přejde. Tak tam obě zůstaly téměř půl hodiny: jedna plakala, aniž řekla proč, druhá ji utěšovala, aniž znala důvod.

Vzlyky nakonec ustaly. Ošetřovatelka Veroniku zdvihla, vzala ji pod paží a zavedla ke dveřím.

„Mám dceru ve vašem věku. Když vás sem přivezli se všemi těmi hadičkami a infúzemi, říkala jsem si, proč se takové

hezké mladé děvče, které má život před sebou, rozhodne spáchat sebevraždu. Hned se začaly šířit všelijaké řeči: o dopise na rozloučenou - ale já jsem nevěřila, že by to byl skutečný důvod -a o tom, že kvůli vážným problémům se srdcem jsou vaše dny sečtené. Myšlenka na dceru mi nešla z hlavy: co když udělá něco podobného? Proč se někteří lidé pokoušejí jít proti přirozenému řádu věcí - to znamená za všech okolností bojovat o přežití?"

„Proto jsem plakala," řekla Veronika. „Když jsem si vzala tu velkou dávku prášků, chtěla jsem zabít někoho, koho jsem nesnášela. Nevěděla jsem, že ve mně existují jiné Veroniky, které bych mohla mít ráda."

„Proč vlastně někdo sám sebe nesnáší?"

„Možná ze zbabělosti. Nebo z věčného strachu, že se mýlí, že nedělá to, co od něho druzí čekají. Před chvílí jsem byla veselá, zapomněla jsem, že jsem odsouzená k smrti; když jsem si to zase připomněla, zmocnila se mě hrůza."

Ošetřovatelka otevřela dveře a Veronika vyšla ven.

„Neměla se mě na to ptát. Co vlastně chtěla vědět? Pochopit, proč jsem plakala? Copak neví, že jsem úplně normální člověk, že mám stejná přání i obavy jako každý jiný a že taková otázka - teď, když už je pozdě - u mě vyvolá paniku?"

Veronika kráčela po chodbách, osvětlených stejně chabě jako lůžkové oddělení, a uvědomovala si, že už je příliš pozdě: nedokáže ovládnout svůj strach.

„Musím se ovládnout. Já přece všechno, co se rozhodnu udělat, dokážu dovést až do konce."

Opravdu dovedla v životě hodně věcí do všech důsledků, ale jen takových věcí, na nichž nezáleželo - protahovala třeba neshody, které by vyřešila omluva, nebo se rozhodla už nevolat muži, do něhož se zamilovala, jen proto, že ten vztah by podle ní k ničemu nevedl. Neústupnost projevovala právě v tom, co bylo nejsnadnější: dokazovala si vlastní sílu a lhostejnost, přestože ve skutečnosti byla slabá a nikdy nevynikla ve studiu

ani ve školních sportovních soutěžích a neuspěla ani v pokusu o udržení harmonického domova.

Překonala svoje běžné slabé stránky jenom proto, aby v důležitých a zásadních věcech selhala. Dokázala se tvářit jako nezávislá žena, a přitom zoufale potřebovala něčí společnost. Když někam přišla, obrátily se k ní všechny pohledy, ale obvykle nakonec zůstala večer sama, v klášteře u televizoru, na kterém ani nešlo pořádně naladit programy. Před přáteli ze sebe dělala záviděníhodný vzor - a svoje nejlepší síly spotřebovala na to, aby vypadala jako obraz, který si sama o sobě vytvořila. Proto už jí nikdy nezbývalo dost energie, aby byla sama sebou - někým, kdo jako každý jiný na světě potřebuje ke štěstí druhé lidi. Ale s druhými lidmi se dalo tak těžko vyjít! Chovali se nepředvídaně, stavěli kolem sebe obranné zdi a ke všemu přistupovali stejně vlažně jako ona. Jakmile mezi ně přišel někdo s otevřenějším postojem k životu, bud' ho okamžitě zavrhli, nebo mu křivdili tím, že ho považovali za méněcenného a „naivního".

Jistě: na hodně lidí mohla zapůsobit svou silou a rozhodností, ale kam s tím došla? K prázdnotě. K naprostému osamění. Do Villete. Do předpokoje smrti.

Znovu si začala vyčítat pokus o sebevraždu, ale opět toto hnutí rázně potlačila. Nyní totiž pocítila něco, co se nikdy cítit neodvážila: nenávist.

Nenávist. Cosi tak hmotného jako zdi, klavíry nebo ošetřovatelky - málem mohla nahmátnout tu ničivou energii prýštící jí z těla. Nepokoušela se ji potlačit a nestarala se, je-li to pocit dobrý, nebo zlý - už měla dost sebeovládání, masek, vhodných postojů, a během dvou nebo tří dnů života se hodlala chovat co možná nejnevhodněji.

Už přece zpohlavkovala staršího muže, propadla hysterii před ošetřovatelem, odmítla být milou a zábavnou společnicí, když chtěla zůstat sama, a teď byla natolik svobodná, aby mohla cítit nenávist - přestože si zároveň zachovala dost rozvahy, aby nezačala všechno kolem sebe rozbíjet a nemusela

pak strávit konec života omámená sedativy na nemocničním lůžku.

V téhle chvíli nenáviděla všechno, co mohla. Sebe, svět, židli, která stála před ní, pokažené topení na chodbě, bezúhonné lidi i zločince. Zavřeli ji do blázince, a tak směla cítit vše, co lidské bytosti skrývají samy před sebou - protože nás všechny vede výchova jenom k tomu, abychom milovali, poslouchali, snažili se najít východisko, vyhýbali se sporům. Veronika nenáviděla všecko, ale především nenáviděla svůj dosavadní způsob života - kdy v sobě nikdy neobjevila stovky jiných Veronik, které byly zajímavé, bláznivé, zvědavé, odvážné a ochotné riskovat.

V jednom okamžiku začala nenávidět i někoho, koho na světě nejvíc milovala: svou matku. Tu skvělou manželku, která přes den pracovala a večer myla nádobí, která obětovala svůj život, jen aby dcera mohla mít dobré vzdělání, aby uměla hrát na klavír a na housle, aby se oblékala jako princezna a mohla si kupovat značkové boty a džíny, zatímco sama si zašívala staré šaty, které nosila už celé roky.

„Jak můžu nenávidět někoho, kdo ke mně vždycky cítil jenom lásku?" přemítala zmateně Veronika a snažila se své pocity napravit. Bylo však už příliš pozdě, nenávist propukla plnou silou, Veronika otevřela brány svého osobního pekla. Nenáviděla lásku, jíž se jí dostalo - protože ta láska za to nic nežádala -, což je absurdní, nereálné, proti přírodním zákonům.

Láska, která nežádá nic na oplátku, v ní dokázala vzbudit pocit viny a odhodlání splnit matčina očekávání, i kdyby to znamenalo vzdát se všeho, co si sama pro sebe vysnila. Ta láska se před ní po dlouhé roky snažila zatajit výzvy a prohnilost světa - a nechtěla vidět, že ona si to jednoho dne uvědomí a nebude tomu umět čelit.

A co teď? Otce taky nenáviděla. Protože ten na rozdíl od matky, která ustavičně pracovala, uměl žít, vodil ji do restaurací a do divadel, bavili se spolu, a dokud byl mladý, tak ho milovala nikoli jako otce, ale jako muže. Nenáviděla ho,

protože byl vždycky tak okouzlující a ke všem přátelský - jen ne k její matce, k té jediné, která si zasloužila to nejlepší.

Nenáviděla všecko. Knihovnu s těmi horami knih plných poučování o životě, střední školu, kde ji nutili trávit celé večery nad algebrou, přestože neznala nikoho - až na učitele a matematiky -, kdo by potřeboval algebru k tomu, aby byl šťastnější. Proč se musela učit tolik algebry nebo geometrie nebo tu spoustu dalších naprosto zbytečných věcí?

Veronika otevřela dveře společenského sálu, šla ke klavíru, odklopila víko a - vší silou - udeřila do kláves. Prázdným prostorem se rozlehl šílený, nesouvislý a rozčilující akord, udeřil do stěn a vrátil se k jejímu sluchu v podobě pronikavého, duši drásajícího zvuku. Zároveň však to byl v té chvíli nejvýstižnější obraz její duše. Znovu udeřila do kláves a opět se všude kolem ní rozezněly nelibozvučné tóny.

„Zbláznila jsem se. Teď to smím dělat. Smím nenávidět a mlátit do klavíru. Copak se dá čekat, že blázen umí pořádně hrát?"

Udeřila do klavíru jednou, dvakrát, desetkrát, dvacetkrát - a pokaždé, když to udělala, jako by její nenávist trochu zeslábla, až nakonec úplně vymizela.

Pak ji znovu zaplavil hluboký mír a Veronika zase vzhlédla k hvězdnaté obloze s přibývajícím měsícem -jejím oblíbencem -, který měkce ozařoval místo, kde právě byla. Opět se dostavil pocit, že Nekonečno a Věčnost patří k sobě, a stačilo pozorovat jedno z nich - jako bezhraničný Vesmír -, aby člověk vycítil přítomnost toho druhého, Času, který nikdy nekončí a nepomíjí, setrvává v Přítomnosti, v níž jsou obsažena všechna tajemství života. V prostoru mezi nemocničním sálem a společenskou místností dokázala nenávidět tak silně a pronikavě, že jí v srdci žádná zášť nezbyla. Dopustila, aby její negativní pocity, dlouhá léta v nitru potlačované, konečně vystoupily na povrch. Teď je procítila a už jí k ničemu nebyly - mohly zmizet.

Tiše prožívala svůj Přítomný okamžik a dovolila, aby prostor uprázdněný nenávistí zaujala láska. Když pak nastala ta pravá chvíle, obrátila se k luně a na její počest hrála sonátu - a věděla, že ji luna poslouchá, pyšní se a budí u hvězd žárlivost. Zahrála proto jinou skladbu také hvězdám, další zase zahradě a nakonec i horám, které v noci nemohla vidět, ale věděla, že tam jsou.

Když hrála zahradě, objevil se tam najednou jiný blázen - Eduard, nevyléčitelný schizofrenik. Veronika se ho nelekla: naopak, usmála se na něho a on k jejímu překvapení úsměv opětoval.

I do jeho vzdáleného světa, vzdálenějšího než měsíc, dokázala hudba proniknout a dělat tam zázraky.

„Musím si koupit nové pouzdro na klíče," pomyslel si dr. Igor, když odmykal dveře své malé ordinace v sanatoriu Villete. Stará klíčenka už zvetšela a ozdobný kovový štítek mu z ní právě upadl na zem.

Dr. Igor se pro něj shýbl. Byl na něm lublaňský městský znak a lékař uvažoval, co s ním. Nejspíš vyhodit. Mohl by to ovšem dát spravit a objednat si nové kožené poutko -nebo by to mohl dát vnukovi na hraní. Obě možnosti mu připadaly nesmyslné: pouzdro na klíče skoro nic nestojí a jeho vnuk se o žádné štítky nezajímá - věčně sedí u televize nebo hraje elektronické hry dovezené z Itálie. Přesto však pouzdro nevyhodil; strčil je do kapsy a rozhodnutí, co s ním, nechal na jindy.

Právě proto byl ředitel sanatoria, a ne pacient; protože dlouho přemýšlel, než zaujal nějaký postoj.

Rozsvítil - s pokračující zimou se rozednívalo stále později. Nedostatek světla, stejně jako změna bydliště nebo rozvod, se uvádějí mezi hlavními příčinami četnějšího výskytu deprese. Dr. Igor by už nejraději měl jaro, které by vyřešilo polovinu jeho problémů.

Přelétl očima denní program. Musel si promyslet, jak to zařídit, aby Eduard neumřel hlady; schizofrenie z něho učinila

nevypočitatelné stvoření a Eduard teď už vůbec nic nejedl. Dr. Igor mu předepsal nitrožilní výživu, ale tak to nemohlo zůstat pořád; osmadvacetiletý Eduard byl statný a i při umělé výživě by nakonec zchátral a vypadal by jako kostlivec.

Co by na to řekl Eduardův otec, jeden z nejznámějších velvyslanců mladé Slovinské republiky a jeden z hlavních činitelů při choulostivých jednáních s Jugoslávií na počátku devadesátých let? Celé roky dokázal tento muž pracovat pro Bělehrad, přečkal všechny pomlouvače - kteří ho obviňovali, že dřív sloužil nepříteli - a dál působil v diplomatickém sboru, tentokrát však jako reprezentant jiné země. Byl to všeobecně obávaný, mocný a vlivný muž.

Dr. Igor se na okamžik zamyslel - tak jako předtím nad klíčenkou -, ale vzápětí tu záležitost pustil z hlavy: velvyslanci vůbec nezáleží na tom, jestli jeho syn vypadá dobře nebo špatně: nehodlá ho s sebou brát na oficiální oslavy nebo na cesty do zemí, kde má zastupovat vládu. Eduard je ve Villete - a tam má zůstat navždy nebo aspoň po tu dobu, co jeho otec bude pobírat svůj vysoký plat.

Dr. Igor se rozhodl, že přeruší nitrožilní výživu a nechá Eduarda ještě trochu chřadnout, dokud sám nedostane chuť k jídlu. Pokud by se situace zhoršila, sepíše zprávu a odpovědnost přenese na lékařské konzilium, které spravuje Villete.

„Jestli se nechceš dostat do potíží, tak se vždycky rozděl o odpovědnost s někým jiným," nabádal ho otec, rovněž lékař, jehož rukama prošlo nemálo případů končících smrtí, ale s úřady nikdy problémy neměl.

Jakmile dr. Igor vyřídil přerušení Eduardovy léčebné procedury, přešel k dalšímu případu: v hlášení stálo, že pacientka Zedka Mendelová ukončila stanovenou léčbu a může být propuštěna. Dr. Igor si to chtěl ověřit na vlastní oči: pro lékaře není opravdu nic horšího, než snášet stížnosti rodinných příslušníků na propuštěné pacienty. Docházelo k tomu téměř vždy - po určité době strávené v psychiatrické léčebně se jenom málokterý pacient dokáže znovu přizpůsobit

normálnímu životu. Není to vina léčebny. Ani všech těch sanatorií roztroušených bůhvíkde po světě, kde také musejí řešit týž problém readaptace pacientů po návratu domů. Tak jako vězení nikdy vězně nenapraví - spíš ho naučí, jak páchat další zločiny -, tak také sanatoria přispívají k tomu, že si nemocní zvyknou na naprosto nereálný svět, kde je všechno dovoleno a nikdo nemusí nést odpovědnost za své činy.

Zbývá tedy jediné východisko: najít lék proti pomatenosti. Tím se teď dr. Igor s veškerým zaujetím zabýval a svou tezí hodlal vnést rozruch do psychiatrických kruhů. U dočasných pacientů, kteří žijí v léčebnách pohromadě s nevyléčitelně nemocnými, dochází k procesu sociální degenerace, který už není možné zastavit. I Zedka Mendelová se nakonec jistě do léčebny vrátí - tentokrát z vlastní vůle - a bude si stěžovat na neexistující potíže jen proto, aby se zase dostala do společnosti lidí, kteří jako by jí rozuměli lépe než svět venku.

Kdyby se však dr. Igorovi podařilo vymyslet, jak skoncovat s Vitriolem - jak sám nazval jed odpovědný za šílenství - vešlo by jeho jméno do dějin a Slovinsko by už nebylo neznámým pojmem na mapě světa. Tenhle týden se mu jako dar z nebes naskytla šance v podobě potenciální sebevražedkyně; tuhle příležitost nesmí za žádných okolností promarnit.

Dr. Igor byl spokojen. Přestože z ekonomických důvodů musel souhlasit s léčebnými procedurami, které medicína již dávno vyloučila - jako třeba s inzulínovými šoky -, Villete rovněž z finančních důvodů zavádělo nové psychiatrické postupy. Kromě toho, že měl dr. Igor čas a podklady k výzkumu Vitriolu, mohl rovněž počítat s tím, že ho vlastníci sanatoria podpoří v případě existence ústavní skupiny zvané Bratrstvo. Akcionáři léčebny povolili, aby se tolerovala -tedy nikoli aby se doporučovala, nýbrž tolerovala - delší internace, než bylo zapotřebí. Argumentovali tím, že z humánních důvodů je třeba dát osobě, která právě ukončila léčbu, možnost samostatného rozhodnutí, kdy nastává pravá chvíle k opětovnému začlenění do běžného života, což určité skupině

lidí dává příležitost zůstat ve Villete jako v exkluzivním hotelu nebo klubu, kde se shromažďují ti, kdo mají něco společného. Tak mohl dr. Igor udržovat v témže prostředí šílence i lidi zdravé a snažil se, aby ti druzí příznivě ovlivňovali ty první. Aby se však zabránilo degeneraci -totiž aby šílenci nakonec nepůsobili negativně na lidi již vyléčené -, musel každý člen Bratrstva aspoň jednou denně vyjít ze sanatoria ven.

Dr. Igor věděl, že důvody akcionářů, proč v léčebně smějí zůstat osoby už vyléčené - údajně „humánní důvody"-, jsou pouhou výmluvou.

Akcionáři se totiž obávali toho, že se v Lublani, malém a půvabném hlavním městě Slovinska, nenajde dostatečný počet bohatých duševně chorých, schopných financovat celé to nákladné moderní zařízení. Kromě toho systém veřejné zdravotní péče disponoval prvotřídními léčebnami, což ve vzájemné konkurenci odsouvalo Villete do nevýhodného postavení.

Akcionáři se v době, kdy přeměnili bývalá kasárna na sanatorium, hodlali zaměřit na osoby, které by mohla psychicky poznamenat válka s Jugoslávií. Válka ovšem trvala jen krátce. Akcionáři byli přesvědčeni, že vypukne znovu, ale nestalo se tak.

Nejnovějším výzkumem pak zjistili, že války sice působí neblaze na duševní zdraví, ale v míře mnohem menší než stres, nuda, vrozené choroby, samota a konflikty. Pokud stojí před určitým společenstvím velký problém - třeba válka, vysoká inflace nebo epidemie -, stoupne sice o něco počet sebevražd, ale zároveň značně poklesne počet případů deprese, paranoie a psychóz. Tyto případy se pak vrátí na běžnou úroveň, jakmile se problém vyřeší, což dokazuje -jak usoudil dr. Igor -, že lidská bytost zešílí jen tehdy, když si to může dovolit.

Měl před sebou jiný současný výzkum, tentokrát z Kanady - kterou právě jeden americký list označil za zemi s nejvyšší životní úrovní na světě. Dr. Igor četl:

* Podle údajů Statistics Canada onemocnělo

některým typem duševní choroby: 40 % osob ve věku 15-34 let, 33 % osob ve veku 35-54 let, 20 % osob ve věku 55-64 let.

* Odhaduje se, té z každých pěti osob jedna trpí některým typem psychické poruchy. * Každý osmý Kanaďan bude aspoň jednou v životě hospitalizován pro psychické potíže.

„Skvělé tržní prostředí, lepší než tady," pomyslel si.

„Čím šťastnější mohou lidé být, tím jsou nešťastnější."

Dr. Igor se soustředil na některé další případy a pečlivě zvažoval, které může vyřešit sám a které po dohodě se správní radou. Když skončil, už se úplně rozednělo, a tak mohl zhasnout.

Hned nato pozval dál první návštěvu - matku pacientky, která se pokusila o sebevraždu.

„Jsem matka Veroniky. Jak je na tom moje dcera?"

Dr. Igor zauvažoval, jestli jí má říct pravdu, a ušetřit ji zbytečných překvapení - koneckonců měl dceru téhož jména. Rozhodl se však, že bude raději mlčet.

„Zatím ještě nevíme," zalhal.

„Budeme vám to moci sdělit tak za týden."

„Vůbec nevím, proč to Veronika udělala," řekla žena s pláčem. „Vždycky jsme ji měli s manželem rádi a hodně jsme se obětovali, aby mohla dostat to nejlepší vzdělání. A přestože naše manželství nebylo bez problémů, rodinu jsme dokázali udržet i přes nepřízeň osudu. Veronika má dobré zaměstnání, není ošklivá, a přece..."

„... A přece se chtěla zabít," skočil jí do řeči dr. Igor. „Drahá paní, na tom není nic neobvyklého. Lidé nevědí, co to je štěstí. Jestli chcete, mohu vám ukázat statistiky z Kanady."

„Z Kanady?"

Žena k němu užasle zvedla oči. Dr. Igor viděl, že se mu podařilo odvést její pozornost jinam, a pokračoval:

„Podívejte se: vy jste sem nepřišla proto, abyste se zeptala, jak se daří vaší dceři, ale abyste si našla nějakou omluvu kvůli tomu, že se pokusila o sebevraždu. Kolik je jí let?"

„Čtyřiadvacet."

„No vidíte: je to zralá, zkušená žena, která už dobře ví, co chce, a je schopna se svou volbou řídit. Co to má společného s vaším manželstvím nebo s tím, že vy a váš manžel jste se obětovali pro rodinu? Jak dlouho už žije sama?"

„Šest let."

„No prosím! Naprosto nezávislá. Přesto ale jenom proto, že jeden rakouský lékař - dr. Sigmund Freud, určitě už jste o něm slyšela - psal o těchhle chorobných vztazích mezi rodiči a dětmi, kdekdo až dodnes ze všeho obviňuje sám sebe. Copak si třeba Indiáni myslí, že se z jejich syna stal vrah vlivem rodičovské výchovy? No řekněte sama."

„Nemám nejmenší potuchy," odpověděla žena, kterou lékař nepřestával udivovat. Asi se nakazil od svých pacientů, pomyslela si.

„Tak já vám na to odpovím," pokračoval dr. Igor.

„Indiáni si myslí, že vinen je vrah, a ne společnost, jeho rodina nebo jeho předci. Spáchají snad Japonci sebevraždu proto, že se jejich potomek rozhodl brát drogy a střílet po lidech? Odpověď je stejná: ne! A pokud je mi známo, Japonci přece páchají sebevraždu z jakéhokoli důvodu; zrovna nedávno jsem četl, že se tam nějaký mladík zabil proto, že neprošel u přijímacích zkoušek na vysokou školu."

„Mohla bych se svou dcerou mluvit?" zeptala se žena, kterou Japonci, Indiáni ani Kanaďané vůbec nezajímali.

„Jistě, jistě," řekl dr. Igor, poněkud podrážděný tím, že přerušila jeho výklad.

„Napřed bych ale chtěl, abyste pochopila jednu věc: kromě několika vážných patologických případů se lidé zblázní, když se snaží uniknout pořád stejnému životu. Je vám to jasné?"

„Úplně jasné," odpověděla.

„A jestli si myslíte, že se o ni nedokážu postarat, tak můžete být klidný: svůj život jsem se nikdy nesnažila změnit."

„Výborně," dr. Igorovi se zřejmě trochu ulevilo.

„Už jste si někdy představila svět, kde bychom nemuseli každý den opakovat totéž? Jak by to zařídily hospodyně nebo restaurace, kdybychom se třeba rozhodli jíst pouze ve chvíli, kdy dostaneme hlad?"

Asi by bylo opravdu normálnější jíst, jen když máme hlad, pomyslela si žena, ale nic neřekla z obavy, že by jí zakázali mluvit s Veronikou.

„To by byl pěkný zmatek," řekla.

„Já sama jako hospodyně vím, co máte na mysli."

„Takže máme snídani, oběd a večeři. Každý den musíme vstávat v určitou hodinu a jednou týdně odpočívat. Jsou tu Vánoce, abychom si dávali dárky, a Velikonoce, kdy jedeme na tři dny k jezeru. Vám by se líbilo, kdyby se například váš manžel z nějakého náhlého rozvášnění chtěl milovat v obývacím pokoji?"

O čem to proboha ten člověk mluví? Já chci vidět svoji dceru! - žasla v duchu žena.

„Bylo by mi z toho smutno," řekla opatrně a doufala, že právě tohle chtěl slyšet.

„Správně," zvolal dr. Igor.

„Souložit se má v posteli. Jinak budeme dávat špatný příklad a šířit anarchii."

„Mohu tedy dceru vidět?" přerušila ho žena.

Dr. Igor to vzdal; tahle ženská nikdy nepochopí, o čem je řeč, vůbec ji nezajímá diskuse o šílenství z filosofického hlediska - přestože dobře ví, že její dcera má za sebou vážný pokus o sebevraždu a že byla v kómatu. Zazvonil na sekretářku.

„Dejte zavolat tu dívku po sebevražedném pokusu," řekl.

„Tu, co napsala do novin dopis, že se zabije kvůli tomu, aby všichni věděli, kde je Slovinsko."

„Já ji nechci vidět. Už nemám se světem nic společného."

Nebylo snadné prohlásit to přede všemi ve společenské místnosti. Ale ani ošetřovatel nebyl diskrétní a hlasitě oznámil, že na ni čeká její matka, jako by to mělo zajímat všechny kolem. Nechtěla matku vidět proto, že by trpěly obě. Raději ať

už ji považuje za mrtvou; Veronika odjakživa nenáviděla loučení.

Muž odešel a Veronika se znovu zadívala na hory. Po týdnu zase začalo svítit slunce - a ona to věděla už od minulé noci; řekl jí to měsíc, když hrála na klavír.

„To je ale pitomost, měla bych se ovládat. Nebeská tělesa nemluví, snad jen k astrologům. Pokud si měsíc s někým povídal, tak s tím schizofrenikem."

Sotva si to pomyslela, bodlo ji v hrudi a ztratila cit v jedné ruce. Všechno se s ní zatočilo: srdeční záchvat!

Zmocnila se jí jakási euforie, jako by ji smrt měla zbavit strachu z umírání. Konečně všechno skončí! Pocítí možná nějakou bolest, ale co znamená pár minut agónie výměnou za celou věčnost ticha? Neudělala tedy nic jiného, než že zavřela oči: ve filmech ji vždycky nejvíc děsili mrtví s očima dokořán.

Srdeční záchvat však vypadal jinak, než si představovala; začalo se jí špatně dýchat a Veronika si s hrůzou uvědomila, že se málem naplňuje její nejděsivější představa: udusí se. Bude umírat, jako by ji zaživa pohřbili nebo jako by ji něco znenadání zatáhlo na dno moře.

Zavrávorala, upadla, prudce se uhodila do obličeje, dál se zoufale snažila popadnout dech - ale vzduch nepřicházel. A nejhorší bylo, že neumírala, pořád si plně uvědomovala, co se děje kolem ní, dál rozeznávala barvy a tvary. Jenom už nedokázala rozumět tomu, co říkají druzí - výkřiky a volání jako by k ní doléhaly z dálky, z jiného světa. Jinak bylo všechno skutečné, vzduch nepřicházel, prostě neposlouchal příkazu jejích plic a svalů - a neztrácela vědomí.

Ucítila, že ji někdo zvedá a obrací na záda - teď však už neovládala pohyb očí, a ty jí kroužily, vysílaly do mozku stovky různých obrazů a pocit dušení se jí mísil s naprostým zrakovým chaosem.

Ponenáhlu se i obrazy vzdalovaly, a když agónie dosáhla vrcholu, konečně se jí podařilo nadechnout s tak děsivým zvukem, že všichni v sále ztuhli hrůzou.

Veronika začala nepotlačitelně zvracet. Jakmile pominul onen takřka tragický okamžik, pár bláznů se nad tou podívanou rozchechtalo - a ona si připadala ubohá, nejistá a vůbec nedokázala reagovat.

Přiběhl k ní ošetřovatel a píchl jí do paže injekci.

„Uklidněte se. Už to přešlo."

„Já jsem neumřela!" rozkřičela se Veronika, zvedla se a šla ke skupině pacientů a svými zvratky přitom špinila podlahu a nábytek. „Pořád abych trčela v tomhle hnusném blázinci a byla tady pohromadě s vámi! Každý den a každou noc tisíckrát prožívat smrt - a nikdo se nade mnou nesmiluje!" Obrátila se k ošetřovateli, vytrhla mu z ruky injekční stříkačku a odhodila ji k oknu.

„Co vlastně chcete? Proč mi rovnou nepřehnete jed, když víte, že stejně musím umřít? Jste vůbec lidi?"

Už se nedokázala ovládnout, znova si sedla na zem a zoufale se rozplakala, křičela a hlasitě vzlykala. Někteří pacienti se tomu smáli a dělali si legraci z jejího znečištěného šatstva.

„Dejte jí sedativum!" přikázala lékařka, která přiběhla.

„Takovou situaci přece musíte zvládnout!"

Ošetřovatel však nebyl schopen činu. Lékařka tedy zase odešla a vrátila se se dvěma dalšími ošetřovateli a novou injekční stříkačkou. Muži se chopili hysterické dívky, zmítající se uprostřed sálu, a lékařka jí do té zmazané ruky vstříkla plnou dávku utišujícího prostředku.

Ležela na lehátku v ordinaci dr. Igora, natažená na čistém bělostném prostěradle. Lékař jí poslechem vyšetřoval srdce. Veronika dělala, že ještě spí, ale asi se jí v hrudi něco změnilo, protože v mužově hlase zněla jistota, že nemluví naplano.

„Buďte klidná," řekl.

„S vaším zdravím můžete žít do sta let."

Veronika otevřela oči. Někdo ji převlékl. Že by dr. Igor? Viděl ji nahou? V hlavě měla zmatek.

„Co jste to říkal?"

„Abyste byla klidná."

„Ne. Říkal jste, že můžu žít do sta let." Lékař se vrátil k psacímu stolu.

„Říkal jste, že můžu žít do sta let," trvala na svém Veronika.

„V medicíně není nikdy nic definitivního," zamlouval to dr. Igor.

„Všecko je možné."

„A jak to vypadá s mým srdcem?"

„Pořád stejně."

Víc už jí říkat nemusel. Když jde o těžký případ, lékaři říkají: „vy se dožijete stovky" nebo „není to nic vážného" nebo „máte srdce a tlak jako mladík", případně „musíme udělat nové vyšetření". Jako by se báli, že jim pacient udělá z ordinace kůlničku na dříví.

Veronika chtěla vstát, ale nešlo to: všecko se s ní točilo.

„Jen ještě chvíli ležte, dokud se nebudete cítit líp. Mně tu nepřekážíte."

To je dobře, pomyslela si Veronika. A co kdyby překážela?

Dr. Igor byl dost zkušený na to, aby nějakou dobu zachoval mlčení a tvářil se, že je plně zaměstnán listinami na psacím stole. Máme-li před sebou osobu, která nic neříká, situace začne být nepříjemná, napjatá, nesnesitelná. Dr. Igor doufal, že se dívka rozpovídá - a on získá další poznatky ke své tezi o šílenství a o léčebné metodě, kterou připravoval.

Veronika však nepřenesla ani slovo.

„Otrava Vitriolem už u ní možná dosáhla vysokého stupně," pomyslel si dr. Igor a chystal se prolomit mlčení, které začínalo být napjaté, nepříjemné, nesnesitelné.

„Zdá se, že ráda hrajete na klavír," prohodil zdánlivě lhostejně.

„A blázni to rádi poslouchají. Včera se odtamtud jeden nechtěl hnout."

„Eduard. Říkal někomu, že se mu to moc líbilo. Možná, že teď zase začne normálně jíst."

„Schizofrenik, který miluje hudbu? A vypráví o tom druhým?"

„Ano. A vsadil bych se, že nemáte ani potuchy, o čem mluvíte."

Ten lékař - který se svými načerno obarvenými vlasy vypadal spíš jako pacient - měl pravdu. Veronika slýchala slovo schizofrenik poměrně často, neměla však ponětí, co to znamená.

„Dá se to léčit?" zeptala se, aby se o schizofrenii dozvěděla něco víc.

„Dá se to zvládnout. Ještě pořád přesně nevíme, co se ve světě šílenství děje: všecko je nové a postupy se mění každých deset let. Schizofrenik už má vrozený sklon k tomu, aby se z našeho světa vzdaloval, a nějaká událost - ať důležitá nebo podružná, to záleží na případu - způsobí, že si vytvoří realitu jenom pro sebe. Případ se může vyvíjet až k naprosté uzavřenosti - ke katatonii - anebo se může zlepšit a pacient pak pracuje a vede prakticky normální život. Záleží na jediné věci: na prostředí."

„Vytvořit si realitu jenom pro sebe," opakovala Veronika.

„Co je to realita?"

„To je to, na čem se shodla většina lidí. Ne nutně to nejlepší nebo nejlogičtější, ale to, co se přizpůsobilo obecnému přání. Vidíte, co mám na krku?"

„Kravatu."

„Správně. Vaše odpověď je logická a odpovídá přístupu zcela normální osoby: kravatu! Šílenec by ale řekl, že mám na krku nějaký barevný, směšný, zbytečný a složitě uvázaný kus látky, který mi nakonec ještě omezuje pohyb hlavy a nutí mě k větší námaze, chci-li dostat do plic vzduch. Kdybych v blízkosti ventilátoru nedával pozor, mohl by mě ten hadr uškrtit.

Pokud by se mě nějaký šílenec zeptal, k čemu taková kravata slouží, musel bych odpovědět: vůbec k ničemu. Není to dokonce ani ozdoba, protože dnes se kravata stala symbolem útlaku, moci a odstupu. Kravata je dobrá jedině k tomu, že ji

můžeme sundat, když přijdeme domů, a mít tak pocit, že jsme se něčeho zbavili, i když nevíme čeho.

Stačí tenhle pocit úlevy k tomu, aby ospravedlnil existenci kravaty? Ne. Ale přesto, když se zeptám šílence a pak normální osoby, co to je, bude za zdravého považován ten, kdo odpoví: kravata. Nezáleží na tom, kdo říká pravdu, nýbrž na tom, čí slova jsou přijatelná."

„Takže vy jste usoudil, že nejsem blázen, protože jsem tomu barevnému hadru dala správné jméno."

Ne, vy nejste blázen, pomyslel si dr. Igor, uznávaný znalec v oboru psychiatrie, s mnoha diplomy rozvěšenými na stěnách ordinace. Ohrožovat vlastní život není lidské bytosti cizí - znal hodně lidí, kteří to dělají, a přece zůstávají tam venku zdánlivě nevinní a normální jen proto, že si nezvolili tak skandální způsob sebevraždy. Zabíjejí se postupně, otravují se tím, čemu dr. Igor říkal Vitriol. Symptomy toxického Vitriolu zjistil při hovorech se svými známými. Nyní o této záležitosti psal studii, kterou hodlal předložit k posouzení Slovinské akademii věd. V oblasti šílenství to měl být nejdůležitější krok od doby, kdy dr. Pinel dal odstranit řetězy, poutající duševně choré, a otřásl světem medicíny myšlenkou, že některé z nich lze vyléčit. Stejně tak jako libido - chemickou reakci odpovědnou za sexuální touhu, kterou rozpoznal dr. Freud, ale kterou žádná laboratoř nikdy nedokázala izolovat - produkují lidské organismy Vitriol tehdy, když pociťují strach, přestože moderní spektrografické testy jej dosud nezaznamenaly. Je však snadno rozpoznatelný svou chutí, která není ani sladká, ani slaná - je hořká. Dr. Igor - dosud neuznaný objevitel této smrtící toxické látky -jej pojmenoval podle jedu, který často používali císaři, králové a milenci všeho druhu, když se potřebovali definitivně zbavit nepohodlné osoby.

Bývaly to zlaté časy za císařů a králů: v těch dobách se žilo a umíralo romanticky. Vrah pozval oběť na skvělou večeři, číšník vstoupil s dvěma nádhernými číšemi, z nichž jedna obsahovala kromě nápoje také vitriol: jaké vzrušení vyvolávala gesta oběti - uchopila číši, pronesla několik milých či útočných

slov, napila se, jako by šlo o pouhý chutný nápoj, užasle pohlédla na hostitele a jako bleskem sražena klesla k zemi!

Tento jed, dnes drahý a na trhu těžko dostupný, však nahradily účinnější vražedné prostředky - revolvery, bakterie a další. Dr. Igor, povahou romantik, nazval oním téměř zapomenutým jménem duševní chorobu, kterou se mu podařilo diagnostikovat a jejíž objev měl vbrzku ohromit celý svět.

Zvláštní je, že se nikdy nikdo nezmiňoval o Vitriolu jako o smrtelném jedu, přestože většina postižených lidí zná jeho chuť a proces intoxikace označuje za Hořkost. Každý člověk má ve svém organismu Hořkost ve větší nebo menší míře asi tak, jako téměř všichni v sobě nosíme bacil tuberkulózy. Tyto dvě choroby však zaútočí teprve tehdy, je-li organismus oslaben; v případě Hořkosti je půda pro vzplanutí nemoci připravena ve chvíli, kdy se projeví strach z tak zvané „reality" .Někteří lidé v úsilí vytvořit si svět, kam by nemohla proniknout žádná hrozba zvenčí, příliš zesílí svou obranu proti vnějšku - proti cizím osobám, novým místům, odlišným zkušenostem - a nitro nechají nechráněné. Od té doby začne Hořkost působit nenapravitelné škody.

Hlavním cílem Hořkosti (Vitriolu, podle dr. Igora) je vůle. Lidé postižení touto chorobou si postupně přestávají cokoli přát a za několik let už nedokážou vyjít ze svého světa - protože obrovské rezervy energie promrhali na stavbu vysokých hradeb, aby realita byla taková, jakou ji chtějí mít. Současně s tím, jak se vyhýbají vnějším střetům, omezují svůj vnitřní růst. Dál chodí do práce, dívají se na televizi, stěžují si na dopravu a mají děti, ale to všechno probíhá samovolně a bez nějakých silných vnitřních emocí – protože koneckonců vše je „pod kontrolou".

Velkým problémem otravy Hořkostí je, že také vášně - nenávist, láska, zoufalství, nadšení, zvědavost - se přestávají projevovat. Po nějaké době už zahořklá osoba vůbec po ničem netouží. Nechce se jí ani žít, ani umřít, v tom je ten problém.

Proto také zahořklou osobu odjakživa fascinují hrdinové a šílenci: ti se nebojí žít ani zemřít. Hrdinům i šílencům je

nebezpečí lhostejné a jdou dál svou cestou, přestože jim všichni říkají, aby to nedělali. Šílenec spáchá sebevraždu, hrdina se stane mučedníkem ve jménu něčeho - oba však zemřou, zatímco zahořklí stráví mnoho dní a nocí tím, že uvažují o nesmyslnosti a nádheře obou typů. To je jediný okamžik, kdy se zahořklá osoba zmůže na to, že vyleze nahoru na svou obrannou hradbu a trochu se porozhlédne kolem sebe; brzo jí však ochabnou ruce a nohy, a tak se zase vrátí ke každodennímu životu.

Chronicky zahořklá osoba pocítí svou chorobu jenom jedenkrát týdně: v neděli odpoledne. Teprve tehdy, když už prací a každodenním koloběhem nelze zmírňovat symptomy Hořkosti, si všimne, že dochází k něčemu velice špatnému - neboť ten odpolední poklid je děsný, čas vůbec neutíká a na povrch vyvře trvalá podrážděnost.

Zase však přijde pondělí a zahořklý člověk na ty příznaky okamžitě zapomene - i když nadává, že nikdy nemá čas pořádně si odpočinout, a naříká, že víkend uteče moc rychle.

Ze společenského hlediska je jedinou předností této nemoci to, že dnes není ničím neobvyklým; internace už tedy není nutná - až na případy, kdy intoxikace dosáhne takového stupně, že chování nemocného začne ovlivňovat druhé. Většina zahořklých však může zůstat venku, aniž ohrožuje společnost nebo druhé lidi, poněvadž - díky vysokým hradbám, které si kolem sebe postavili - jsou od světa zcela izolováni, přestože se zdá, jako by jej sdíleli.

Dr. Sigmund Freud objevil libido a léčbu problémů, které působí, a to tak, že vynalezl psychoanalýzu. Dr. Igor kromě toho, že objevil existenci Vitriolu, musel rovněž prokázat, že i v tomto případě je léčba možná. Chtěl zapsat své jméno do dějin medicíny, přestože si nedělal iluze o obtížích, jimž bude muset čelit, aby se mu podařilo vlastní myšlenky prosadit - neboť ti „normální" lidé jsou se svým životem spokojeni a nemoc by si nikdy nepřipustili, zatímco ti „nemocní" pohánějí obrovský průmysl sanatorií, laboratoří, kongresů atd.

„Vím, že v současné době svět mé úsilí neocení," řekl si v duchu, pyšný na to, že je nepochopený. To je ostatně cena, kterou musí zaplatit každý génius.

„Co je to s vámi?" zeptala se dívka před ním.

„Zdá se, že jste vstoupil do světa svých pacientů."

Dr. Igor nechal tento neuctivý komentář bez odpovědi. „Už můžete jít," řekl.

Veronika nevěděla, jestli je den nebo noc - dr. Igor měl sice rozsvíceno, ale tak to dělal každé ráno. Když však vyšla na chodbu, uviděla měsíc a uvědomila si, že spala mnohem déle, než si myslela.

Cestou do nemocničního pokoje si všimla zarámované fotografie, která visela na zdi: bylo na ní lublaňské hlavní náměstí, ještě bez Prešernovy sochy, po němž korzovaly dvojice - asi byla neděle.

Podívala se na datum fotografie: léto 1910.

Léto 1910. Tak tam zachytil fotograf jeden okamžik života lidí, jejichž děti a vnuci už zemřeli. Ženy si oblékly těžké šatstvo a všichni muži měli klobouk, sako a kravatu (neboli barevný hadr, jak by řekli blázni), kamaše a přes ruku deštník.

A co vedro? Teplota musela být stejná, jako když je léto v dnešní době, třicet pět stupňů ve stínu. Kdyby se tam objevil nějaký Angličan v bermudách a košili - což je oděv v letním horku mnohem vhodnější -, co by si o něm ti lidé pomysleli?

„Blázen."

Pochopila moc dobře, co chtěl dr. Igor říct. Zrovna tak chápala, že se jí vždycky dostávalo v životě hodně lásky, něhy a ochrany, ale že jí cosi chybělo k tomu, aby se to všechno stalo požehnáním: měla být trochu bláznivější.

Její rodiče by ji rozhodně nepřestali mít rádi, ale ona se neodvážila zaplatit cenu za svůj sen ze strachu, že je raní. Ten sen pohřbila v hloubi paměti, přestože se jí čas od času vynořil při nějakém koncertě nebo při náhodném poslechu krásné desky. Avšak pokaždé, když se vynořil, měla tak silný pocit frustrace, že ho hned zase zapudila.

Veronika věděla už v dětství, k čemu ji to opravdu táhne: chtěla být klavíristkou!

Pocítila to hned při první hodině klavíru, když jí bylo dvanáct. Učitelka její nadání postřehla také a pobízela ji, aby si hudbu zvolila za své povolání. Když však Veronika šťastně zvítězila v soutěži a oznámila doma, že všeho nechá a bude se věnovat pouze klavíru, matka se na ni láskyplně podívala a namítla: „Hrou na klavír se nikdo neuživí, miláčku."

„Ale ty jsi přece chtěla, abych chodila do hodin klavíru!"

„Jenom proto, abys rozvinula svoje umělecké vlohy. Manželům se to líbí a můžeš vyniknout při různých oslavách. Kariéru klavíristky pusť z hlavy a jdi studovat práva: to je povolání, které má budoucnost."

Veronika věřila, že matka má dost zkušeností, aby věděla, co je to realita, a tak jejímu přání vyhověla. Dokončila střední školu, zapsala se na fakultu, odešla z ní s diplomem a dobrými známkami - ale našla pouze místo knihovnice.

„Měla jsem být bláznivější." Ale - jak se to asi stává většině lidí - přišla na to příliš pozdě.

Odvrátila se od fotografie a chtěla jít dál, když tu ji někdo vzal za loket. V žilách jí stále ještě působilo silné sedativum, které jí dali, a tak se nebránila, když ji schizofrenik Eduard jemně odváděl na opačnou stranu - ke společenskému sálu.

Měsíc se blížil k úplňku a Veronika si na Eduardovo němé naléhání sedla ke klavíru, když vtom najednou z jídelny uslyšela nějaký hlas. Kdosi tam hovořil s cizím přízvukem a Veronika si nevzpomínala, že by ve Villete takovou výslovnost někdy zaslechla.

„Teď nechci hrát na klavír, Eduarde. Chci vědět, co se děje ve světě, o čem se mluví tady vedle, kdo je ten cizí muž."

Eduard se usmál a snad ani nerozuměl jedinému slovu z toho, co říkala. Veronika si však vzpomněla na dr. Igora: schizofrenici mohou pobývat střídavě ve svých oddělených realitách.

„Já umřu," pokračovala v naději, že její slova mu budou dávat smysl. „Dnes se smrt dotkla svými křídly mé tváře a už

zítra nebo pozítří mi zaklepe na dveře. Nesmíš si zvyknout, že ti budu každou noc hrát na klavír. Nikdo si na nic nesmí zvyknout, Eduarde. Jen se podívej: znova jsem začala mít ráda slunce, hory, problémy - dokonce už ani z toho, že život pro mě nemá smysl, neobviňuju nikoho jiného než sebe. Znova bych chtěla vidět lublaňské náměstí, cítit nenávist a lásku, zoufalství a nudu, všechny ty obyčejné a hloupé věci, které patří k všednímu dni, ale zároveň dodávají životu půvab. Kdybych se někdy odtud dostala ven, klidně bych byla blázen, protože blázni jsou všichni - a nejhorší jsou ti, kteří o tom nevědí, protože pořád jenom opakují to, co jim přikazují druzí. Ale nic z toho už není možné, rozumíš? Zrovna tak ani ty nemůžeš celý den čekat, že ti jedna pacientka bude zas v noci hrát na klavír - protože s tím je konec. Můj svět i ten tvůj končí."

Vstala, něžně ho pohladila po tváři a odešla do jídelny. Sotva otevřela dveře, uviděla neobvyklou scénu; stoly a židle někdo odstrčil ke zdi, takže uprostřed vznikl velký prázdný prostor. Tam seděli na zemi členové Bratrstva a naslouchali nějakému muži v obleku a kravatě.

„... A tak pozvali velkého mistra súfijského učení Nasrudína, aby k nim promluvil," říkal právě muž.

Když vešla dovnitř Veronika, otočily se k ní všechny zraky. Muž v obleku ji vyzval:

„Posaďte se."

Veronika si také sedla na zem, hned vedle té šedovlasé paní jménem Mari, která se k ní při jejich prvním setkání chovala tak nepřátelsky. K jejímu překvapení ji Mari uvítala úsměvem. Muž v obleku pokračoval:

„Nasrudín ohlásil začátek přednášky na dvě hodiny odpoledne a zájem byl obrovský: prodalo se všech tisíc vstupenek a víc než šest set lidí zůstalo venku a sledovalo přednášku na uzavřeném televizním okruhu. Přesně ve dvě hodiny přišel Nasrudínův asistent a oznámil, že pro nepředvídané okolnosti začne přednáška později. Někteří lidé

rozmrzele vstali, vyžádali si vrácení vstupného a odešli, l tak zůstalo v sále a venku ještě hodně lidí.

Ani do čtyř odpoledne se súfijský mistr nedostavil a lidé začali pomalu odcházet a brát si peníze zpět: v tu dobu ostatně končila pracovní doba a byl čas vrátit se domů. V šest hodin už z tisíce sedmi set původních posluchačů zbylo méně než sto. A tehdy vstoupil dovnitř Nasrudín. Na první pohled byl úplně opilý a hned začal flirtovat s nějakou krasavicí v první řadě.

Sotva pominul moment překvapení, lidé se začali rozčilovat: jak je možné, že po čtyřhodinovém zpoždění se ten člověk chová takhle? Ozvaly se projevy nesouhlasu, ale súfijský mistr si toho vůbec nevšímal: dál vykřikoval, jak je ta slečna sexy, a pozval ji, aby s ním jela do Francie."

To je tedy mistr, pomyslela si Veronika. Ještě dobře, že jsem těmhle věcem nikdy nevěřila.

„Nasrudín nejdřív sprostě vynadal těm, kteří protestovali, a pak se pokusil vstát, ale svalil se na zem. Rozhořčení lidé se rozhodli jít pryč a celou tu žalostnou podívanou prohlásili za šarlatánství, které by se mělo pranýřovat v tisku. V sále zůstalo devět osob. Jakmile odešla poslední skupina pobouřených občanů, Nasrudín vstal; byl naprosto střízlivý, oči se mu leskly a celá jeho osobnost vyzařovala vážnost a moudrost.

„Vám, kteří jste tu zůstali, jsou určena má slova," řekl.

„Uspěli jste ve dvou nejtěžších zkouškách na duchovní cestě: v trpělivosti čekat na pravou chvíli a v odvaze nebýt zklamáni tím, co přijde. Vás budu učit."

Pak se s nimi Nasrudín podělil o některé ze súfijských postupů. Muž se odmlčel a z kapsy vytáhl zvláštní píšťalu.

„Teď si trochu odpočineme a pak budeme meditovat."

Skupina vstala. Veronika nevěděla, co má dělat.

„Vstaň taky," vyzvala ji Mari a vzala ji za ruku.

„Máme pětiminutovou přestávku."

„Já půjdu pryč, nechci tu překážet."

Mari ji zavedla stranou.

„Ty ses fakticky vůbec nepoučila ani teď, na prahu smrti? Přestaň si pořád namlouvat, že jsi na obtíž, že někomu vadíš! Když se to lidem nebude líbit, tak se ozvou! A když se protestovat neodváží, je to jejich problém!"

„Tenkrát, když jsem přišla k vaší skupině, jsem udělala něco, na co jsem si nikdy předtím netroufla."

„A nechala ses zastrašit vtipkováním bláznů. Proč jsi to nedotáhla dál? Cos mohla ztratit?"

„Svou důstojnost. Byla jsem vetřelec."

„Co je to důstojnost? Chtít, aby si všichni říkali, jak jsi hodná, slušně vychovaná a plná lásky k bližnímu? Musíš se řídit přírodou; dívej se víc na filmy o zvířatech a všimni si, jak bojují o svůj prostor. Nám se líbilo, jak jsi mu dala tu facku." Veronika už neměla čas, aby o nějaký prostor bojovala, a proto začala o něčem jiném; zeptala se, kdo je ten muž.

„Lepšíš se," zasmála se Mari.

„Vyptáváš se a nemáš strach, že tě bude někdo považovat za indiskrétní. Je to súfijský mistr."

„Co to znamená súfí!"

„Vlna."

Veronika nechápala:

„Vlna?"

„Súfismus je duchovní tradice dervišů; učitelé se nesnaží ukázat svou moudrost a žáci tančí, točí se v kole a dostávají se do transu."

„K čemu je to dobré?"

„Nevím to jistě; ale naše skupina se rozhodla vyzkoušet všechny zapovězené prožitky. Po celý život nás oficiální výchova přesvědčovala, že duchovní hledání člověka jen odvádí od reálných problémů. A teď mi odpověz: nemyslíš, že snažit se porozumět životu je reálný problém?"

Ano. Byl to reálný problém. Už si však nebyla jista, co slovo realita znamená. Muž v obleku - podle Mari súfijský mistr - je požádal, aby si sedli do kruhu. Z vázy v jídelně vyndal všechny květiny až na jednu červenou růži - a postavil ji doprostřed skupiny.

„Podívej se, jak jsme úspěšní," řekla Veronika Mari.

„Nějaký blázen rozhodl, že kytky se dají pěstovat i v zimě, a tak dnes máme v Evropě růže po celý rok. Myslíš, že nějaký súfijský mistr by to se všemi svými vědomostmi dokázal?"

Mari zřejmě uhádla její myšlenky.

„Kritiku si nech na potom."

„Pokusím se. Já mám ale jenom přítomnost, a to velice krátkou."

„Tak to má každý, a vždycky je to moc krátké - přestože si někdo myslí, že má minulost, v níž nahromadil věci, a budoucnost, v níž nahromadí ještě víc. A když už mluvíš o přítomné chvíli, už jsi dost masturbovala?"

Ačkoli byla Veronika stále ještě pod vlivem sedativ, vzpomněla si na ta první slova, která ve Villete uslyšela.

„Když mě přivezli do Villete ještě se všemi těmi trubičkami na umělé dýchání, docela jasně jsem zaslechla, jak se mě někdo ptá, jestli chci masturbovat. Co to mělo být? Proč pořád myslíte na tyhle věci?"

„Tady i venku. Až na to, že v našem případě se s tím nemusíme tajit."

„To ses mě ptala ty?"

„Ne. Ale myslím, že bys měla vědět, jak velkou můžeš prožít slast. Při troše trpělivosti bys k tomu mohla příště svého partnera vést, místo aby ses řídila podle něho. l kdyby ti zbývaly jen dva dny života, neměla bys odsud odejít, a nevědět, kam až jsi schopna dospět."

„Jedině snad s tím schizofrenikem, který čeká, až mu zahraju na klavír."

„Aspoň je to hezký chlap."

Muž v obleku požádal o klid a přerušil jejich rozhovor. Přikázal, aby se všichni soustředili na růži a vyprázdnili svou mysl.

„Myšlenky se vám budou vracet, ale zkuste je odsunout. Máte dvě možnosti: ovládnout svou mysl, nebo se nechat myslí ovládnout. Druhou alternativu už jste prožili - nechali jste se

vést strachem, neurózami, nejistotou - protože člověk má tento sklon k sebeničení. Nepleťte si šílenství se ztrátou sebekontroly. Uvědomte si, že v súfijském učení všichni označují hlavního mistra -Nasrudína - za blázna. A právě proto, že ve městě jej považují za pomatence, má možnost říct všechno, co si myslí, a dělat, co ho napadne. Něco jako dvorní šašek ve středověku; ten mohl krále upozornit na všechna nebezpečí, o nichž se dvořané neodvážili mluvit, aby nepřišli o svůj úřad.

Tak byste to měli dělat také; buďte blázni, ale chovejte se jako normální lidé. Vezměte na sebe riziko, že jste jiní - ale naučte se to dělat tak, abyste nebudili pozornost. Soustřeďte se na tuhle květinu a nechtě opravdové Já, ať se projeví."

„Co je to opravdové já?" přerušila ho Veronika. Ostatní to možná věděli, ale to jí nevadilo: už se nemusela tolik ohlížet, jestli druhé neobtěžuje.

Muže zřejmě její otázka překvapila, ale odpověděl:

„To je to, co jste, ne to, co z vás udělali."

Veronika se rozhodla, že se k cvičení připojí a vynasnaží se odhalit, kdo je. Za tu dobu, co byla ve Villete, pocítila s netušenou silou nenávist, lásku, touhu po životě, strach, zvědavost. Mari má možná pravdu: poznala skutečně orgasmus? Anebo došla jen tam, kam ji muži chtěli dovést?

Muž v obleku začal hrát na píšťalu. Hudba jí ponenáhlu uklidnila duši, a ona se dokázala soustředit na růži. Byl to možná účinek sedativa, ale od chvíle, kdy odešla z ordinace dr. Igora, se cítila opravdu dobře.

Věděla, že brzo umře: proč by se měla bát? Nebylo by jí to nic platné, ani by to nezabránilo osudnému srdečnímu záchvatu; nejlepší bude využít dní nebo hodin, které jí zbývají, a udělat něco, co nikdy nezkusila.

Tichá hudba a matné světlo v jídelně vytvářely téměř náboženskou atmosféru. Náboženství: proč by se nepokusila pohroužit do sebe, aby zjistila, v co ještě pořád věří?

Hudba ji však odváděla jinam: měla pustit všechno z hlavy, přestat přemýšlet a pouze BÝT. Veronika se tomu

podvolila, zahleděla se na růži, uviděla se, našla v sobě zalíbení a zalitovala, že se tak ukvapila.

Když meditace skončila a súfijský mistr odešel, Mari si ještě chvíli povídala se členy Bratrstva. Veronika si postěžovala na únavu a šla pryč - stejně byl div, že po tak silném sedativu, které jí ráno dali a které by uspalo vola, vydržela být tak dlouho vzhůru.

„Takové je mládí, samo si stanoví své meze a neptá se, jestli to tělo vydrží. A tělo to vydrží vždycky."

Mari nebyla ospalá; vstala pozdě a pak se rozhodla, že se projde po Lublani - dr. Igor vyžadoval, aby členové Bratrstva vycházeli z Villete každý den. Nakonec šla do kina a nudný film o manželských problémech ji tam znovu uspal. Copak neexistuje jiný námět? Proč pořád opakovat stejné historie - manžel s milenkou, manžel s manželkou a nemocným dítětem, manžel s manželkou, milenkou a nemocným dítětem? Na světě jsou přece zajímavější věci, o kterých se dá mluvit. Rozhovor v jídelně netrval dlouho; meditací se všichni uvolnili, a tak se rozhodli jít spát - až na Mari, která se šla projít do zahrady. Cestou prošla společenskou místností a viděla, že Veronika se pořád ještě nedostala do postele; hrála schizofrenikovi Eduardovi, který asi celou tu dobu čekal u klavíru. Blázni se stejně jako děti nehnou, dokud se jim nevyhoví.

Vzduch byl ledový. Mari se vrátila pro plášť a zase vyšla ven. A tam, kde už ji druzí nemohli vidět, si zapálila cigaretu. Kouřila beze spěchu a bez pocitu viny a přemýšlela o Veronice, o klavíru, který slyšela, a o životě venku za zdmi Villete - který pro každého začínal být nesnesitelný.

Podle Mari to nepramenilo z chaosu, dezorganizace nebo anarchie - nýbrž z přemíry pořádku. Společnost má stále víc pravidel - a zákonů na obcházení těch pravidel - a nových pravidel na obcházení těch zákonů; lidé se pak bojí třeba jen jediným krokem vybočit z toho neviditelného řádu, který řídí život všech.

V tom se Mari vyznala; čtyřicet let pracovala jako advokátka, než ji nemoc přivedla do Villete. Hned na počátku své kariéry rychle ztratila naivní představy o justici a pochopila, že zákony nebyly vytvořeny k tomu, aby řešily problémy, nýbrž aby nějaký spor protahovaly donekonečna.

Škoda, že Alláh, Jehova nebo Bůh - na jméně nezáleží - nemůže žít v dnešní době. Protože v tom případě bychom ještě všichni byli v ráji, zatímco On by pořád vyřizoval stížnosti, odvolání, žádosti, soudní příkazy, zatykače, preliminář - a v nesčetných slyšeních by musel vysvětlovat, proč se rozhodl vyhnat Adama a Evu z ráje jen proto, že přestoupili jeden zákon, který představoval čirou zvůli: nepojíst ovoce Dobra a Zla. Jestliže On nechtěl, aby k tomu došlo, proč ten strom umístil právě doprostřed zahrady - a nikoli za zdi ráje? Kdyby povolali Mari, aby onu dvojici obhajovala, zcela jistě by obžalovala Boha z „omisivního deliktu", protože kromě toho, že ten strom umístil na nesprávné místo, neobehnal jej navíc plotem, nedal tam žádnou výstrahu a neučinil ani ta nejzákladnější bezpečnostní opatření, takže každého, kdo tudy šel, vystavil nebezpečí.

Mari by ho rovněž mohla obvinit z „navádění k trestnému činu": upozornil totiž Adama a Evu právě na místo, kde strom stál. Kdyby byl nic neříkal, vystřídaly by se na Zemi celé generace, aniž by se kdo o zakázaný plod zajímal - protože určitě rostl v nějakém lese plném podobných stromů, a neměl tudíž žádnou zvláštní cenu. Bůh však jednal jinak. Vydal zákon a vymyslel si, jak někoho navést, aby ten zákon přestoupil, a to jen proto, aby se mohl vytasit s trestem. Věděl, že Adama a Evu nakonec tolik dokonalosti znudí a že dříve či později začnou zkoušet Jeho trpělivost. Vyčkával, protože možná i Jeho - Boha Všemohoucího - už nebavilo, že všechno tak perfektně klape: kdyby byla Eva nejedla jablko, co zajímavého by se za ty miliardy let událo?

Nic.

Jakmile byl zákon porušen, Bůh - Všemohoucí soudce - ještě předstíral pronásledování, jako by o těch všemožných

skrýších nevěděl. Spolu s anděly, kteří také pátrali a bavili se tím žertem (i oni museli mít v nebi dlouhou chvíli od té doby, co odešel Lucifer), se vydal na obhlídku ráje. Mari si představovala, jaká nádherná scéna v nějakém filmovém trháku by se z toho biblického úryvku dala udělat: Boží kroky, zděšené pohledy, které na sebe dvojice vrhá, nohy, které znenadání stanou u jejich skrýše.

„Kdež jsi?" otázal se Bůh.

„Hlas tvůj slyšel jsem v ráji a bál jsem se, že jsem nahý; protož skryl jsem se," odpověděl Adam a nevěděl, že se od chvíle, kdy toto tvrzení vyřkl, přiznal k trestnému činu.

Hotovo. Bůh tímto jednoduchým trikem, jímž dělal, že neví, kde Adam je a proč utekl, dosáhl svého. Aby však andělské obecenstvo, které celou událost pozorně sledovalo, nemohlo zapochybovat, rozhodl se jít ještě dál.

„Kdož? Oznámil, té jsi nahý?" řekl Bůh, a přitom věděl, že je možná jediná odpověď: protože jsem jedl z toho stromu, který mi to dal poznat. Touto otázkou dokázal Bůh andělům, že je spravedlivý a že dvojici odsuzuje na základě všech existujících důkazů. Od toho okamžiku už nemělo cenu zjišťovat, jestli to zavinila žena, ani prosit za odpuštění; Bůh potřeboval příklad, aby se žádná jiná bytost - pozemská či nebeská - neodvážila znovu vystoupit proti Jeho rozhodnutím. Bůh muže a ženu vyhnal a také jejich děti nakonec za ten zločin pykaly (jak je tomu u dětí provinilců dodnes), a hned byl na světě soudní systém: zákon, porušení zákona (ať logického nebo absurdního, to je jedno), soud (při němž ten zkušenější vyhraje nad prostoduchým) a trest. Jelikož veškeré lidstvo bylo odsouzeno bez práva na revizi rozsudku, vytvořily si lidské bytosti obranné mechanismy - pro případ, že by se Bůh opět rozhodl předvést svou svévolnou moc. Avšak za všechna ta tisíciletí si lidé vydumali tolikerá odvolání, že to nakonec přehnali -až justice se stal propletenec klauzulí, právní vědy, protikladných textů, v nichž se nikdo nevyzná.

Takže když se Bůh rozhodl původní záměr změnit a poslal svého Syna, aby spasil svět, co se stalo? Syn upadl do tenat justice, kterou On sám vynalezl.

Propletenec zákonů způsobil nakonec takový zmatek, že Syn byl ukřižován. Byl to poměrně složitý proces: od Annáše ke Kaifášovi, od kněze k Pilátovi, který namítl, že římský zákoník mu k tomu nedává dostatek práv. Od Piláta k Herodovi, který zase namítl, že židovský zákoník nedovoluje vynést rozsudek smrti. Od Heroda zpět k Pilátovi, který se ještě pokusil o odvolání a nabídl lidu právní dohodu: dal Ježíše zbičovat a ukázal jeho rány, ale nikam to nevedlo.

Pilát se tedy rozhodl, stejně jako to dělají dnešní prokurátoři, prosadit se na úkor odsouzence: nabídl, že vymění Ježíše za Barabáše, neboť věděl, že v té době už se justice změnila v obrovskou podívanou, vyžadující velkolepý závěr: smrt provinilce.

Pilát konečně využil článku, který poskytoval soudci -a nikoli tomu, kdo byl souzen - dobrodiní pochybnosti: umyl si ruce, což znamená „ani ano, ani ne". Byla to další finta, jak zachovat římský právní systém, aniž by to narušilo dobré vztahy s místními soudci, a přenést kromě toho tíži rozhodnutí na lid - v případě onoho rozsudku tedy nakonec způsobit problémy, jež by přiměly nějakého inspektora z hlavního města říše, aby osobně přišel zjistit, co se vlastně děje.

Justice. Právo. Přestože jsou k podpoře nevinných nepostradatelné, ne vždy to funguje tak, jak by všichni chtěli. Mari byla ráda, že už má všechen ten zmatek za sebou, i když teď v noci - při poslechu klavíru - si nebyla tak docela jista, že Villete je pro ni tím pravým místem.

„Jestli se rozhodnu tohle místo jednou provždy opustit, už nikdy nechci mít s justicí nic společného, nebudu spolupracovat s blázny, kteří se považují za normální a důležité – ale nedělají v životě nic jiného, než že ostatním všechno ještě ztěžují. Budu švadlenou, vyšívačkou, budu prodávat ovoce naproti Městskému divadlu; na neužitečném bláznovství už se podílet nebudu."

Ve Villete se smělo kouřit, ale bylo zakázáno odhazovat nedopalky do trávy. S gustem zákaz porušila, protože k velkým výhodám zdejšího pobytu patřilo, že se řád nedodržoval, aniž by to mělo větší následky.

Přistoupila k vstupní bráně. Strážný - vždycky tam podle předpisu nějaký strážný byl - pokynul hlavou na pozdrav a otevřel jí.

„Nejdu ven," řekla.

„Někdo pěkně hraje na klavír," poznamenal strážný.

„Skoro každou noc."

„Už brzo to skončí," řekla a rychle odcházela, aby nemusela vysvětlovat proč. Vzpomněla si, co zahlédla v dívčiných očích ve chvíli, kdy se objevila v jídelně: strach.

Strach. Veronika mohla cítit nejistotu, nesmělost, stud, rozpaky, ale proč právě strach? Tenhle pocit je na místě, jenom když hrozí něco konkrétního - jako dravá zvěř, ozbrojení útočníci, zemětřesení -, ale rozhodně ne nějaká skupina lidí v jídelně.

„Takový už je člověk," připustila.

„Podstatnou část svých emocí nahrazuje strachem."

Mari věděla moc dobře, o čem mluví, protože to právě byl důvod, který ji přivedl do Villete: panický syndrom.

O téhle nemoci měla v pokoji celou sbírku článků. Poslední dobou už se o tomto tématu začalo otevřeně mluvit a Mari nedávno viděla v německé televizi pořad, v němž několik lidí líčilo zkušenosti, jimiž prošli. V témže pořadu byla řeč o výzkumu, podle něhož panickým syndromem trpí značná část populace, přestože téměř všichni postižení se snaží příznaky tajit v obavě, že je druzí budou považovat za šílence.

Avšak v době, kdy měla Mari svůj první záchvat, nic z toho dosud známo nebylo.

„Bylo to peklo. Skutečné peklo," pomyslela si a zapálila si další cigaretu.

Stále ještě bylo slyšet klavír, dívka měla zřejmě dost síly, aby probděla celou noc.

Od chvíle, kdy se v sanatoriu ocitla Veronika, zapůsobila na nemálo pacientů - a Mari k nim také patřila. Zpočátku se jí snažila vyhýbat, protože se bála, aby u ní nevzbudila vůli žít; raději ať dál touží po smrti, které už nemůže uniknout. Dr. Igor rozšířil zvěst, že přes injekce, které Veronika každý den dostává, se její stav vůčihledně horší a v žádném případě ji nelze zachránit.

Pacienti té zprávě porozuměli a udržovali si od odsouzené ženy odstup. Avšak - aniž kdo přesně věděl proč - Veronika začala o svůj život bojovat, přestože se k ní přiblížily jenom dvě osoby: Zedka, která měla nazítří odejít a nikdy nebyla příliš hovorná. A Eduard.

Mari si hodlala s Eduardem promluvit: vždycky ji zdvořile vyslechl. Copak ten hoch nechápe, že přivádí Veroniku zpátky do světa? A že to je to nejhorší, co může udělat člověku, který nemá naději na záchranu?

Probrala v duchu nejrůznější možnosti, jak mu celou záležitost vysvětlit: avšak všechny by v něm vzbudily pocit viny, a to rozhodně nemohla připustit. Mari ještě chvíli přemýšlela, a pak se rozhodla nechat věcem volný průběh; už nepracovala jako advokátka a vytvářením dalších norem chování nechtěla dávat špatný příklad právě tam, kde má vládnout anarchie.

Dívčina přítomnost však zapůsobila na víc lidí, a někteří se chystali znovu zvážit své životní možnosti. Na jedné schůzce Bratrstva se kdosi pokusil vysvětlit, oč jde: ve Villete se umírá buď naráz, a pak o tom nikdo nemá čas přemýšlet, anebo po dlouhé nemoci - když už je smrt vykoupením.

Případ té dívky však byl dramatický - byla mladá, toužila znovu žít, a všichni věděli, že to nejde. Někteří z nich si kladli otázku:

„Co kdyby se to stalo mně? Já mám ještě šanci, a využívám jí vůbec?"

Jiní ani nehledali odpověď; už dávno rezignovali a stali se součástí světa, kde neexistuje ani život, ani smrt, ani prostor,

ani čas. Některé pacienty však ten případ nutil přemýšlet a k nim patřila také Mari.

Veronika na okamžik přestala hrát a podívala se ven na Mari, která tam čelila nočnímu chladu v lehkém plášti; chce se snad zabít?

„Ne. Zabít jsem se chtěla já."

Znovu se obrátila ke klavíru. V posledních dnech života konečně uskutečnila velký sen: hrát celou duší, jak dlouho bude chtít a kdykoli se jí zachce. Nevadilo jí, že jejím jediným posluchačem je mladý schizofrenik; zdálo se, že hudbě rozumí, a na tom záleželo.

Mari se nikdy zabít nechtěla. Naopak, před pěti lety se v témže kině, kde byla předtím, zděšeně dívala na film o hrůzách v Salvadoru a říkala si, jak může být její život důležitý. Právě v té době - kdy její děti dospěly a měly povolání - se rozhodla nechat nudné a nekonečné práce v advokacii a po zbytek života působit v nějaké humanitární organizaci. Stále víc se šířily zvěsti, že v zemi možná vypukne občanská válka, ale Mari tomu nevěřila: přece teď, na konci století, Evropské společenství u svých bran nepřipustí novou válku.

Na druhém konci světa však bylo tragédi! Víc než dost: mimo jiné v Salvadoru, kde děti hladověly na ulici a musely se prostituovat.

„To je hrůza," řekla manželovi, který seděl vedle ní.

Souhlasně přikývl.

Mari své rozhodnutí dlouho odkládala, ale teď si řekla, že by si s mužem měla vážně promluvit. Už si užili všeho dobrého, co jim život mohl nabídnout: měli dům, práci, hodné děti, potřebné pohodlí, zábavu a kulturní vyžití. Proč teď neudělat něco pro své bližní? Mari měla známé v Červeném kříži a věděla, že v různých částech světa zoufale hledají dobrovolníky.

Už měla až po krk byrokracie a procesů, během nichž nebyla s to pomoci lidem, kteří se po dlouhé roky svého života

pokoušeli vyřešit problém vzniklý bez jejich přičinění. Práce pro Červený kříž by však přinesla okamžité výsledky.

Rozhodla se, že po skončení filmu pozve manžela na kávu a svůj úmysl s ním prodiskutuje.

Na plátně právě úředník salvadorské vlády rozvláčně omlouval nějakou nespravedlnost a - úplně znenadání - Mari pocítila, jak se jí rozbušilo srdce.

Řekla si, že to nic není. Možná se jí v dusném kině špatně dýchá; kdyby to nepřešlo, půjde se trochu osvěžit do haly.

Než se však stačila vzpamatovat, srdce jí tlouklo stále rychleji a na těle jí vyrazil ledový pot.

Lekla se a snažila se soustředit na film, aby z hlavy vypudila nepříjemné představy. Už však nedokázala vnímat děj na plátně; dál se tam odvíjely obrazy, titulky byly zřetelné, ale Mari jako by vstoupila do úplně jiné reality, kde tohle všechno bylo cizí, nemístné a patřilo to ke světu, v němž nikdy dřív nepobývala.

„Je mi špatně," řekla manželovi po jistém váhání, protože se zdráhala připustit, že s ní není něco v pořádku. Déle to však tajit nemohla.

„Půjdeme ven," odpověděl muž.

Když vzal manželku za ruku, aby jí pomohl vstát, všiml si, jak je ta ruka ledová.

„Já ven nedojdu. Prosím tě, řekni mi, co se to se mnou děje."

Manžel se polekal - Mari měla zpocený obličej a podivný lesk v očích.

„Jen klid. Zajdu pro doktora."

Mari propadla zoufalství. Jeho slova dávala smysl, ale všechno ostatní - kino, přítmí, lidé, kteří seděli v řadách vedle sebe a dívali se na lesklé plátno - to všechno jí připadalo hrozivé. Byla si jista, že žije, život kolem sebe mohla dokonce nahmátnout jako cosi pevného. Nikdy dřív se jí nic podobného nestalo.

„Nikam nechoď, nenechávej mě tu samotnou. Vstanu a půjdu s tebou. Nepospíchej."

Omluvili se sousedům v řadě a vykročili k východu vzadu v sále. Ženino srdce tlouklo jako zběsilé a ona vůbec nepochybovala o tom, že se jí nikdy nepodaří vyjít odtamtud ven. Všechno, co dělala, každý její pohyb - klást jednu nohu před druhou, s omluvou se prodírat mezi sedadly, chytit se manžela pod paží, nadechnout se a vydechnout - se zdál vědomý a promyšlený, a to bylo děsivé. Jakživa nepocítila takový strach.

„Umřu v kině."

A myslela si, že ví, oč jde, protože před lety jedna její přítelkyně opravdu v kině zemřela: v hlavě jí prasklo aneurysma.

Mozkové aneurysma je jako časovaná bomba. Malé výdutě, které se tvoří na cévách - jako vybouleniny na opotřebovaných pneumatikách -, může mít člověk po celý život, aniž k něčemu dojde. Nikdo neví, že má aneurysma, dokud se neobjeví náhodně - jako třeba při rentgenovém vyšetření mozku provedeném z jiných důvodů - nebo ve chvíli, kdy praskne a zaplaví všechno krví; člověk pak okamžitě upadne do bezvědomí a obvykle krátce nato zemře.

Mari šla pomalu uličkou v tmavém sále a vzpomínala na zemřelou přítelkyni. Nejpodivnější přitom bylo, jak ruptura aneurysmatu ovlivnila veškeré její vnímání: zdálo se, jako by ji něco přeneslo na jinou planetu a známé věci jako by viděla poprvé.

A hrozný, nevysvětlitelný strach, panika při představě, že je člověk na té jiné planetě sám. A smrt.

„Nesmím myslet. Musím si říkat, že je všechno v pořádku, a zase to bude dobré."

Snažila se chovat normálně, a na chvíli se pocit cizoty zmírnil. Od okamžiku, kdy se jí jako první příznak rozbušilo srdce, až po chvíli, kdy došla ke dveřím, uplynuly dvě nejděsivější minuty jejího života.

Jakmile však vstoupili do osvětlené haly, jako by se zase všechno vrátilo. Barvy byly křiklavé, hluk zvenčí jako by pronikal do všech koutů a věci byly naprosto neskutečné.

Začala si všímat podrobností, které si nikdy předtím neuvědomovala: například jasného vidění, které zahrnuje jenom malou plochu, na niž zaměříme zrak, zatímco zbytek je zcela rozostřený. Zašla ještě dál: věděla, že všechno, co vidí kolem sebe, není nic jiného než scéna, kterou vytvořily elektrické impulzy v jejím mozku, vyvolané impulzy světelnými, jež pronikly do rosolovitého útvaru zvaného „oko".

Ne. Na to nesmí ani pomyslet. S tímhle kdyby začala, tak se dočista zblázní.

V té chvíli už ji strach z aneurysmatu přešel; vyšla z promítacího sálu a byla naživu - zatímco její přítelkyně ani neměla čas zvednout se z křesla.

„Zavolám sanitku," řekl manžel, když uviděl ženiny bledé tváře a bezkrevné rty.

„Zavolej taxíka," požádala ho a přitom poslouchala zvuk, který jí vycházel z úst, a uvědomovala si každé zachvění hlasivek.

Jít do nemocnice by znamenalo přiznat si, že je jí opravdu velice zle: Mari se rozhodla bojovat až do poslední minuty, aby všechno bylo zase jako dřív.

Vyšli z haly ven a mráz jako by zapůsobil příznivě; Mari se začala trochu ovládat, přestože ta panika a ten nevysvětlitelný děs trvaly dál. Zatímco se manžel v tu pozdní hodinu beznadějně pokoušel sehnat taxi, posadila se na obrubník a snažila se nedívat kolem sebe - protože kluci, kteří si tam hráli, projíždějící autobus, hudba doléhající z blízkého zábavního parku, to všechno jí připadalo úplně surrealistické, hrozivé a neskutečné.

Konečně se objevilo taxi.

„Do nemocnice," řekl manžel, když pomáhal ženě nastoupit.

„Prosím tě, domů," zaprosila Mari. Nechtěla nikam do cizího prostředí, zoufale potřebovala známé a stále stejné věci, které by dokázaly zmírnit její strach.

Když se taxi rozjelo k nim domů, cítila, že se jí srdce uklidňuje a tělesná teplota se vrací k normálnímu stavu.

„Už je mi líp," řekla manželovi.

„Asi jsem něco špatného snědla."

Jakmile přišli domů, svět se zdál zase týž, jak ho znala od dětství. Když zahlédla, jak manžel zdvihá telefon, zeptala se, co chce dělat.

„Zavolám doktora."

„Už není třeba. Podívej se na mě, je mi dobře."

Do tváře se jí zase vrátila barva, srdce jí tlouklo normálně a zmizel neovladatelný strach.

Té noci spala Mari tvrdě, a když se probudila, došla k přesvědčení, že jí někdo dal nějakou drogu do kávy, kterou vypila, než šli do kina. Zřejmě to byl jen nebezpečný žert, a Mari se rozhodla, že odpoledne do té kavárny zajde s některým prokurátorem a pokusí se zjistit, kdo měl tak odsouzeníhodný nápad.

Šla do práce, vyřídila spisy několika procesů a snažila se zabývat nejrůznějšími záležitostmi - zážitek z včerejšího večera ji ještě trochu lekal, a ona si potřebovala dokázat, že už se to nebude nikdy opakovat.

Hovořila s jedním ze svých společníků o tom filmu o Salvadoru a zmínila se - mimochodem -, že už ji nebaví dělat každý den totéž.

„Možná je čas odejít do důchodu."

„Vy patříte k nejlepším pracovníkům, které tu máme," řekl společník.

„A práva jsou jedním z mála povolání, kde jsou přibývající léta vždycky výhodou. Proč si nevezmete delší dovolenou? Určitě se zase vrátíte plná elánu."

„Chci dát svému životu jiný směr. Prožít nějaké dobrodružství, pomáhat druhým, dělat něco, co jsem nikdy nedělala."

Tady rozhovor skončil. Mari šla na náměstí, poobědvala v dražší restauraci než obvykle a do kanceláře se vrátila dřív - a od toho okamžiku zahájila svůj ústup. Ostatní kolegové se ještě nevrátili a Mari toho využila, aby probrala záležitosti, které

ještě měla na stole. Otevřela zásuvku, aby si vyndala pero, které mívala vždycky na stejném místě, ale nemohla je najít. Ve zlomku vteřiny ji napadlo, že možná dělá něco jinak, protože nevrátila pero tam, kam měla. To stačilo, aby se jí zase divoce rozbušilo srdce, a s veškerou silou se vrátila hrůza předešlého večera. Mari strnula. Slunce, které pronikalo žaluziemi, dodávalo všemu odlišné, živější a agresivnější barvy, ale ona měla pocit, že v příští chvíli umře; všechno kolem bylo naprosto cizí, co vlastně v té kanceláři dělá?

„Pane Bože, já v tebe nevěřím, ale pomoz mi."

Znovu na ní vyrazil ledový pot a Mari poznala, že ten strach nedokáže potlačit. Kdyby v té chvíli někdo vešel dovnitř, uviděl by její zděšený pohled, a to by byl konec. „Zima."

Zima způsobila, že se včera začala cítit líp, ale jak dojít až na ulici? Opět si uvědomovala každou maličkost, která v ní probíhala - rytmus dýchání (v některých chvílích cítila, že kdyby se nenadechla a nevydechla, tělo by to samo nedokázalo), pohyb hlavy (obrazy se přesouvaly, jako by se tam otáčela televizní kamera), srdce, tlukoucí stále zběsileji, tělo zalévané ledovým, lepkavým potem.

A děs. Nevysvětlitelný, nesmírný strach cokoli podniknout, udělat jediný krok, vstát ze židle a jít.

„To přejde."

Včera to přešlo. Teď je ale v práci, co si má počít? Podívala se na hodinky - i ty jí připadaly jako nesmyslný mechanismus s dvěma ručičkami, které se otáčejí kolem téže osy a měří čas způsobem, u něhož nikdy nikdo nevysvětlil, proč to má být právě 12, a ne 10 - stejně jako u jiných lidských měr.

„Na takové věci nesmím myslet. Zešílela bych."

Šílenství. To je možná to pravé slovo pro její stav; Mari s vypětím všech sil vstala a šla na záchod. Do kanceláře se naštěstí ještě nikdo nevrátil a Mari za minutu - která jí připadala jako věčnost - došla tam, kam chtěla. Umyla si obličej a pocit cizoty se zmírnil, ale strach trval dál. „To

přejde," říkala si. „Včera to přešlo." Pamatovala si, že předešlého dne to trvalo asi půl hodiny. Zavřela se v jedné kabince, posadila se na mísu a hlavu si položila na kolena. V téhle pozici slyšela tlukot srdce ještě silněji, a tak se raději narovnala.

„To přejde."

Tak tam zůstala a zdálo se jí, že už nepoznává sama sebe, že je neodvolatelně ztracená. Slyšela kroky lidí, kteří tam vcházeli a zase vycházeli, pouštěli a zastavovali vodu, vedli zbytečné řeči o všedních věcech. Několikrát se kdosi snažil otevřít dveře její kabinky, ale vždycky něco zamručela a nikdo už nenaléhal. Zvuk splachovačů zněl jako děsivý rachot, schopný zbourat budovu a všechny lidi smést do pekel.

Ale - jak předpokládala - strach se pomalu vytrácel a srdce se uklidňovalo. Ještě že její sekretářka byla natolik neschopná, že si vůbec nevšimla její nepřítomnosti, jinak už by se po ní všichni sháněli na záchodě a volali by, jestli jí není špatně.

Jakmile Mari poznala, že se dokáže znovu ovládat, otevřela dveře, dlouze si myla obličej a chystala se vrátit do kanceláře.

„Nejste nalíčená," řekla jí jedna stážistka.

„Chcete, abych vám něco půjčila?"

Mari se ani nenamáhala odpovědět. Vešla do kanceláře, vzala si tašku a svršky a řekla sekretářce, že bude celé odpoledne doma.

„Máte ale hodně domluvených schůzek!" namítla sekretářka.

„Vy tady neporoučíte: posloucháte. Udělejte, co vám říkám; všechny schůzky zrušte."

Sekretářka překvapeně zírala na ženu, s níž pracovala téměř tři roky a která se nikdy nechovala hrubě. Asi se jí stalo něco vážného: třeba jí někdo řekl, že manžel je doma s milenkou, a ona je chce přistihnout in flagranti.

Je to schopná advokátka, ví, co má dělat, řekla si dívka. Zítra se jí paní doktorka určitě omluví.

Žádné zítra se nekonalo. Večer Mari dlouze hovořila s manželem a popsala mu všechny příznaky toho, co cítila. Společně dospěli k závěru, že to bušení srdce, chladný pot, pocit cizoty, bezmoci a ztráty sebeovládání lze shrnout jediným slovem: strach.

Uvažovali, čím to může být. Manžel myslel na nádor v hlavě, ale nic neřekl. Ona si zase říkala, že má předtuchu něčeho strašného, ale také nic neřekla. Hledali společnou půdu, aby to probrali logicky a racionálně, jak se sluší na dva dospělé lidi.

„Možná by bylo dobré dát si udělat nějaká vyšetření."

Mari souhlasila, ale s jednou podmínkou: nikdo, ani děti, se nesmí nic dozvědět.

Nazítří si v advokátní kanceláři vzala měsíční neplacenou dovolenou. Manžel ji chtěl vzít do Rakouska, kde jsou známí specialisté na mozkové choroby, ale Mari nechtěla odejít z domova - záchvaty se teď opakovaly častěji a trvaly déle.

Jen s potížemi a za použití trankvilizérů ji manžel doprovodil do jedné lublaňské nemocnice, kde jí udělali spoustu vyšetření. Nic nenormálního nezjistili - ba ani aneurysma, což ji propříště v tomto ohledu uklidnilo.

Záchvaty paniky však pokračovaly. Zatímco manžel nakupoval a vařil, Mari každý den usilovně uklízela, aby nemusela myslet na nic jiného. Dala se do čtení všech knih o psychiatrii, které jí přišly pod ruku, ale hned s tím zase přestala - protože každou z popisovaných chorob vztahovala na sebe.

Nejhorší bylo, že záchvaty pro ni už nepředstavovaly nic nového, a přesto dál cítila hrůzu a cizotu tváří v tvář realitě i neschopnost sebeovládání. Kromě toho si začala vyčítat, že manžel - s výjimkou uklízení - musí navíc obstarávat celou domácnost místo ní.

Jak uplývaly dny a situace se nelepšila, začala Mari pociťovat - a dávat najevo - silnou podrážděnost. Stačilo málo, aby se rozčilila a začala křičet, což pak vždycky skončilo nepotlačitelným pláčem.

Po měsíci se její společník z kanceláře objevil u ní doma. Telefonoval sice každý den, ale Mari to nebrala nebo vzkázala po manželovi, že nemá čas. To odpoledne prostě tiskl zvonek, dokud mu neotevřela.

Mari právě strávila klidné dopoledne. Udělala čaj, hovořili o kanceláři a kolega se jí potom zeptal, kdy se vrátí do práce.

„Už nikdy." Kolega si připomněl jejich rozhovor o Salvadoru.

„Udělala jste velký kus práce a máte právo zvolit si, co chcete," řekl naprosto nezaujatě.

„Myslím si ale, že v těchhle případech je práce nejlepší terapií. Cestujte, poznávejte svět, pomáhejte tam, kde vás podle vašeho názoru potřebují, ale dveře kanceláře máte pořád otevřené, až se budete chtít vrátit."

Sotva to Mari uslyšela, hned se rozplakala - jak se jí to poslední dobou stávalo velice často.

Kolega čekal, až se uklidní. Jako správný advokát se na nic nevyptával; věděl, že odpovědi docílí spíš mlčením než otázkou. Opravdu tomu tak bylo. Mari mu vylíčila celou historii od příhody v kině až po současné hysterické záchvaty v přítomnosti manžela, který se přece o ni tak staral.

„Zbláznila jsem se," řekla.

„Je to možné," odpověděl s výrazem člověka, který všechno chápe, ale v hlase mu bylo znát, že s ní cítí.

„V tom případě můžete udělat dvě věci: buď se léčit, nebo dál stonat."

„To, co cítím, se léčit nedá. Plně ovládám své duševní schopnosti a trápí mě, že se tahle situace táhne už moc dlouho. Ale neprojevují se u mě klasické příznaky šílenství -jako únik z reality, nezájem nebo neovladatelná agresivita. Jenom strach."

„To říkají všichni blázni: že jsou normální."

Oba se zasmáli a Mari udělala ještě trochu čaje. Pak si povídali o počasí, o úspěchu slovinské nezávislosti, o nynějších napjatých vztazích mezi Chorvatskem a Jugoslávií. Mari se celý den dívala na televizi a o všem byla velmi dobře informovaná.

Před odchodem se společník ještě vrátil k jejímu stavu.

„Ve městě právě zřídili sanatorium," řekl.

„Je tam zahraniční kapitál a prvotřídní léčba."

„Léčba čeho?"

„Různých poruch, abych tak řekl. A přehnaný strach je přece určitá porucha."

Mari slíbila, že si to promyslí, ale k ničemu se neodhodlala. Celý další měsíc měla záchvaty paniky, až pochopila, že se hroutí nejen její osobní život, ale i manželství. Znovu požádala o uklidňující léky a odvážila se vyjít ven - podruhé během dvou měsíců.

Vzala si taxi a rozjela se do nového sanatoria. Cestou se jí taxikář zeptal, jestli tam jede za někým na návštěvu.

„Prý je to tam velice komfortní, ale taky se říká, že ti blázni jsou zuřiví a že se léčí elektrickými šoky."

„Jedu na návštěvu," odpověděla Mari.

Pouhý hodinový rozhovor stačil, aby pro Mari skončilo dvouměsíční utrpení. Ředitel sanatoria dr. Igor - vysoký muž s vlasy obarvenými načerno - jí vysvětlil, že jde pouze o panický syndrom, nemoc, jejíž existenci právě potvrdila světová psychiatrie.

„To neznamená, že by to byla nová nemoc," vysvětloval, aby mu dobře rozuměla.

„Ovšem postižené osoby se s tím obvykle dosud tajily v obavě, že si je druzí budou plést s šílenci. Je to jenom chemická nerovnováha v organismu, stejně jako při depresi."

Dr. Igor jí napsal recept a řekl, že se může vrátit domů.

„Teď se vrátit nechci," odpověděla Mari.

„Já se přes všechno, co jste mi řekl, neodvážím vyjít ven. Z mého manželství se stalo peklo, a já musím dopřát muži čas, aby se zotavil po těch dvou měsících, co o mě pečoval."

Stejně jako vždy v obdobných případech - vzhledem k tomu, že akcionáři chtěli mít kapacitu sanatoria vytíženou -dr. Igor s internací souhlasil, i když dal jasně najevo, že to nepovažuje za nezbytné.

Mari dostala potřebné léky, podrobila se psychoterapii a příznaky se mírnily - až definitivně vymizely.

Tou dobou se však zpráva o její internaci v psychiatrické léčebně roznesla po celé malé Lublani. Její společník, dlouholetý přítel, který s ní sdílel mnohé chvíle radosti i obav, ji přišel do Villete navštívit. Blahopřál jí, že se odvážila přijmout jeho radu a vyhledala pomoc. Hned nato však řekl, proč přichází:

„Asi je opravdu čas, abyste odešla do důchodu."

Mari pochopila, co se za těmi slovy tají: nikdo nesvěří své záležitosti advokátce, která byla v blázinci.

„Říkal jste, že práce je nejlepší terapie. Já se potřebuju vrátit, třeba jen na krátkou dobu."

Čekala na jeho reakci, ale on mlčel. Mari pokračovala:

„Sám jste mi navrhl, abych se léčila. Pokud jsem pomýšlela na důchod, chtěla jsem odejít jako vítěz, který dosáhl cíle a k odchodu se rozhodl svobodně a spontánně. Nechci nechat svého zaměstnání jako poražená. Dejte mi aspoň šanci, abych znovu získala sebeúctu, a pak požádám o důchod."

Advokát si odkašlal.

„Navrhoval jsem vám, abyste se léčila, a ne abyste se dala zavřít do psychiatrické léčebny."

„To ale byla otázka přežití. Nedokázala jsem prostě vyjít na ulici, moje manželství se hroutilo."

Mari věděla, že mluví nadarmo. Ať udělá cokoli, nic ho neodvrátí od jeho záměru - koneckonců ve hře je prestiž advokátní kanceláře. Přesto to ještě zkusila.

„Tady vevnitř jsem poznala dva druhy lidí: ty, kteří nemají šanci vrátit se do společnosti, a ty, kteří jsou úplně vyléčení, ale raději ze sebe dělají blázny, aby nemuseli čelit odpovědnosti, kterou před ně staví život. Já chci, já potřebuju mít se zas ráda, musím se přesvědčit, že jsem schopna samostatně se rozhodovat. Nemohu se nechat postrkovat k něčemu, co jsem si nezvolila."

„V životě se můžeme dopustit mnoha omylů," řekl advokát.

„Až na jeden: ten, který nás zničí."

Nemělo smysl mluvit dál: podle jeho názoru se Mari dopustila osudného omylu.

O dva dny později jí ohlásili návštěvu dalšího advokáta - tentokrát z významné konkurenční kanceláře. Mari ožila: možná se dozvěděl, že je ochotná přijmout nové zaměstnání, a jí se tak naskytne příležitost znovu si dobýt své místo na světě. Advokát vešel do návštěvní místnosti, posadil se před ni, usmál se, zeptal se jí, jestli už se cítí líp, a z aktovky vytáhl nějaké listiny.

„Jsem tu v zastoupení vašeho manžela," řekl.

„Je to žádost o rozvod. On samozřejmě bude hradit výdaje za léčebnu po dobu, co tu zůstanete."

Tentokrát Mari nereagovala. Všechno podepsala, přestože věděla, že by mohla - podle práva, které znala - spor protahovat donekonečna. Vzápětí vyhledala dr. Igora a řekla mu, že příznaky paniky se jí zase vrátily.

Dr. Igor věděl, že mu lže, ale prodloužil jí pobyt v sanatoriu na neurčito.

Veronika chtěla jít spát, ale Eduard se nehýbal od klavíru. „Jsem unavená, Eduarde. Musím spát."

Byla by pro něho ráda hrála dál, vybavovala by si z umrtvované paměti každou sonátu, rekviem nebo adagio, které znávala - protože Eduard dokázal obdivovat a nic nechtít. Tělo už ji však neposlouchalo.

Byl tak hezký! Kdyby aspoň na chvíli opustil svůj svět a podíval se na ni jako na ženu, pak by její poslední noci na téhle zemi mohly být z celého jejího života nejkrásnější, protože jenom Eduard dovedl pochopit, že Veronika je umělkyně. Ještě s nikým nenavázala takový vztah jako s tímhle mužem - prostřednictvím čiré emoce vyvolané sonátou nebo menuetem.

Eduard byl ideální muž. Citlivý a dobře vychovaný člověk, který zničil dřívější nezajímavý svět a v hlavě si vytvořil nový, tentokrát s jinými barvami, postavami a příběhy.

A v tomto novém světě bylo místo pro ženu, klavír a přibývající měsíc.

„Mohla bych se teď zamilovat a dát ti všecko, co mám," řekla, a věděla přitom, že jí nemůže rozumět. „Ty ode mě chceš jen trochu hudby, ale ve mně je mnohem víc, než jsem si myslela, a ráda bych se podělila o jiné věci, které jsem pochopila."

Eduard se usmál. Že by jí rozuměl? Veronika se zarazila

- bonton káže nemluvit o lásce tak otevřeně, a tím méně s mužem, kterého téměř nezná. Rozhodla se však pokračovat, protože neměla co ztratit.

„Ty jsi jediný člověk na povrchu zemském, do kterého se můžu zamilovat, Eduarde. A to prostě proto, že mě nebudeš postrádat, až umřu. Nevím, co cítí schizofrenik, ale určitě se mu po nikom nestýská.

Ze začátku ti možná bude divné, že už není v noci slyšet žádnou hudbu; ale vždycky, když bude svítit měsíc, se jistě najde někdo, kdo bude hrát sonáty, zvlášť tady v sanatoriu - kde jsme vlastně všichni .náměsíčníci'."

Nevěděla, jaký je vztah mezi šílenci a měsícem, ale určitě velice silný, když se tímhle slovem myslí pomatenci.

„Ani ty mně nebudeš chybět, Eduarde, protože budu mrtvá, daleko odsud. A poněvadž se nebojím, že tě ztratím, je mi jedno, co si o mně budeš nebo nebudeš myslet; dneska jsem ti hrála jako zamilovaná žena. Bylo to skvělé. Byl to nejlepší okamžik mého života."

Zahlédla oknem Mari. Vzpomněla si na její slova. A zase se obrátila k mladíkovi před sebou.

Svlékla si svetr a přistoupila k němu - jestli má něco udělat, pak raději hned. Mari v té zimě venku dlouho nevydrží a za chvilku tu bude zpátky.

Eduard ucouvl. Očima se ptal na něco jiného: kdy se Veronika vrátí ke klavíru? Kdy mu zase zahraje něco nového, co by naplnilo jeho duši týmiž barvami, trýzní, bolestí i radostí těch šílených skladatelů, kteří už svým dílem zapůsobili na tolik generací?

„Ta žena venku mi řekla: Masturbuj. Poznej, kam až chceš dojít.' Mohla bych snad jít dál než jindy?"

Vzala Eduarda za ruku a chtěla ho zavést k pohovce, ale Eduard se jemně vyprostil. Chtěl raději stát u klavíru a trpělivě čekat, až mu zase začne hrát.

Veronika trochu zrozpačitěla, ale hned si zase uvědomila, že nemá co ztratit. Je mrtvá, proč by měla dál cítit strach nebo předsudky, které vždycky omezovaly její život? Sundala si blůzu, kalhoty, podprsenku i kalhotky a stála před ním nahá.

Eduard se zasmál. Nevěděla sice čemu, ale přece jen se zasmál. Něžně ho vzala za ruku a položila si ji do klína; ruka tam zůstala bez pohnutí. Veronika si to tedy rozmyslela a odsunula ji.

Cosi ji vzrušovalo mnohem víc než jeho tělesný dotek: vědomí, že si může dělat, co chce, že nemá žádné meze – až na tu ženu venku, která mohla kdykoli vejít dovnitř, všichni ostatní určitě spali.

Krev v žilách se jí rozproudila a chlad - který pocítila, když se svlékla - pomalu mizel. Oba stáli proti sobě, ona nahá, on úplně oblečený. Veronika si sáhla do klína a začala masturbovat; dělávala to i dřív, ať sama nebo s partnerem - ale nikdy v takovéhle situaci, kdy muž nejevil nejmenší zájem o to, co se děje.

A to ji vzrušovalo, nesmírně ji to vzrušovalo. Veronika stála rozkročená a dotýkala se svého pohlaví, ňader, vlasů a oddávala se tomu jako nikdy předtím; ani ne tak proto, že by chtěla vyvést toho muže z jeho vzdáleného světa, ale protože to ještě nikdy nezkusila.

Začala mluvit, říkat nepředstavitelné věci, které by její rodiče, přátelé a předkové zhnuseně odmítli. Měla první orgasmus a musela se kousnout do rtů, aby nekřičela rozkoší.

Eduard se na ni díval. V očích měl jakýsi zvláštní lesk, jako by něco začínal chápat, třeba jen tu sílu, žár, pot a pach, které sálaly z jejího těla. Veronika stále ještě neměla dost. Klekla si a znovu se ukájela.

Chtěla umírat samou slastí, zatímco si bude představovat a dělat všecko, co se jí odjakživa zapovídalo: prosila muže, aby se jí dotýkal, aby se jí zmocnil, aby s ní prováděl všecko, co se mu zachce. Toužila, aby tam byla i Zedka, protože žena ví, jak se dotýkat těla jiné ženy, tak jak to nedokáže žádný muž, jen ona zná všechna jeho tajemství.

Na kolenou před stojícím mužem měla pocit, že se jí dotýká a bere si ji, a drsnými výrazy popisovala to, co chtěla, aby s ní dělal. Cítila, že se blíží k dalšímu vyvrcholení, tentokrát mocnějšímu než kdy jindy, jako by všechno kolem ní mělo explodovat. Vzpomněla si na svůj ranní srdeční záchvat, ale na tom teď vůbec nezáleželo, zemře v explozi rozkoše. Byla v pokušení dotknout se Eduardova penisu, který měla tak blízko tváře, ale nechtěla riskovat, že všechno zkazí; zašla daleko, hodně daleko, přesně tak, jak říkala Mari.

Připadala si jako královna i otrokyně, vládkyně i poddaná. V představách se milovala s bělochy, černochy, Asiaty, homosexuály i žebráky. Patřila všem a všichni mohli dělat všechno. Měla dva, tři orgasmy za sebou. Představila si všecko, co pro ni bylo dřív nepředstavitelné - a odevzdala se tomu nejnestoudnějšímu i nejčistšímu, co existovalo. Nakonec už se nedokázala ovládnout a rozkřičela se blahem i bolestí všech těch orgasmů, za všechny muže a ženy, kteří s ní obcovali skrze její mysl.

Lehla si na zem a tak tam zůstala zalitá potem, s duší naplněnou pokojem. Dřív před sebou skrývala svá tajná přání, aniž vlastně věděla proč - a nepotřebovala odpověď. Stačilo udělat to, co udělala: odevzdala se tomu.

Vesmír se pomalu zase vracel do svých kolejí a Veronika vstala. Eduard celou tu dobu nehybně stál, ale přece jen jako by se v něm cosi změnilo: oči měl plné něhy, něhy blízké tomuto světu.

„Bylo to tak krásné, že teď vidím lásku ve všem. I v očích schizofrenika."

Začala se oblékat a náhle vycítila přítomnost třetí osoby. Byla to Mari. Veronika nevěděla, kdy vešla dovnitř, co slyšela

nebo viděla, ale ani tak se nestyděla a nezalekla. Jen se na ni podívala s odstupem, jaký zaujímáme k někomu příliš blízkému.

„Udělala jsem, cos mi navrhla," řekla.

„Zašla jsem daleko."

Mari pořád mlčela; právě si znovu oživila některé velice důležité chvíle svého života a měla trochu nepříjemný pocit. Asi byl čas vrátit se do světa a čelit mu, říct, že všichni se mohou stát členy jakéhosi velkého Bratrstva, přestože nikdy nepoznali blázinec. Jako třeba tahle dívka - je ve Villete proto, že si sáhla na život. Nikdy nezažila paniku, depresi, mystické vize, psychózy, meze kladené lidskou myslí. Ačkoli poznala tolik mužů, nikdy neodhalila nejskrytější hlubiny svých tužeb - a proto neznala ani polovinu svého života. Ach, kdyby tak všichni mohli poznat své vnitřní šílenství a dál s ním žít! Byl by svět horší? Ne, lidé by byli spravedlivější a šťastnější.

„Proč jsem to neudělala dřív?"

„Chce, abys mu ještě něco zahrála," řekla Mari a podívala se na Eduarda.

„Myslím, že si to zaslouží."

„Dobrá, ale napřed mi odpověz: proč jsem něco takového neudělala dřív? Jestliže jsem svobodná a můžu myslet, na co chci, proč jsem se vždycky vyhýbala zakázaným představám?"

„Zakázaným? Podívej se: já jsem byla advokátka a znám zákony. Taky už jsem byla katolička a znám zpaměti velký kus Bible. Co si představuješ pod pojmem ‚zakázaný'?"

Mari přistoupila k Veronice a pomohla jí obléknout si svetr.

„Podívej se mi do očí a zapamatuj si, co ti teď řeknu. Existují jenom dvě zakázané věci - jedna podle zákona lidského, druhá podle zákona božského. Nikdy si s nikým nevynucuj styk, protože to se považuje za znásilnění. A nikdy neměj styk s dětmi, protože to je největší hřích. Až na tyhle dvě věci máš ve všem volnost. Vždycky existuje někdo, kdo chce přesně to, co si přeješ ty."

Mari už neměla dost trpělivosti k tomu, aby poučovala o důležitých věcech někoho, kdo za chvíli umře. S úsměvem jí dala dobrou noc a šla pryč.

Eduard se pořád nehýbal a čekal na hudbu. Veronika ho musela odměnit za nezměrnou rozkoš, kterou jí poskytl jenom tím, že před ní stál a sledoval její bláznovství bez odporu či zděšení. Sedla si ke klavíru a znovu začala hrát.

V duši měla mír a ani strach ze smrti už ji netrápil. Prožila to, co odjakživa před sebou skrývala. Zakusila rozkoš panny i děvky, otrokyně i královny - spíš otrokyně než královny.

Té noci se jí pak jako zázrakem vybavily všechny známé písně a ona se vynasnažila, aby Eduard mohl cítit skoro stejné potěšení jako ona.

Dr. Igor rozsvítil a překvapeně pohlédl na dívku, která seděla v čekárně u jeho ordinace.

„Ještě je moc brzo. A já mám dnes hodně práce."

„Já vím, že je brzo," řekla.

„A den ani nezačal. Musím s vámi mluvit, aspoň na chvilku. Potřebuju pomoc."

Mela kruhy pod očima a matnou pleť, typické příznaky probdělé noci. Dr. Igor ji pozval dál.

Vybídl ji, ať si sedne, sám pak v ordinaci rozsvítil a odtáhl záclony. Ani ne za hodinu se rozední a on ušetří za elektřinu; akcionáři pořád kontrolují sebemenší výdaje.

Rychle přehlédl záznamy v diáři: Zedce aplikovali poslední inzulínový šok a její reakce byla dobrá - lépe řečeno, podařilo se jí přežít nelidskou léčbu. Ještě dobře, že v tomhle zvláštním případě dr. Igor požadoval, aby rada sanatoria podepsala prohlášení, v němž na sebe bere odpovědnost za výsledky.

Potom prostudoval hlášení. Dva nebo tři pacienti se podle výpovědi ošetřovatelů chovali v noci agresivně - mezi nimi Eduard, který se vrátil na lůžkové oddělení ve čtyři ráno a odmítl si vzít prášky na spaní. S tím musel dr. Igor něco udělat;

Villete může být jakkoli liberální, ale navenek musí vypadat jako konzervativní, přísná instituce.

„Chtěla bych vás o něco požádat," řekla dívka.

Ale dr. Igor jí nevěnoval pozornost. Vzal stetoskop a začal jí vyšetřovat plíce a srdce. Vyzkoušel jí reflexy a prohlédl oční pozadí příruční svítilničkou. Už u ní nezjistil téměř žádné stopy po otravě Vitriolem - neboli Hořkostí, jak se obyčejně říká.

Pak zvedl telefon a požádal, aby mu ošetřovatelka přinesla nějaký lék se složitým názvem.

„Zřejmě jste včera večer nedostala obvyklou injekci," řekl.

„Ale cítím se líp."

„To je na vás vidět: kruhy pod očima, únava, pomalé reflexy. Jestli chcete využít tu trochu času, který vám zbývá, tak laskavě dělejte, co vám řeknu."

„Právě proto jsem tady. Chci tu trochu času využít, ale podle svého. Kolik času mi zbývá?"

Dr. Igor se na ni podíval přes okraj brýlí.

„Můžete mi to klidně říct," naléhala.

„Už necítím žádný strach ani lhostejnost, ani nic jiného. Chce se mi žít, ale vím, že to nestačí, a smířila jsem se s osudem."

„Tak o co vám jde?"

Vešla ošetřovatelka s injekcí. Dr. Igor lehce přikývl; žena opatrně vyhrnula Veronice rukáv od svetru.

„Kolik času mi zbývá?" opakovala Veronika, zatímco jí ošetřovatelka dávala injekci.

„Čtyřiadvacet hodin. Možná míň."

Veronika sklopila oči a kousla se do rtů. Ale ovládla se.

„Chtěla bych vás poprosit o dvě věci. Jednak abyste mi dal nějaký lék, injekci nebo něco jiného - abych zůstala vzhůru a mohla využít každé zbývající minuty života. Jsem hrozně ospalá, ale už nechci spát, musím toho ještě hodně udělat - všechno, co jsem odkládala, když jsem si myslela, že život trvá věčně. Všechno, co mě přestalo zajímat, když jsem začala věřit, že život nemá cenu."

„A to druhé přání?"

„Odejít odsud a zemřít jinde. Musím jít nahoru na lublaňský hrad, který tam stojí pořád, a mě nikdy nenapadlo prohlédnout si ho zblízka. Musím si popovídat s paní, která v zimě prodává kaštany a zjara květiny; tolikrát jsem šla kolem ní, a nikdy jsem se jí nezeptala, jak se má. Chci chodit po sněhu bez kabátu a cítit na těle mráz - já, která jsem byla vždycky navlečená, jen abych se nenastydla. Chci prostě, pane doktore, nastavit tvář dešti, usmívat se na muže, kteří se mi zalíbí, nechat se od každého pozvat na kávu. Musím dát pusu mamince a říct jí, že ji mám ráda, poplakat si u ní v náručí - a nestydět se za své city, které tu byly vždycky, a já je tajila.

Půjdu možná do kostela a podívám se na ty svaté, kteří mi nikdy nic neříkali, a snad mi přece něco řeknou teď. Když mě nějaký přitažlivý muž pozve do baru, tak půjdu a protancuju celou noc, až padnu vyčerpáním. Pak se s ním vyspím - ale ne tak, jako jsem to dělala s jinými, kdy jsem se buď snažila ovládat, nebo jsem naopak předstírala něco, co jsem necítila. Chci se odevzdat muži, městu, životu a nakonec smrti."

Když domluvila, nastalo tíživé ticho. Lékař a pacientka se na sebe dívali zamyšlení a snad zmatení všemi těmi možnostmi, které pouhých čtyřiadvacet hodin nabízí.

„Mohl bych vám dát nějaké povzbuzující léky, ale nedoporučuji vám to," řekl konečně dr. Igor.

„Nebudete ospalá, ale zároveň nebudete mít dost vnitřního klidu, abyste to všechno mohla prožít."

Veronice začalo být nevolno; po té injekci se jí pokaždé v těle něco změnilo k horšímu.

„Nějak jste zbledla. Asi by bylo lepší, kdybyste si šla lehnout, promluvíme si o tom zítra."

Znovu se málem rozplakala, ale opět se dokázala ovládnout.

„Žádné zítra nebude, vy to víte. Jsem unavená, pane doktore, strašně unavená. Proto jsem chtěla ty prášky. Probděla jsem celou noc, střídavě zoufalá a smířená. Mohla bych mít další hysterický záchvat strachu jako včera, ale co by to bylo platné? Jestliže mám před sebou ještě čtyřiadvacet hodin života

a tolik věcí, které na mě čekají, je lepší na zoufalství zapomenout.

Prosím vás, pane doktore, nechtě mě prožít tu trochu času, co mi zbývá - vždyť oba víme, že zítra už může být pozdě."

„Teď jděte spát," trval na svém lékař.

„A vraťte se sem v poledne. Pak si o tom promluvíme znova."

Veronika viděla, že se nedá nic dělat.

„Jdu spát a vrátím se. Ale můžete mi věnovat ještě pár minut?"

„Opravdu jenom pár minut. Mám dnes spoustu práce."

„Půjdu rovnou k věci. Včera v noci jsem poprvé masturbovala naprosto bez zábran. Myslela jsem na všecko, na co mě nikdy ani nenapadlo pomyslet, a to, co mě dřív děsilo nebo odpuzovalo, mi teď působilo rozkoš."

Dr. Igor zaujal co nejprofesionálnější postoj. Nevěděl, kam až tenhle rozhovor může dojít, a nechtěl mít problémy s nadřízenými.

„Zjistila jsem, že jsem perverzní, pane doktore. Chci vědět, jestli to mělo vliv na můj pokus o sebevraždu. Neměla jsem tušení, co všechno ve mně je."

„Nu co, je to jen odpověď," pomyslel si.

„Není třeba posílat pro ošetřovatelku, aby tu byla jako svědek, a já abych se tak vyhnul možnému procesu pro pohlavní zneužívání."

„Všichni chceme dělat něco jiného," řekl nakonec.

„A naši partneři také. Co je na tom špatného?"

„To mi řekněte vy."

„Všecko je špatné. Protože když všichni sní a jen pár lidí to uskuteční, pak si všichni připadají jako zbabělci."

„I když těch pár lidí má pravdu?"

„Pravdu má silnější. V tomhle případě jsou paradoxně odvážnější zbabělci a umějí prosadit svoje názory."

Dr. Igor nehodlal pokračovat.

„A teď si prosím jděte trochu odpočinout, na mě čekají další pacienti. Budete-li spolupracovat, uvidím, co se dá dělat, pokud jde o vaše druhé přání."

Dívka odešla. Další na řadě byla Zedka, kterou už měli propustit, ale dr. Igor ji nechal chvíli čekat; musel si udělat několik poznámek o rozhovoru s Veronikou.

Do disertace o Vitriolu bude třeba zařadit obsáhlou kapitolu o sexu. Ostatně značná část neuróz a psychóz pramení právě odtud - výtvory fantazie jsou podle jeho názoru elektrické impulzy v mozku; pokud se nerealizují, vybíjejí svou energii v jiných oblastech.

Dr. Igor ještě jako student medicíny četl zajímavé pojednání o sexuálních menšinách: o sadismu, masochismu, homosexualitě, koprofagii, voyerismu, koprolalii - seznam byl dost dlouhý. Nejdřív se domníval, že jde pouze o úchylku některých nepřizpůsobivých osob, které nedokážou mít zdravý poměr se svým partnerem.

Když však už nějaký čas pracoval jako psychiatr - a rozmlouval s pacienty -, zjišťoval, že všichni pro něho mají nějakou jinou zkušenost. Posadili se u něho v pracovně do pohodlného křesla, sklopili zrak a začali zeširoka vykládat o tom, čemu říkali „nemoc" (jako by nebyl lékař!) nebo „perverze" (jako by nebyl psychiatr, který o tom má rozhodnout!).

A jeden po druhém mu ti „normální" lidé popisovali fantazie, které znal z oné slavné knihy o sexuálních menšinách - z knihy, která ostatně hájila právo každého člověka na takový orgasmus, jaký chce, pokud ovšem neporuší práva svého partnera. Ženy, které v mládí chodily do církevních škol, snily o ponižování, pánové v obleku a kravatě, vysocí státní úředníci, utráceli celé jmění s rumunskými prostitutkami, jen aby jim směli lízat nohy. Chlapci toužící po chlapcích, dívky zamilované do spolužaček z gymnázia. Manželé, kteří se chtěli dívat na své ženy v milostném objetí cizích mužů, ženy, které masturbovaly, kdykoli přišly na stopu manželovy nevěry. Matky, které musely přemáhat popud vrhnout se do náruče

prvnímu chlapovi, který zazvoní u dveří, aby jim něco odevzdal, otcové, kteří přiznávali tajné avantýry s těmi několika málo transvestity, jimž se podařilo projít přísnou pohraniční kontrolou.

A orgie. Zdálo se, že každý, aspoň jednou v životě, zatouží po nějakých orgiích. Dr. Igor na okamžik odložil pero a zamyslel se sám nad sebou: on také? Ano, i jemu by se to líbilo. Orgie podle jeho představ by musely být něčím naprosto anarchistickým a veselým, kde už neexistuje touha někoho se zmocnit -jenom rozkoš a všeobecný chaos. Je snad tohle jeden z hlavních důvodů tak velkého počtu lidí otrávených Hořkostí? Striktně monogamní manželství, v nichž se pohlavní touha - podle studií, jež dr. Igor pečlivě uchovával ve své odborné knihovně - vytrácela ve třetím nebo čtvrtém roce soužití. Od té doby si pak žena připadá jako odmítaná a muž zase jako otrok manželství - a Vitriol (neboli Hořkost) začne všechno ničit.

U psychiatra lidé hovoří otevřeněji než u kněze - protože lékař jim nemůže hrozit peklem. Za svého dlouhého psychiatrického působení slyšel dr. Igor prakticky vše, co mu kdo mohl vyprávět.

Vyprávět. Zřídkakdy dělat. I po tolika letech v oboru jej stále ještě překvapovalo tolik strachu nějak se odlišovat.

Když se vyptával na důvod, nejčastější odpověď zněla:

„Manžel by si myslel, že jsem děvka."

Když před ním seděl muž, říkal pokaždé:

„Já si své ženy vážím."

A tady obvykle rozhovor skončil. Nemělo cenu říkat, že každý člověk má jiný sexuální profil, stejně tak rozdílný jako jeho otisky prstů; tomu nikdo nechtěl věřit. Chovat se v posteli svobodně bylo velice ožehavé, protože ten druhý mohl být ještě otrokem svých předsudků.

„Já svět nezměním," řekl si rezignovaně dr. Igor a požádal ošetřovatelku, aby zavolala pacientku, u níž skončila léčba deprese.

„Aspoň ve své disertaci mohu napsat, co si myslím."

Eduard viděl, jak Veronika vyšla z ordinace dr. Igora a zamířila na lůžkové oddělení. Nejraději by jí vypověděl svá tajemství, odhalil by jí svou duši stejně poctivě a svobodně, jako ona před ním v uplynulé noci odhalila své tělo.

Byla to jedna z nejtěžších zkoušek, jimiž prošel od té doby, co se jako schizofrenik dostal do Villete. V té zkoušce však obstál a byl rád - přestože ho znovu začala znepokojovat touha vrátit se do světa.

„Všichni tady vědí, že ta dívka nevydrží ani do konce týdne. K ničemu by to nevedlo."

Nebo snad právě proto by se jí měl svěřit se svým příběhem. Už tři roky mluvil pouze s Mari, a ani u ní si nebyl jist, jestli mu dobře rozumí; jako matka si asi myslí, že jeho rodiče, kteří pro něho chtějí jen to nejlepší, mají pravdu, že vidiny ráje jsou hloupým snem adolescenta, únikem z reálného světa.

Vidiny ráje. Právě to ho přivedlo do pekla, k nekonečným hádkám s rodinou a k tak silnému pocitu viny, že nebyl schopen reagovat a musel se uchýlit do jiného světa. Nebýt Mari, byl by v té oddělené skutečnosti stále ještě žil.

Objevila se však Mari, pečovala o něho a vzbudila v něm pocit, že ho má zase někdo rád. Díky tomu byl Eduard dosud schopen rozeznat, co se kolem něho děje.

Před několika dny si nějaká dívka stejně stará jako on sedla ke klavíru a zahrála Měsíční sonátu. Eduard netušil, jestli to způsobila hudba, dívka, měsíc anebo ten dlouhý čas strávený ve Villete, že ho znovu začaly znepokojovat vidiny ráje.

Šel až k ženskému lůžkovému oddělení, kde ho zastavil ošetřovatel.

„Tam nemůžete jít, Eduarde. Vraťte se do zahrady; už se rozednívá a bude krásný den."

Veronika se ohlédla.

„Jdu se trochu prospat," řekla ohleduplně Eduardovi.

„Promluvíme si, až se probudím."

Veronika sice nevěděla, proč tomu tak je, ale ten mladík se stal částí jejího světa - nebo té trochy, co jí z něho zbývalo.

Nepochybovala, že Eduard dokáže pochopit její hru a obdivovat její nadání; přestože neřekl ani slovo, jeho oči vyjadřovaly vše.

Jako právě teď přede dveřmi nemocničního pokoje, když k ní promlouvaly o věcech, které nechtěla slyšet.

O něze. O lásce.

„Mezi těmihle duševně chorými jsem se asi taky zbláznila."

Schizofrenici přece nic takového necítí - aspoň ne k bytostem z tohohle světa.

Veroniku cosi nutkalo, aby se vrátila a políbila ho, ale odolala tomu; co kdyby to viděl ošetřovatel a řekl to dr. Igorovi, ten by určitě nedovolil, aby žena, která líbá schizofrenika, odešla z Villete.

Eduard se podíval na ošetřovatele. Ta dívka ho přitahovala víc, než si myslel - musí to však potlačit a jít se poradit s Mari, jedinou osobou, jíž se svěřoval. Určitě mu řekne, že to, co chce cítit - lásku -, musí v tomhle případě považovat za nebezpečné a marné. Vyzve ho, ať nechá hloupostí a je zase normálním schizofrenikem (a pak se s chutí zasměje, protože je to nesmysl).

Připojil se k ostatním pacientům v jídelně, snědl, co mu tam dali, a šel na povinnou procházku do zahrady. Během téhle „sluneční lázně" (toho dne byla teplota pod nulou) se pokoušel přiblížit k Mari. Ta však dávala najevo, že chce zůstat sama. Ani nemusela nic říkat, protože Eduard samotě rozuměl a uměl ji respektovat.

Přistoupil k němu nějaký nový pacient. Ještě tam asi nikoho neznal.

„Bůh potrestal lidstvo," řekl.

„Potrestal je ranou morovou. Já však jsem Ho spatřil ve svých snech - On mě požádal, abych spasil Slovinsko."

Eduard se obrátil k odchodu, ale muž za ním volal:

„Myslíš, že jsem blázen? Přečti si evangelia! Bůh seslal svého syna a jeho syn se vrací podruhé!"

Eduard už ho však neposlouchal. Díval se na hory v dálce a ptal se sám sebe, co se to s ním děje. Proč chce odsud odejít, když konečně našel mír, po němž tak toužil? Proč by měl zase riskovat, že svým chováním zahanbí rodiče, když už jsou všechny rodinné problémy vyřešeny? V rozrušení začal přecházet z místa na místo a čekal, až Mari přeruší své mlčení a promluví si s ním - připadala mu však mnohem vzdálenější než kdykoli jindy.

Věděl, jak se dá z Villete uprchnout - bezpečnostní opatření se mohla zdát přísná, ale nebylo to tak zlé. A to prostě proto, že jakmile se lidé jednou ocitli vevnitř, už se jim moc nechtělo vracet se ven. Zeď na západní straně se začínala rozpadat a bez větších obtíží se dala přelézt; kdyby se někdo rozhodl ji zdolat, ve chvilce by stál na volném prostranství a za pár minut - pokud by zamířil na sever - by byl na silnici vedoucí do Chorvatska. Válka už skončila, bratři byli zase bratry, hranice už se tak nestřežily; při troše štěstí by mohl být za šest hodin v Bělehradě.

Eduard byl na té silnici už víckrát, ale pokaždé se vrátil, protože ještě nedostal znamení, aby šel dál. Tentokrát to bylo jiné: znamení konečně přišlo v podobě dívky se zelenýma očima a hnědými vlasy, s plachým výrazem člověka, který věří, že ví, co chce.

Nejdřív chtěl jít rovnou k té zdi, vylézt ven a ve Slovinsku už se nikdy neukázat. Ale ta dívka spala a on se s ní musel aspoň rozloučit.

Když se členové Bratrstva po sluneční lázni shromáždili ve společenském sále, Eduard se k nim připojil.

„Co tady dělá ten blázen?" zeptal se nejstarší člen skupiny.

„Nech ho," řekla Mari.

„My jsme taky blázni."

Všichni se rozesmáli a začali se bavit o včerejší přednášce. Otázka zněla: může súfijská meditace opravdu změnit svět? Objevily se teorie, návrhy, způsoby použití, opačné názory, kritika přednášejícího, náměty, jak zlepšit to, co ověřovalo tolik staletí.

Eduard už měl takových diskusí dost. Tihle lidé se zavřou v blázinci a zachraňují svět, a to bez jakéhokoli rizika -protože vědí, že pro lidi venku jsou vždycky směšní, i kdyby měli velmi konkrétní představy. Každý z nich má svou zvláštní teorii a věří, že jenom jeho pravda je důležitá; tráví dny a noci, týdny i roky povídáním, ale nikdy nepřijmou tu jedinou realitu, kterou má za sebou každá idea: ať dobrá či špatná, existuje jen tehdy, když ji někdo zkusí uvést do praxe.

Co je to súfijská meditace? Co je to Bůh? Co je to spása, pokud vůbec svět potřebuje být spasen? Nic. Kdyby všichni, kdo tam jsou - ale i ti venku -, žili své životy a nechali druhé, aby dělali totéž, Bůh by byl v každém okamžiku, v každém hořčičném zrnku, v obláčku, který se zjeví a hned zase rozplyne. Bůh je tady, a přesto si lidé myslí, že ho musejí dál hledat, protože jim připadá příliš prosté připustit, že život je aktem víry.

Vzpomněl si na to docela jednoduché, obyčejné cvičení, o němž mluvil súfijský mistr, zatímco on čekal, až se Veronika vrátí ke klavíru: dívat se na růži. Co víc je třeba?

A přece i po zkušenosti hluboké meditace, potom, co se tak přiblížili vidinám ráje, se ti lidé teď dohadují, argumentují, kritizují a vymýšlejí si teorie.

Podařilo se mu upoutat Mariin pohled. Mari to sice nebylo vhod, ale Eduard už se rozhodl nic neodkládat; přistoupil k ní a vzal ji za loket.

„Nech toho, Eduarde."

Byl by mohl říct:

„Pojď se mnou."

Ale nechtěl to udělat přede všemi těmi lidmi, které by překvapil odhodlaný tón jeho hlasu. Proto si raději klekl a zaprosil očima. Muži a ženy okolo něho se rozesmáli.

„Teď jsi pro něho světice, Mari," podotkl kdosi.

„To ta včerejší meditace."

Léta mlčení však Eduarda naučila mluvit očima; dokázal do nich vložit všechnu svou energii. Stejně jako byl naprosto přesvědčen, že Veronika pochopila jeho něhu a lásku, věděl, že

Mari porozumí jeho zoufalství, protože ji opravdu velice potřeboval.

Mari chvilku váhala. Nakonec vstala a vzala ho za ruku.

„Půjdeme se projít," řekla.

„Jsi nervózní."

Vrátili se do zahrady. Jakmile byli v dostatečné vzdálenosti od ostatních a věděli, že je nikdo nemůže slyšet, Eduard přerušil mlčení.

„Jsem tady ve Villete celé roky," řekl.

„Rodiče už se za mě nemusejí stydět, zanechal jsem všech ambicí, ale vidiny ráje trvají dál."

„Já vím," odpověděla Mari.

„Už jsme o tom mluvili mnohokrát. A taky vím, kam směřuješ: je čas odejít."

Eduard vzhlédl k nebi: že by snad cítila totéž?

„Je to kvůli té dívce," pokračovala Mari.

„Viděli jsme tady umřít hodně lidí, vždycky ve chvíli, kdy to nečekali, a obvykle potom, co už dál žít nechtěli. Tentokrát je to však poprvé, co se to týká někoho mladého, hezkého a zdravého - kdo by ještě mohl prožít tolik věcí.

Jediná Veronika by nechtěla zůstat ve Villete navždy. A to nám vnucuje otázku: co my? Co tady pohledáváme?"

Eduard souhlasně přikývl.

„A proto i já jsem se včera v noci ptala sama sebe, co tady v té léčebně dělám. A napadlo mě, že mnohem zajímavější by bylo jít třeba na náměstí, na Trojmostí, na trh naproti divadlu - koupit si pár jablek a bavit se o počasí. Samozřejmě že bych se musela potýkat s věcmi, na které už jsem zapomněla - jako s účty, které je třeba platit, se sousedskými spory, s ironickými pohledy lidí, kteří mi nerozumějí, se samotou a stížnostmi dětí. To všechno ale patří k životu a cena, kterou za řešení těch drobných problémů platíme, je o hodně nižší než v případě, že se jich vzdáme.

Půjdu asi dnes za svým manželem jen proto, abych mu řekla ‚děkuju'. Co si o tom myslíš?"

„Nic. Měl bych snad já jít za svými rodiči a říct jim totéž?"

„Možná. V podstatě si všechno ve svém životě zaviníme sami. Mnozí lidé mají stejné potíže jako my, a přece se zachovají jinak. My jsme si zvolili to nejsnadnější: oddělenou skutečnost."

Eduard věděl, že Mari má pravdu.

„Mám chuť začít znova žít, Eduarde. Dopustit se omylů, kterých jsem se nikdy dopustit neodvážila, přestože bych byla chtěla. Čelit panice, která se zase může objevit, ale po níž zůstane jenom únava, protože už vím, že z toho neumřu ani neomdlím. Můžu si najít nové přátele a naučit je, jak dojít k moudrosti tím, že budou blázni. Řeknu jim, aby se neřídili společenským katechismem, aby objevili svůj vlastní život, touhy, dobrodružství a aby ŽILI! Katolíkům budu citovat Kazatele, muslimům Korán, Židům Tóru a bezvěrcům Aristotelovy texty. Už nikdy nechci být advokátkou, ale svých zkušeností mohu využít k přednáškám o mužích a ženách, kteří poznali pravdu téhle existence a jejichž spisy se dají shrnout do jediného slova: Žijte! Jestliže budeš žít, Bůh bude žít s tebou. Jestliže odmítneš riskovat, On se vrátí na svá daleká Nebesa a stane se pouhým tématem filosofické spekulace.

Všichni to vědí. Ale nikdo nechce udělat první krok. Možná ze strachu, aby ho nepovažovali za blázna. A my aspoň tenhle strach mít nemusíme, Eduarde. My máme zkušenosti z Villete."

„Jediné, co nemůžeme, je kandidovat na funkci prezidenta republiky. Opozice by vytáhla na světlo naši minulost."

Mari se zasmála a souhlasila.

„Už mám tady toho života dost. Nevím, jestli se mi podaří překonat strach, ale už mě nebaví ani Bratrstvo, ani tahle zahrada, Villete, ani to, že předstírám šílenství."

„Kdybych to udělal já, uděláš to i ty?"

„Ty to neuděláš."

„Už jsem to skoro udělal, před chviličkou."

„Nevím. Už mám toho všeho dost, ale zvykla jsem si."

„Když jsem sem přišel s diagnózou schizofrenie, ty ses mi celé dny a měsíce věnovala a chovala ses ke mně jako k lidské bytosti. Já jsem si taky pomalu zvykal na život, který jsem se rozhodl vést, s jinou realitou, kterou jsem si vytvořil, ale tys mě nenechala. Nenáviděl jsem tě, a dnes tě miluji. Chci, abys odešla z Villete, Mari, jako já jsem vyšel ze svého odděleného světa."

Mari se beze slova vzdálila.

V malé - a prakticky nenavštěvované - villetské knihovně Eduard nenašel ani Korán, ani Aristotela, ani ostatní filosofy, o nichž se zmínila Mari. Byl tam však text jednoho básníka:

Protop jsem řekl v srdci svém:
Má-liť se mi tak díti, jako se děje bláznu,
pročež jsem tedy moudrostí předčil?
Nuže tedy jez s radostí chléb svůj,
a pí s veselou my šlí víno své,
nebo již oblibuje Bůh skutky tvé.

Každého času ať jest roucho tvé bílé,
a oleje na hlavě tvé nechť není nedostatku.
Živ buď s manželkou, kterouž jsi zamiloval,
po všecky dny života marnosti své,
kterýžť dán pod sluncem po všecky dny marnosti tvé;
nebo to jest podíl tvůj v životě tomto
a při práci tvé, kterouž vedeš pod sluncem.
Chod po cestách srdce svého,
a podlé žádosti očí svých,
nebo věz, Že těš tím se vším přivede Bůh na soud.

„Bůh tě s tím nakonec přivede na soud," řekl Eduard nahlas.

„A já řeknu: ‚Po nějaký čas jsem hleděl do větru, zapomněl jsem sít, neužíval jsem svých dní ani jsem nepopíjel víno, jež mi bylo nabízeno. Jednoho dne jsem však poznal, že jsem připraven, a vrátil jsem se ke své práci. Vyprávěl jsem lidem o svých vidinách ráje, stejně jako to přede mnou učinil

Bosch, Vincent van Gogh, Wagner, Beethoven, Einstein a ostatní blázni.' Pak On řekne, že jsem odešel z blázince, abych neviděl, jak ta dívka zemře, ona však bude v nebi a bude za mě orodovat."

„Co to povídáte?" přerušil ho muž, který tam měl službu.

„Chci okamžitě odejít z Villete," odpověděl Eduard hlasitěji, než bylo běžné.

„Mám před sebou úkol."

Muž stiskl zvonek a za chvíli se objevili dva ošetřovatelé.

„Chci odejít," opakoval rozčileně Eduard.

„Cítím se dobře, musím si promluvit s dr. Igorem."

Oba muži ho však už popadli, každý za jednu paži. Eduard se snažil vyprostit z jejich sevření, přestože věděl, že je to marné.

„Máte záchvat, uklidněte se," řekl jeden z nich.

„Pomůžeme vám."

Eduard se jim pokoušel vytrhnout.

„Nechtě mě jít k dr. Igorovi. Musím mu toho hodně říct, určitě mě pochopí!"

Muži už ho však vlekli na lůžkové oddělení.

„Pusťte mě!" křičel.

„Aspoň na okamžik s ním musím mluvit!"

Cesta na oddělení vedla přes společenskou místnost, kde se shromáždili ostatní pacienti. Eduard se zmítal a atmosféra začala být napjatá.

„Nechte ho! Je to blázen!" Někteří se smáli, jiní bušili do stolů a židlí.

„Jsme přece v blázinci! Nikdo se nemusí chovat stejně jako vy!"

Jeden z mužů zašeptal svému společníkovi:

„Musíme je postrašit, jinak za chvíli situaci nezvládneme."

„Máme jedinou možnost."

„Dr. Igorovi se to nebude líbit."

„Horší bude, když tahle banda šílenců rozmlátí jeho milované sanatorium."

Veronika se polekaně probudila, zalitá studeným potem. Zvenčí k ní doléhal hrozný hluk a ona potřebovala ticho, aby mohla spát dál. Ale randál neutichal.

Malátně vstala a šla do společenského sálu, kde ještě stačila zahlédnout, jak Eduarda vlečou někam pryč a jak k němu spěchají další dva ošetřovatelé s injekčními stříkačkami.

„Co to děláte?" vykřikla.

„Veroniko!"

Schizofrenik na ni promluvil! Řekl její jméno! Nevěřícně a rozpačitě se k němu chtěla přiblížit, ale jeden z ošetřovatelů ji zadržel.

„Co si to dovolujete? Já tady nejsem proto, že bych byla blázen! Takhle se mnou jednat nemůžete!"

Podařilo se jí ošetřovatele odstrčit, zatímco ostatní pacienti povykovali a tropili takový rámus, až dostala strach. Neměla by jít za dr. Igorem a okamžitě opustit léčebnu?

„Veroniko!"

Znovu vyslovil její jméno. S nadlidským úsilím se Eduard oběma mužům vytrhl. Ale místo aby utekl, zůstal nehybně stát, stejně jako předtím v noci. A jako mávnutím kouzelného proutku všichni kolem také strnuli a čekali, co se bude dít.

Jeden ošetřovatel chtěl k Eduardovi zase popojít, ale ten znovu sebral veškerou svou energii a pohledem mu v tom zabránil.

„Půjdu s vámi. Už vím, kam mě vedete, a taky je mi jasné, že chcete, aby se to dozvěděli i ostatní. Jenom chvilku počkejte."

Ošetřovatel usoudil, že možná stojí za to mu vyhovět; koneckonců všechno začínalo vypadat normálně.

„Víš, myslím, že ty... Myslím, že pro mě hodně znamenáš," řekl Eduard Veronice.

„Ty přece nemůžeš mluvit. Nežiješ v tomhle světě a nevíš, že se jmenuju Veronika. Nebyl jsi se mnou včera v noci, prosím tě, řekni že ne!"

„Byl."

Vzala ho za ruku. Blázni křičeli, tleskali, dělali sprosté vtipy.

„Kam tě vedou?"

„Na jednu proceduru."

„Půjdu s tebou."

„To nemá cenu. Vyděsí tě to, i když ti řeknu, že to vůbec nebolí, nic se při tom necítí. Je to o hodně lepší než sedativa, protože člověk má pak dřív jasnou hlavu."

Veronika nevěděla, o čem mluví. Zamrzelo ji, že ho vzala za ruku, teď chtěla z té trapné situace co nejrychleji zmizet a už nikdy nespatřit muže, který se stal svědkem toho nejnestoudnějšího, co v ní bylo - a přece se k ní dál choval něžně.

Pak si však znovu vzpomněla, co jí řekla Mari: nikomu nemusí skládat účty z toho, co dělá, ani tomu mládenci před sebou.

„Půjdu s tebou."

Ošetřovatelé si řekli, že tak to možná bude lepší: nemusejí toho schizofrenika nutit, půjde s nimi dobrovolně.

Když přišli na lůžkové oddělení, Eduard si bez říkání lehl na postel. Čekali tam dva další muži s nějakým zvláštním přístrojem a taškou s látkovými popruhy.

Eduard se otočil k Veronice a poprosil ji, aby si sedla na vedlejší postel.

„Za chvilku se to roznese po celé léčebně. A hned dají všichni pokoj, protože i v tom nejzuřivějším šílenství je kus strachu. Jenom ten, kdo to zažil, ví, že to není tak strašné."

Ošetřovatelé ho poslouchali, a nechtělo se jim tomu věřit. Určitě to musí bolet - ale kdoví co se děje v hlavě takového blázna. V jedné věci však měl pravdu: roznese se to po celé léčebně, ostatní dostanou strach a bude klid.

„Ještě jste si neměl lehat," řekl jeden z ošetřovatelů.

Eduard vstal a oni dali na postel gumovou podložku.

„Teď si můžete lehnout."

Eduard uposlechl. Byl klidný, jako by nešlo o nic mimořádného. Muži mu připoutali tělo látkovými popruhy a do úst mu vložili gumovou trubičku.

„To proto, aby si nechtěně nepokousal jazyk," vysvětloval Veronice ošetřovatel, kterému dělalo dobře, že může vystupovat jako technický instruktor.

Ten zvláštní přístroj - ne o mnoho větší než krabice od bot, s několika knoflíky a třemi ciferníky - položili na židli u postele. Z horní části vycházely dva dráty, zavedené do čehosi podobného telefonním sluchátkům.

Jeden z mužů přiložil sluchátka Eduardovi na spánky. Druhý zřejmě ten mechanismus seřizoval tím, že otáčel knoflíky střídavě napravo a nalevo. Přestože Eduard nemohl s gumou v ústech mluvit, díval se pořád Veronice do očí a zdálo se, že říká:

„Nedělej si starosti, nic se neboj."

„Nařídil jsem to na 130 voltů a 0,3 sekund," řekl muž, který přístroj obsluhoval.

„Můžeme jet."

Stiskl knoflík a přístroj zabzučel. V téže chvíli Eduardovy oči zeskelnatěly a tělo se mu zkroutilo na lůžku takovou silou, že nebýt popruhů, tak si zlomil páteř.

„Zastavte to," vykřikla Veronika.

„Už se stalo," odpověděl ošetřovatel a sundal Eduardovi z hlavy sluchátka. I potom se mu však tělo svíjelo v křečích a hlava se mu házela ze strany na stranu tak prudce, že mu ji jeden z mužů musel přidržet. Druhý sklidil přístroj do tašky a zapálil si cigaretu.

Netrvalo to déle než několik minut. Zdilo se, že se tělo vrací k normálnímu stavu, ale vzápětí se znovu objevily křeče - přičemž ošetřovatel musel držet Eduardovi hlavu ještě pevněji. Ponenáhlu se záškuby zmírňovaly, až úplně ustaly. Eduard měl přitom pořád otevřené oči, až mu je jeden z mužů zavřel, jako se to dělá mrtvým.

Pak mu vytáhl z úst gumu, odkurtoval ho a popruhy schoval do tašky s přístrojem.

„Účinek elektrošoku trvá hodinu," řekl dívce, která už přestala křičet a přihlížela proceduře jako zhypnotizovaná.

„Všecko je v pořádku, za chvíli se vrátí k normálu a bude klidnější."

Jakmile Eduarda zasáhl elektrický výboj, pocítil znova to, co už zakusil dřív: normální vidění sláblo, jako by někdo zatáhl závěs, až nakonec zmizelo úplně všecko. Necítil bolest, netrpěl - když ale předtím několikrát přihlížel aplikaci elektrického šoku u jiných pacientů, uvědomil si, jak hrůzná je to podívaná.

Teď byl Eduard klidný. Jestliže ještě před chvílí rozpoznával v srdci jakýsi nový cit, jestliže začínal chápat, že láska není jenom to, co se mu dostávalo od rodičů, pak elektrošok - neboli elektrokonvulzivní terapie, jak to raději nazývají odborníci - ho měl vrátit k normálnímu stavu.

Elektrokonvulzivní terapie způsobí především vymizení bezprostřední paměti. Eduard nemohl rozvíjet nemožné sny. Nemohl pohlížet do budoucnosti, jež neexistovala; jeho myšlenky se musely ustavičně obracet k minulosti, jinak by se chtěl znovu vrátit do života.

O hodinu později přišla Zedka do téměř prázdného lůžkového oddělení - pouze na jedné posteli ležel chlapec, u něhož seděla na židli dívka.

Když přišla blíž, všimla si, že dívka znovu zvracela a hlava jí sklesla na pravou stranu.

Zedka chtěla přivolat pomoc, ale Veronika zvedla hlavu.

„To nic není," řekla.

„Měla jsem další záchvat, ale už to přešlo."

Zedka jí jemně pomohla vstát a doprovodila ji na záchod.

„To je pánský záchod," řekla dívka.

„Nikdo tu není, neboj se."

Sundala Veronice umazaný svetr, vymáchala ho a dala uschnout na radiátor. Pak si svlékla svůj vlastní pulovr a oblékla jí ho.

„Nech si to. Přišla jsem se rozloučit."

Dívka se zdála být duchem nepřítomná, jako by ji už nic nezajímalo. Zedka ji zavedla k židli, kde předtím seděla.

„Eduard se za chvíli probere. Možná si hned nevzpomene, co se stalo, ale paměť se mu rychle vrátí. Nelekni se, kdyby tě v prvním okamžiku nepoznal."

„Mne už nic nepoleká," odpověděla Veronika.

„Vždyť nepoznávám ani sama sebe."

Zedka si přitáhla židli a sedla si k ní. Když už strávila ve Villete takovou dobu, několik dalších minut, které tu s tou dívkou zůstane, jí nic neudělá.

„Vzpomínáš si na naše první setkání? Tenkrát jsem ti vyprávěla tu historku, abys pochopila, že svět je přesně takový, jak jej vidíme. Všichni považovali krále za blázna, protože chtěl prosadit řád, který už v mysli jeho poddaných neexistoval.

V životě jsou však věci, u nichž nezáleží na tom, odkud se na ně díváme, jsou pořád stejné - a platí to pro všechny. Jako třeba láska."

Zedka postřehla, že Veroničin pohled se změnil. Rozhodla se pokračovat.

„Já bych řekla, že pokud někomu zbývá ze života jen velice krátký čas a on se rozhodne strávit jej tím, že se dívá na spícího muže, pak se to podobá lásce. A navíc: pokud má dotyčná osoba mezitím srdeční záchvat, a zůstane zticha -jen aby od toho muže nemusela odejít -, je to proto, že ta láska může být pořád větší."

„Může to být taky zoufalství," řekla Veronika. „Pouhý pokus dokázat, že koneckonců nemá cenu za něco na světě bojovat. Nemohu být zamilovaná do muže, který žije v jiném světě."

„Všichni žijeme ve svém vlastním světě. Když se ale podíváš na hvězdnatou oblohu, uvidíš, že všechny ty různé světy se doplňují, tvoří souhvězdí, sluneční soustavy, galaxie."

Veronika vstala a přistoupila k Eduardovi. Pohladila ho něžně po vlasech. Byla ráda, že si může s někým povídat.

„Před mnoha lety, když jsem byla ještě malá a maminka mě nutila, abych se učila hrát na klavír, tak jsem si říkala, že skutečně dobře budu schopná hrát, až se zamiluju. Včera v noci

jsem poprvé v životě cítila, jak mi hudba plyne z prstů, aniž bych se o to vůbec snažila.

Vedla mě jakási síla, tvořila melodie a akordy, o kterých jsem si nikdy nemyslela, že bych je dokázala zahrát. Patřila jsem klavíru, protože krátce předtím jsem patřila tomuhle muži, který se mě přitom ani nedotkl. Včera jsem nebyla sama sebou, ani když jsem patřila sexu, ani když jsem hrála na klavír. A přece si myslím, že jsem to byla já."

Veronika potřásla hlavou.

„Nic z toho, co říkám, nedává smysl."

Zedka si vzpomněla na svá setkání v prostoru se všemi těmi bytostmi, jež se vznášely v různých dimenzích. Byla by to ráda řekla Veronice, ale obávala se, že by ji zmátla ještě víc.

„Chci ti něco povědět, dřív než mi zase řekneš, že umřeš: někteří lidé celý život marně usilují o podobný okamžik, jaký ty jsi prožila včera. A proto jestli máš teď umřít, umři se srdcem plným lásky."

Zedka vstala.

„Nemáš co ztratit. Hodně lidí si netroufne milovat právě proto, že je ve hře příliš mnoho věcí, příliš mnoho budoucnosti a minulosti. V tvém případě existuje jenom přítomnost."

Přistoupila k Veronice a políbila ji.

„Kdybych tu zůstala déle, nakonec bych vůbec neodešla. Z deprese jsem se vyléčila, ale tady jsem odhalila jiné druhy šílenství. Vezmu si je s sebou a začnu se dívat na svět vlastníma očima.

Přišla jsem sem jako deprimovaná žena. Dnes jsem bláznivá žena a jsem na to velice pyšná. Venku se budu chovat přesně tak jako druzí. Budu nakupovat v supermarketu, s kamarádkami se budu bavit o všedních věcech, nějaký ten vzácný čas promrhám u televize. Vím však, že moje duše je svobodná a já mohu snít a rozmlouvat s jinými světy, o nichž se mi ani nezdálo, dokud jsem nepřišla sem.

Občas si dovolím říct nějakou hloupost jenom proto, aby lidé řekli: ta přišla z Villete! Ale vím, že mé duši nebude nic chybět, protože můj život má smysl. Budu se moci dívat na

západ slunce a věřit, zeje za ním Bůh. Když mě bude někdo hrozně otravovat, tak mu vynadám a nebudu se ohlížet na to, co si o mně bude myslet, protože stejně všichni řeknou: ta přišla z Villete!

Na ulici se budu dívat mužům přímo do očí a nebude mě uvádět do rozpaků, když po mně zatouží. Ale hned nato půjdu do krámu s dováženým zbožím a koupím to nejlepší víno, na jaké budu mít, a vypijeme ho s manželem, protože se s ním chci smát - když ho tak miluju.

Řekne mi se smíchem: ty jsi blázen! A já odpovím: jasně, byla jsem ve Villete! A bláznovství mě osvobodilo. A teď si musíš vzít každý rok dovolenou, můj drahý, a pojedeme někam do velehor, abych poznala, jak nebezpečné je být naživu.

Lidé si řeknou: přišla z Villete a teď zblázní i manžela! A on pochopí, že mají pravdu, a bude děkovat Bohu, že teprve nyní naše manželství začíná a my jsme blázni - protože blázni vynalezli lásku."

Na odchodu si pak Zedka prozpěvovala písničku, kterou Veronika ještě nikdy neslyšela.

Den byl úmorný, ale přínosný. Dr. Igor se snažil zachovat klid a rozvahu vědce, ale stěží dokázal potlačit nadšení: zkušební léčba otravy Vitriolem začala vykazovat překvapivé výsledky!

„Dnes jste přece neměla přijít," řekl Mari, která vešla bez klepání.

„Nezdržím vás dlouho. Chtěla bych jenom znát váš názor."

Dneska ode mě všichni chtějí jenom znát můj názor, pomyslel si dr. Igor, když si vzpomněl na dívku a její otázku o sexu.

„Eduardovi právě dali elektrošok."

„Elektrokonvulzivní terapii; používejte prosím správný název, jinak budeme vypadat jako banda primitivů."

Dr. Igor sice nedal najevo své překvapení, ale rozhodl se později vyšetřit, kdo je za to odpovědný.

„A pokud chcete znát můj názor, pak vám musím objasnit, že elektrokonvulzivní terapie se dnes aplikuje úplně jinak než dřív."

„Ale je to nebezpečné."

„Bylo to velice nebezpečné; dřív neznali správné napětí ani přesné umístění elektrod a mnoho lidí zemřelo během léčby na mozkovou mrtvici. Ale hodně věcí se změnilo: dnes se tato metoda opět používá s mnohem větší technickou přesností a její výhodou je, že vyvolá rychlou amnézii a zabrání chemické intoxikaci po dlouhodobém podávání léků. Přečtěte si prosím některé psychiatrické časopisy a nepleťte si elektrokonvulzivní terapii s elektrickými šoky, jaké používají jihoameričtí mučitelé. Nuže dobrá. Vyslechla jste můj názor. Nyní se musím vrátit ke své práci."

Mari se neměla k odchodu.

„Na to jsem se nepřišla zeptat. Chci vlastně vědět, jestli odsud můžu odejít."

„Můžete jít ven, kdy se vám zachce, a vrátit se proto, že si to budete přát - a proto, že váš manžel má ještě peníze, aby vám platil pobyt v tak drahém ústavu. Spíš byste se měla zeptat: jsem vyléčená? A moje odpověď je další otázkou: vyléčená z čeho?

Vy řeknete: vyléčená ze strachu, z panického syndromu. A já odpovím: jistě, Mari, už tři roky vás to netrápí."

„Takže jsem vyléčená."

„Samozřejmě že ne. Vaše nemoc je jiná. V disertaci, kterou píši, abych ji předložil Slovinské akademii věd (dr. Igor nechtěl zacházet do podrobností, pokud jde o Vitriol), zkoumám takzvané, normální lidské chování. Přede mnou už to zkoumalo hodně lékařů a došli k závěru, že normálnost je pouze otázkou konsensu; to znamená, pokud si hodně lidí myslí, že je něco správné, pak to správné začne být.

Některé věci se řídí zdravým lidským rozumem: je logické, že knoflíky přišíváme na košili vpředu, protože by

bylo dost těžké zapínat si je po straně a úplně nemožné, pokud by byly vzadu.

Jiné věci se však prosadí proto, že stále víc lidí začne věřit, že právě tak to musí být. Uvedu vám dva příklady: už jste si někdy položila otázku, proč jsou písmena na psacím stroji uspořádána právě v tomhle pořadí?"

„O tom jsem nikdy nepřemýšlela."

„Nazvěme tuto klávesnici QWERT, protože tak jsou seřazena písmena na prvním řádku. Zjišťoval jsem, proč tomu tak je, a našel jsem odpověď: první psací stroj vynalezl Christopher Scholes v roce 1873, aby zlepšil proces psaní. Byl tu však problém: pokud psal člověk moc rychle, typy se srážely a brzdily chod stroje. Proto Scholes navrhl klávesnici QWERT, která nutila písaře psát pomalu."

„Tomu nevěřím."

„Ale je to pravda. Firma Remington - tehdejší výrobce šicích strojů - použila tuto klávesnici pro své první psací stroje. To znamená, že se víc lidí muselo naučit právě tomuto systému a také další továrny začaly tyto klávesnice vyrábět, až se z toho stal převládající vzor. Opakuji: klávesnice psacích strojů, a tedy i počítačů, byla tak navržena proto, aby se psalo pomaleji, a nikoli rychleji, chápete? Zkuste změnit pořadí písmen, a nikdo váš výrobek nekoupí."

Když Mari spatřila klávesnici poprvé, divila se, proč není uspořádána podle abecedy. Ale pak už si tuhle otázku nikdy nepoložila - věřila, že toto pořadí je nejvhodnější k tomu, aby lidé psali na stroji rychle.

„Znáte Florencii?" zeptal se dr. Igor.

„Ne."

„Měla byste ji znát, není to tak daleko a najdete tam můj druhý příklad. Na florentské katedrále jsou překrásné hodiny, navržené Paolem Uccellem v roce 1443. Mají jednu zvláštnost: přestože ukazují čas - jako ostatní hodiny -, ručičky se pohybují opačným směrem, než jsme zvyklí."

„Co to má společného s mou nemocí?"

„Hned k tomu dojdu. Když Paolo Uccello tyhle hodiny dělal, neusiloval o originalitu: v té době bylo ve skutečnosti podobných hodin víc, stejně tak jako jiných, na nichž se ručičky pohybovaly stejným směrem jako dnes. Z nějakého neznámého důvodu, snad proto, že vévoda měl hodiny, jejichž ručičky se pohybovaly tak, jak je ‚správné' dnes, se tento směr nakonec prosadil jako jediný - a Uccellovy hodiny se staly úchylkou, bláznovstvím."

Dr. Igor se odmlčel. Ale věděl, že Mari jeho vývody sleduje.

„A teď k vaší nemoci: každá lidská bytost je jedinečná, má své vlastní instinkty, způsoby slasti, hledání dobrodružství. Společnost však nakonec prosadí kolektivní způsob jednání - a lidi ani nenapadne se ptát, proč se tak mají chovat. Přijímají to, ale asi tak jako písař na stroji přijímá fakt, že QWERT je nejlepší možná klávesnice. Už jste se někdy setkala s člověkem, který by se vyptával, proč se ručičky na hodinách pohybují právě tímhle směrem, a ne opačným?"

„Ne."

„Kdyby se na to někdo zeptal, asi by uslyšel: ty jsi blázen! Kdyby na své otázce trval, pak by se snad lidé pokoušeli nějaký důvod najít, ale nakonec by to nechali být - protože není žádný jiný důvod než ten, o němž jsem se zmínil.

Takže se vracím k vaší otázce. Zopakujte mi ji."

„Jsem vyléčená?"

„Ne. Vy jste odlišná osoba, která chce být stejná jako druzí. A to je podle mne vážná nemoc."

„Je vážné se lišit?"

„Vážné je nutit se k tomu, aby byl člověk stejný jako druzí: vyvolává to neurózy, psychózy, paranoiu. Vážné je chtít být stejný, protože je to proti přírodě, proti zákonům Boha - který v žádném lese a pralese na světě nestvořil ani jediný lístek stejný jako druhý. Vy však odlišnost považujete za šílenství, a proto jste si k životu vybrala Villete. Protože se tady, kde jsou odlišní všichni, stáváte stejnou jako druzí. Chápete?"

Mari přikývla.

„Vzhledem k tomu, že se lidé neodvažují být odlišní, jdou proti přírodě a jejich organismus začne produkovat Vitriol - neboli Hořkost, jak se tomuhle jedu obecně říká."

„Co je to Vitriol?"

Dr. Igor si uvědomil, že se nechal příliš unést, a rozhodl se to zamluvit.

„Na tom nezáleží. Já mám na mysli tohle: všechno naznačuje, že nejste vyléčená."

Mari za sebou měla léta zkušeností u soudu a rozhodla se je hned uplatnit. První taktikou bylo předstírat, že s oponentem souhlasí, aby jej vzápětí svedla z cesty jinou úvahou.

„Máte pravdu. Přišla jsem sem z velice konkrétního důvodu - kvůli panickému syndromu - a nakonec jsem zde zůstala z velice abstraktního důvodu: z neschopnosti čelit odlišnému životu bez zaměstnání a bez manžela. Máte pravdu: nechtělo se mi začínat nový život, na který bych si musela znovu zvykat. A půjdu ještě dál: souhlasím s tím, že v psychiatrické léčebně, přes všechny elektrošoky - pardon, elektrokonvulzivní terapii, jak se má správně říkat -, se denní program, záchvaty hysterie některých pacientů i ústavní řád snášejí snadněji než zákony světa, kde - jak jste pravil -všichni dělají všechno, aby byli stejní.

Ovšem včera v noci jsem slyšela, jak nějaká žena hraje na klavír. Hrála tak mistrně, jak se málokdy slyší. Při poslechu té hudby jsem uvažovala o tom, co všechno museli snášet ti, kdo ty sonáty, preludia a adagia skládali: jakému výsměchu se vystavili, když předváděli svá - odlišná - díla vládcům ve světě hudby. Jaké obtíže a ponižování na ně čekaly, když sháněli peníze pro orchestr. Jak je asi vypískalo obecenstvo, které ještě nebylo zvyklé na takové harmonie.

Ale ještě horší než pomyšlení na svízele skladatelů byla představa, že ta dívka hraje z celé duše proto, že má zakrátko zemřít. A co já? Copak taky neumřu? Kde jsem nechala svou duši, že nehraju hudbu svého života se stejným nadšením?" Dr.

Igor mlčky poslouchal. Zdálo se, že jeho teorie má úspěch, ale definitivně to ještě prohlásit nemohl.

„Kde jsem nechala svou duši?" opakovala Mari.

„Ve své minulosti. V tom, v čem jsem chtěla vidět svůj život. Nechala jsem svou duši ustrnout v okamžiku, kdy jsem měla byt, manžela a zaměstnání, kterého jsem se chtěla zbavit, ale nikdy jsem k tomu nesebrala odvahu.

Moje duše zůstala v mé minulosti. Dnes však doputovala až sem a já ji znovu cítím v těle, plnou nadšení. Nevím, co mám dělat; vím jen, že mi trvalo tři roky, než jsem pochopila, že život mě postrkuje někam jinam, kam já jít nechtěla."

„Vidím u vás příznaky zlepšení," řekl dr. Igor.

„Nemusela jsem vás žádat, abych směla odejít z Villete. Stačilo projít branou a už se nevrátit. Potřebovala jsem však tohle všechno někomu říct, takže to říkám vám: smrt té dívky mi umožnila rozumět mému životu."

„Myslím, že ty příznaky zlepšení vedou k zázračnému vyléčení," zasmál se dr. Igor.

„Co hodláte dělat?"

„Půjdu do Salvadoru, starat se o děti."

„Nemusíte chodit tak daleko: ani ne dvě stě kilometrů odsud je Sarajevo. Válka skončila, ale problémy trvají."

„Půjdu do Sarajeva."

Dr. Igor vyndal ze zásuvky tiskopis a pečlivě jej vyplnil. Pak vstal a vyprovodil Mari ke dveřím.

„Jděte s Pánem Bohem," řekl a hned se vrátil do pracovny a zavřel za sebou dveře. Nerad přilnul ke svým pacientům, ale někdy se tomu neubránil. Mari bude ve Villete chybět.

Když Eduard otevřel oči, dívka tam byla pořád. Po prvních aplikacích elektrických šoků mu trvalo hodně dlouho, než si vzpomněl, co se stalo - ostatně právě v tom spočívá terapeutický účinek této procedury: vyvolat částečnou amnézii, aby pacient zapomněl na problém, který ho sužoval, a tak aby se uklidnil.

Ovšem s častější aplikací už účinek nebyl tak dlouhodobý; Eduard dívku okamžitě poznal.

„Mluvil jsi ze spaní o vidinách ráje," řekla a pohladila ho po vlasech.

Vidiny ráje? Ano, vidiny ráje. Eduard se na ni podíval. Chtěl jí všechno vypovědět. Vtom však přišla ošetřovatelka s injekcí.

„Musíte ji dostat teď," řekla Veronice.

„Je to rozkaz dr. Igora."

„Dneska už jsem jednu dostala, žádnou další nechci," odpověděla. „A taky už nemám zájem odsud odejít. Žádné rozkazy a nařízení, které mi chcete vnucovat, plnit nebudu."

Ošetřovatelka byla zřejmě na podobné reakce zvyklá.

„Tak vám bohužel budeme muset dát prášky na uklidnění."

„Musím s tebou mluvit," řekl Eduard.

„Nech ji, ať ti tu injekci dá."

Veronika si vyhrnula rukáv od svetru a ošetřovatelka jí píchla injekci.

„Hodná holka," řekla.

„Proč vlastně nejdete pryč z téhle ratejny, když je venku tak pěkně?"

„Ty se stydíš kvůli tomu, co se stalo včera v noci," řekl Eduard, když se procházeli po zahradě.

„Styděla jsem se. Teď jsem na to pyšná. Chci slyšet o těch rajských vidinách, protože k jedné z nich jsem měla hodně blízko."

„K tomu bych se musel podívat dál, za zdi Villete," řekl.

„Tak to udělej."

Eduard se tedy ohlédl, nikoli však k ústavním budovám nebo do zahrady, kde se mlčky procházeli pacienti - ale do jedné ulice v jiném světadíle, v zemi, kde buď hodně prší, nebo neprší vůbec.

Eduard mohl cítit pach té země - bylo období sucha, do nosu mu vnikal prach, a to se mu líbilo, protože cítit zem znamená cítit se naživu. Jel zrovna na kole dovezeném z

ciziny, bylo mu sedmnáct let a vracel se z amerického gymnázia v městě Brasilia, kam chodily všechny děti diplomatů.

Brasílii nesnášel, ale Brazilce měl rád. Před dvěma lety, kdy ještě nikdo netušil, že dojde ke krvavému dělení Jugoslávie, byl jeho otec jmenován velvyslancem. U moci byl ještě Miloševič; přes všechny rozdíly a regionální konflikty se muži a ženy snažili žít pospolu.

Prvním působištěm jeho otce se stala právě Brazílie. Eduard se těšil na pláže, karneval, fotbalová utkání a hudbu - ale ocitl se v hlavním městě, které bylo velice vzdálené od pobřeží a vybudované jenom pro potřeby politiků, úředníků, diplomatů a všech jejich dětí, které dohromady nevěděly, co si tam počít.

Eduardovi se v Brasílii vůbec nelíbilo. Celé dny ležel v knihách a pokoušel se - ale bezúspěšně - skamarádit se se spolužáky. Snažil se zajímat - ale beznadějně - o auta, o značkové boty a oblečení, což bylo jediné téma jejich rozhovorů.

Čas od času se konal nějaký mejdan, při kterém se hoši opíjeli na jedné straně salonu, zatímco dívky předstíraly lhostejnost na druhé straně. Vždycky tam kolovaly drogy a Eduard už vyzkoušel všechny možné varianty, ale žádná ho nelákala; buď pak byl příliš vzrušený, nebo naopak příliš ospalý, a ztrácel zájem o všechno, co se dělo kolem.

Jeho rodičům to dělalo starosti. Chtěli, aby se připravoval na stejnou dráhu jako jeho otec, a ačkoliv měl Eduard skoro ke všemu potřebné vlohy - chuť do studia, dobrý umělecký vkus, talent na řeči, zájem o politiku -, chyběl mu základní předpoklad k diplomacii. Těžko navazoval kontakt s lidmi.

Přestože ho rodiče vodili na večírky, byli ochotni zvát si domů jeho spolužáky z amerického gymnázia a dávali mu štědré kapesné, Eduard se jen zřídkakdy objevil s nějakým přítelem. Jednou se ho matka zeptala, proč si vlastně nepřivede nějaké kamarády na oběd nebo na večeři.

„Už znám nazpaměť všechny značky bot a jména všech holek, které se dají sbalit. O ničem jiném se mluvit nedá."

Až se jednou objevila ta Brazilka. Velvyslanec a jeho žena se uklidnili, když Eduard začal chodit pryč a vracel se domů pozdě. Nikdo z nich přesně nevěděl, kde se s ní seznámil, ale jednou ji přivedl domů na večeři. Byla to slušně vychovaná dívka a rodiče byli spokojeni; konečně se jejich syn naučí, jak vycházet s druhými lidmi. A kromě toho - přestože si to navzájem neřekli - s dívčinou přítomností jim spadl kámen ze srdce: Eduard není homosexuál!

Chovali se k Marii (tak se jmenovala) vlídně, jako by v ní už viděli budoucí snachu, i když věděli, že za dva roky budou přeloženi na jiné působiště, a neměli nejmenší zájem na tom, aby si syn vzal někoho z tak exotické země. Počítali s tím, že by si Eduard mohl najít ve Francii nebo v Německu nějakou dívku z dobré rodiny, aby ho důstojně provázela při skvělé diplomatické kariéře, kterou mu připravoval otec.

Eduard však byl stále zamilovanější. Matka to neviděla ráda a šla se poradit s manželem.

„Umění diplomacie spočívá v tom, že necháme oponenta čekat," prohlásil velvyslanec.

„První láska třebas nikdy nepřejde, ale vždycky skončí."

Eduard však prodělával nějakou vnitřní proměnu. Nosil si domů divné knihy, navršil si jich v pokoji celou hromadu a - společně s Marií - si vždycky večer zapálil kadidlo a dlouhé hodiny se soustřeďoval na zvláštní kresbu připevněnou na stěně. Eduardův prospěch v americké škole se rychle horšil.

Matka portugalsky neuměla, ale mohla vidět obálky těch knih: kříže, hranice, pověšené čarodějnice, exotické symboly.

„Náš syn čte nebezpečné knihy."

„Nebezpečné je to, co se děje na Balkáně," odpověděl velvyslanec.

„Šíří se zvěsti, že oblast Slovinska chce nezávislost, a to by mohlo vést k válce."

Matka však politice nepřikládala žádnou váhu; chtěla vědět, co se děje s jejím synem.

„A co ta mánie zapalovat pořád kadidlo?"

„To aby nebyla cítit marihuana," odpovídal otec.

„Náš syn má perfektní vzdělání a určitě nebude věřit, že nějaké voňavé tyčinky mohou přitahovat duchy."

„Můj syn bere drogy!"

„To ho přejde. Já jsem taky v mládí kouřil marihuanu a zprotivilo se mi to, zrovna jako ostatním."

Jeho žena se uklidnila a zároveň byla na manžela hrdá: je to zkušený člověk, poznal drogy na vlastní kůži, a nepodlehl tomu! Muž s takovou silou vůle se jistě vyrovná s každou situací. Jednou se Eduard zmínil, že by chtěl kolo.

„Máš šoféra a Mercedes Benz. Na co kolo?"

„Chci mít kontakt s přírodou. Pojedeme s Marií na deset dní ven," řekl.

„Tady poblíž je jedno místo, kde jsou obrovská ložiska křišťálu, a Maria tvrdí, že vyzařují pozitivní energii."

Rodiče byli vychováni v komunistickém režimu: křišťál je pouhý minerál s určitým složením atomů a nevydává vůbec žádnou energii - ať pozitivní nebo negativní. Zkoumali to blíž a zjistili, že představy o „vibracích křišťálu" začaly být zrovna v módě.

Kdyby jejich syn náhodou začal o tomto tématu mluvit při nějaké oficiální oslavě, mohl by se před druhými zesměšnit: velvyslanec si poprvé připustil, že situace začíná být vážná. Brasília byla jedna velká klepárna, a hned by každý věděl, že Eduard se dal na primitivní pověry, jeho konkurenti na velvyslanectví by si mohli myslet, že to pochytil od rodičů. Přitom diplomacie - kromě toho, že je to umění čekat - je také schopnost udržovat vždy, za každých okolností, konvenční a protokolární zdání.

„Chlapče, takhle to dál nejde," řekl otec.

„Mám přítele na ministerstvu zahraničních věcí. Bude z tebe skvělý diplomat a je načase, aby sis osvojil správný přístup ke světu."

Eduard šel ven a nevrátil se na noc domů. Rodiče telefonovali k Marii, do městských nemocnic a márnic, ale nic

nezjistili. Matka přestala věřit, že její manžel, přestože umí skvěle jednat s cizími lidmi, dokáže zvládnout vlastní rodinu.

Nazítří se Eduard objevil vyhladovělý a ospalý. Najedl se a odešel do svého pokoje, zapálil kadidlo, odříkal mantry a zbytek odpoledne a celou noc prospal. Když se probudil, čekalo na něho zbrusu nové kolo.

„Jeď se podívat na ten svůj křišťál," řekla mu matka.

„Já už to otci vysvětlím."

A tak za toho suchého, prašného odpoledne Eduard vesele ujížděl k Marii. Plán výstavby města byl tak zdařilý (podle architektů) nebo tak špatný (podle Eduarda), že tam nebylo téměř žádné nároží. Eduard jel vpravo po dálnici a díval se na oblohu plnou mraků, ze kterých neprší, když najednou ucítil, že se k té obloze řítí obrovskou rychlostí - a hned zase padá zpátky na asfalt. KRACH!

„Měl jsem nehodu."

Chtěl se obrátit, protože měl obličej připlácnutý k asfaltu, ale nedokázal se pohnout. Slyšel brždění aut a křik lidí, kdosi k němu přistoupil a chtěl na něho sáhnout - ale hned ho někdo okřikl:

„Nehýbejte s ním, nebo bude do smrti mrzák!"

Vteřiny se vlekly a Eduard dostal strach. Na rozdíl od svých rodičů věřil v Boha a posmrtný život, ale i tak mu to všecko připadalo nespravedlivé - zemřít v sedmnácti letech s tváří obrácenou k asfaltu a v cizí zemi.

„Jste v pořádku?"

Ne, nebyl v pořádku, nemohl se hýbat, ale taky ze sebe nedokázal vypravit ani slovo. Nejhorší bylo, že neztratil vědomí, věděl přesně, co se děje a v jaké je situaci. Copak nikdy neomdlí? Nesmiluje se nad ním Bůh, právě když Ho tak usilovně hledá, proti všemu a proti všem?

„Už jede sanitka," zašeptal mu někdo jiný a vzal ho za ruku. „Nevím, jestli mě můžete slyšet, ale buďte klidný. Není to nic vážného."

Ano, mohl to slyšet a byl by rád, kdyby ten člověk - byl to muž - mluvil dál a ujišťoval ho, že to není nic vážného,

přestože už byl dost velký na to, aby věděl, že právě tak se to říká, když je situace velice vážná. Myslel na Marii, na kraj, kde byly křišťálové hory plné pozitivní energie - zatímco v Brasílii byla největší koncentrace negativních sil, jakou při svých meditacích poznal.

Vteřiny se měnily v minuty, lidé se ho dál snažili utěšovat a - poprvé od chvíle, co se mu to stalo - pocítil bolest. Pronikavou bolest, která vycházela zprostřed hlavy a jako by se šířila po celém těle.

„Už jsou tady," řekl muž, který ho držel za ruku.

„Zítra zase pojedete na kole."

Nazítří však ležel Eduard v nemocnici, obě nohy a jednu ruku měl v sádře a poslouchal, jak matka ustavičně běduje, otec rozčileně telefonuje a lékaři každých pět minut opakují, že těch nejkritičtějších čtyřiadvacet hodin má za sebou a že k žádnému poranění mozku nedošlo - a tak tam měl zůstat celý další měsíc.

Rodiče se spojili s americkým velvyslanectvím - které nikdy nespoléhalo na diagnózy veřejných nemocnic a mělo prvotřídní pohotovostní servis spolu se seznamem brazilských lékařů považovaných za dostatečně schopné, aby se ujali jejich diplomatů. Čas od času v rámci politiky dobrého sousedství poskytovali tyto služby jiným diplomatickým zastupitelstvím.

Američané si přinesli přístroje poslední generace, provedli desetkrát víc testů a zkoušek a došli k obvyklému závěru: lékaři veřejné nemocnice posoudili případ správně a přijali náležitá opatření.

Lékaři veřejné nemocnice byli možná dobří, ale programy brazilské televize byly stejně špatné jako všude jinde na světě, takže Eduard nevěděl, jak se zabavit. Maria už za ním do nemocnice téměř nechodila - pravděpodobně si na výlet ke křišťálovým horám našla jiného společníka.

Zato velvyslanec a jeho žena na rozdíl od podivného chování Eduardova děvčete navštěvovali syna denně, ale odmítli mu nosit portugalsky psané knihy, které měl doma, a tvrdili, že brzo budou přeloženi jinam, takže nemá smysl, aby

se učil jazyk, který už nikdy nebude potřebovat. Eduard se tedy spokojil s tím, že si povídal s jinými pacienty, bavil se o fotbale s ošetřovateli a četl časopisy, které se mu náhodou dostaly do ruky.

Až jednou nějaký ošetřovatel přinesl knihu, kterou mu zrovna někdo dal, ale podle jeho názoru byla „moc tlustá na čtení". A v té chvíli Eduard nastoupil podivnou cestu, která ho měla dovést do Villete, k úniku z reality a naprostému odtržení od věcí, jimiž se v následujících letech měli zabývat jeho vrstevníci.

Kniha pojednávala o vizionářích, kteří otřásli světem -o lidech, kteří měli svou vlastní představu pozemského ráje a celý svůj život věnovali tomu, aby se o ni podělili s ostatními. Byl tu Ježíš Kristus, ale také Darwin se svou teorií o původu člověka z opice; Freud, zdůrazňující význam snů; Kolumbus, který zastavil královniny klenoty, aby našel nový světadíl; Marx se svým názorem, že všichni si zaslouží stejnou šanci.

Byli tam světci, jako Ignác z Loyoly, Bask, který spal se všemi možnými ženami, zabíjel nepřátele v nesčetných bitvách, až byl nakonec zraněn v Pamploně a na lůžku, kde se zotavoval, došel k pochopení všehomíra. Terezie z Ávily, která všemi způsoby hledala cestu k Bohu a našla ji teprve tehdy, když šla náhodou po chodbě a zastavila se před jedním obrazem. Antonín, jenž se z omrzelosti životem, který vedl, uchýlil do pouště, deset let žil s démony a zakusil všechna možná pokušení. František z Assisi -stejný chlapec jako Eduard -, jemuž bylo souzeno mluvit s ptáky a opustit vše, co mu rodiče do života připravovali.

Hned odpoledne se do té „tlusté knihy" začetl, protože nic lepšího na práci neměl. O půlnoci přišla ošetřovatelka a zeptala se, jestli něco nepotřebuje, protože jenom v jeho pokoji se ještě svítilo. Eduard vůbec nezvedl oči od knihy a mávl na ni, ať jde pryč.

Muži a ženy, kteří otřásli světem. Obyčejní muži a ženy, stejní jako on, jeho otec, jeho dívka, kterou - jak věděl -pomalu

ztrácel, lidé s týmiž pochybnostmi a úzkostí jako ostatní lidské bytosti ve své naprogramované všednosti. Lidé, kteří se nijak zvlášť nezajímali o náboženství, Boha, rozšíření mysli nebo nové vědomí, dokud se jednoho dne... Prostě dokud se jednoho dne nerozhodli všechno změnit. Nejzajímavější na té knize bylo, že se tam u každého z těch životů líčil jistý magický okamžik, který způsobil, že se vydali hledat svou vlastní vidinu ráje. Ti lidé nehodlali prožít klidný život, a aby svého cíle dosáhli, žebrali nebo lichotili králům; porušovali zákony nebo čelili hněvu tehdejších mocných; používali diplomacie nebo síly, ale nikdy se nevzdávali, vždycky byli s to překonat každou obtíž, která se jevila jako klad.

Příští den dal Eduard ošetřovateli, který mu knihu věnoval, své zlaté hodinky s tím, aby je prodal a koupil mu všechny knihy, které o tomto tématu pojednávají. Žádná další už nebyla. Začal číst životopisy některých těch osobností, ale tam vždycky toho muže nebo ženu líčili jako někoho vyvoleného, inspirovaného - a ne jako obyčejného člověka, který musí bojovat stejně jako kdokoli jiný, aby prosadil své myšlenky.

Na Eduarda kniha tak zapůsobila, až docela vážně uvažoval, že by se mohl stát svatým, přičemž právě nehoda by jeho životu dala jiný směr. Měl však zlámané nohy, nezažil v nemocnici žádné vidění, nešel kolem obrazu, který by mu rozechvěl duši, neměl přátele, s nimiž by uprostřed brazilské náhorní roviny vybudoval kapli, a pouště byly příliš daleko a plné politických problémů. Něco však přece jen mohl udělat: naučit se malovat a pokusit se ukázat světu vidiny, které ti muži a ženy měli.

Když mu sundali sádru a vrátil se na vyslanectví - obklopen péčí, hýčkáním a všemožnou pozorností, jíž se synovi velvyslance dostává od ostatních diplomatů -, poprosil matku, aby ho dala zapsat do kursu kreslení.

Matka namítla, že už zameškal spoustu hodin v americkém gymnáziu a má nejvyšší čas to dohnat. Eduard se vzepřel: nemá nejmenší chuť učit se dál zeměpis a přírodopis.

Chce být malířem. V jednom okamžiku se podřekl a prozradil důvod:

„Musím malovat vidiny ráje."

Matka na to nic neřekla a slíbila, že se pozeptá přítelkyň, který kurz kreslení ve městě je nejlepší.

Když se velvyslanec odpoledne vrátil z práce, našel ženu celou uplakanou v ložnici.

„Náš syn se zbláznil," řekla mu v slzách.

„Ten úraz mu poškodil mozek."

„Nesmysl!" pohoršil se velvyslanec.

„Vyšetřovali ho přece doktoři, které nám doporučili Američané."

Žena mu tedy pověděla, co jí Eduard řekl.

„To je normální mladický protest. Počkej a uvidíš, že zase bude všechno dobré."

Tentokrát však čekání nikam nevedlo, protože Eduard chtěl honem začít žít. Když se za dva dny nedočkal rad matčiných přítelkyň, zapsal se do kurzu kreslení sám. Začal se učit barevnou škálu a perspektivu, ale přitom také přišel do styku s lidmi, kteří se nikdy nebavili o značkách bot nebo modelech aut.

„Stýká se s umělci," stěžovala si s pláčem matka.

„Jen ho nech," odpovídal velvyslanec.

„Brzo ho to přestane bavit, zrovna tak jako se nabažil toho děvčete, křišťálů, pyramidy, kadidla a marihuany."

Čas však plynul a Eduardův pokoj se změnil v improvizovaný ateliér s malbami, které rodičům připadaly úplně nesmyslné: byly to kruhy, exotické kombinace barev, primitivní symboly pomíchané s modlícími se postavami.

Eduard, kdysi samotářský chlapec, který si za celé dva roky života v Brasílii nepřivedl domů ani jediného kamaráda, míval teď pokoj plný cizích lidí, vesměs špatně oblečených a zarostlých, kteří poslouchali příšernou hudbu zesílenou na maximum, pili a kouřili bez jakéhokoli omezení a jevili naprostou neznalost zásad slušného chování. Jednoho dne si

ředitelka amerického gymnázia pozvala paní velvyslancovou k pohovoru.

„Váš syn zřejmě bere drogy," řekla.

„Jeho školní prospěch je mnohem horší, než je běžné, a jestli to tak půjde dál, tak ho nebudeme moci zapsat do dalšího ročníku."

Matka šla rovnou do velvyslancovy pracovny a sdělila mu, co se právě dozvěděla.

„Pořád mi říkáš, že se časem všechno spraví!" křičela hystericky.

„Tvůj syn je narkoman, blázen, má nějakou velice vážnou mozkovou poruchu, a ty se staráš jenom o své koktejly a recepce!"

„Mluv potichu," napomenul ji.

„Nebudu mluvit potichu, už nikdy nebudu potichu, dokud s tím něco neuděláš! Ten chlapec potřebuje pomoc, rozumíš? Lékařskou pomoc! Jdi a něco udělej."

V obavě, že by ho manželčin výstup mohl znemožnit v očích spolupracovníků, a také proto, že Eduardův zájem o malířství trval déle, než čekal, si velvyslanec - praktický muž, který přesně věděl, jak v každé situaci postupovat -rozvrhl plán útoku.

Nejdřív zatelefonoval svému kolegovi, americkému velvyslanci, a poprosil ho, aby ještě jednou směl použít jejich vyšetřovacích přístrojů. Žádosti bylo vyhověno.

Znovu vyhledal prověřené lékaře, vysvětlil jim okolnosti a požádal je o revizi všech předcházejících vyšetření. Lékaři, kteří se obávali, aby nakonec nedošlo k soudnímu procesu, udělali přesně to, co se po nich chtělo - a došli k závěru, že z vyšetření nevyplývá nic nenormálního. Před odchodem dali velvyslanci podepsat dokument, v němž potvrzoval, že od uvedeného data zprošťuje americké velvyslanectví odpovědnosti za to, že doporučilo jejich jména.

Hned nato šel velvyslanec do nemocnice, kde předtím Eduard ležel. Pohovořil si s ředitelem, vysvětlil mu synův problém a požádal ho, aby - pod záminkou rutinní kontroly -

nechal Eduardovi udělat krevní zkoušky zaměřené na odhalení drog v organismu.

Tak se stalo. A žádná stopa po drogách se nenašla.

Zbývala třetí, poslední etapa strategického plánu: promluvit si přímo s Eduardem a zjistit stav věcí. Teprve až bude mít všechny informace pohromadě, učiní rozhodnutí, které bude považovat za správné.

Otec a syn si sedli v obývacím pokoji.

„Děláš matce starosti," řekl velvyslanec.

„Zhoršily se ti známky a hrozí ti, že nepostoupíš do dalšího ročníku."

„Ale v kurzu kreslení mám známky lepší, tati."

„Tvůj zájem o umění je jistě potěšující, ale na tohle máš před sebou celý život. Teď musíš především dokončit střední školu, abych tě mohl uvést na diplomatickou dráhu."

Eduard dlouho přemýšlel, než něco řekl. Znova si vzpomněl na svou nehodu, na knihu o vizionářích - což bylo nakonec jen impulzem k tomu, aby našel své pravé poslání -, pomyslel na Marii, o které už nikdy neslyšel. Dlouho váhal, až konečně odpověděl.

„Já nechci být diplomatem, tati. Chci být malířem."

Otec takovou odpověď očekával a věděl, jak ji obejít.

„Budeš malířem, ale napřed dostuduj. Uspořádáme ti výstavu v Bělehradě, Záhřebu, Lublani a Sarajevu. Můj vliv ti může hodně pomoci, ale je třeba, abys dostudoval."

„Kdybych to udělal, tak bych si zvolil tu nejsnadnější cestu, tati. Vstoupím na nějakou fakultu, vystuduju něco, co mě nezajímá, ale co mi přinese peníze. Malířství zůstane na druhém místě, a já nakonec na své poslání zapomenu. Musím se naučit vydělávat si peníze malováním."

Velvyslance to začínalo rozčilovat.

„Máš přece všecko, chlapče: milující rodiče, peníze, společenské postavení. Ale víš, že naše země prochází složitým obdobím, mluví se o občanské válce; zítra už tu možná nebudu, abych ti pomáhal."

„Já si pomůžu sám, tati, věř mi. Jednou namaluji cyklus obrazů nazvaný ‚Vidiny ráje'. Bude to vizuální historie toho, co někteří muži a ženy zažili jen ve svém srdci."

Velvyslanec pochválil synovo rozhodnutí, ukončil rozhovor úsměvem a rozhodl se počkat ještě měsíc - diplomacie je ostatně umění oddalovat rozhodnutí, dokud se problém nevyřeší sám od sebe.

Měsíc uběhl, a Eduard dál věnoval všechen svůj čas malování, podivným kamarádům a hudbě, která určitě musí působit psychické poruchy. K dovršení všeho ho vyhodili z amerického gymnázia, protože se pohádal s učitelkou o existenci svatých.

Poslední možností před neodkladným rozhodnutím měl být rozhovor, k němuž velvyslanec Eduarda vyzval jako muž muže.

„Eduarde, už jsi ve věku, kdy musíš za svůj život převzít odpovědnost sám. Doposud jsme s tebou měli trpělivost, ale nyní je načase, abys skoncoval s tím hloupým nápadem, že budeš malířem, a abys zahájil svou životní dráhu."

„Moje životní dráha je ta, že budu malířem."

„Ty úplně přehlížíš naši lásku a naši snahu dát ti dobré vzdělání. Nikdy jsi přece takový nebyl a já si myslím, že všechno zavinila ta tvoje nehoda."

„Ale pochop, tati, že já vás mám raději než kohokoli nebo cokoli jiného na světě."

Velvyslanec si odkašlal. Nebyl zvyklý na tak přímé projevy citu.

„Pak tedy ve jménu té lásky, kterou k nám chováš, udělej laskavě to, co si přeje tvá matka. Nech na nějaký čas toho svého malování, najdi si přátele na své společenské úrovni a začni se zase učit."

„Ty mě přece máš rád, tati. Tohle po mně nemůžeš chtít, vždyť ty jsi mi byl vždycky příkladem v tom, jak jsi bojoval za svůj cíl. Nemůžeš chtít, aby se ze mě stal člověk bez vlastní vůle."

„Řekl jsem: ve jménu lásky. Nikdy dřív jsem něco takového neřekl, ale prosím tě o to teď. Pro lásku, kterou k nám cítíš, pro lásku, kterou my cítíme k tobě, vrať se zase ke své rodině - nejenom ve smyslu fyzickém, ale i ve smyslu reálném. Ty sám sebe klameš a utíkáš od reality.

Od tvého narození do tebe vkládáme největší naděje našeho života. Jsi pro nás vším: naší budoucností i minulostí. Tvoji prarodiče byli státní úředníci a já jsem musel bojovat jako lev, abych mohl nastoupit diplomatickou dráhu a udržet se na ní. A to všechno jen proto, abych ti otevřel prostor a všechno ti usnadnil. Pořád ještě mám pero, s nímž jsem podepsal svůj první dokument jako velvyslanec, a se vší láskou je schovávám, abych ti je předal v den, kdy učiníš totéž.

Nesmíš nás zklamat, chlapče. Už tady dlouho nebudeme, chceme zemřít v klidu a s vědomím, že jsi na správné životní cestě.

Jestli nás máš opravdu rád, pak udělej, o co tě prosím. Jestli nás rád nemáš, pak si dál dělej svoje."

Eduard dlouhé hodiny zíral na oblohu nad Brasílií a pozoroval oblaka míjející v modři - krásná, ale bez jediné kapky deště, která by spadla na suchou půdu brazilské náhorní roviny. Cítil v sobě stejnou prázdnotu.

Když půjde dál svou cestou, matka se utrápí, otec ztratí chuť do práce a oba si budou klást za vinu, že nedokázali dobře vychovat milovaného syna. Když přestane malovat, vidiny ráje nikdy nespatří světlo světa, a pro nic jiného se nadchnout nedokáže.

Rozhlédl se kolem sebe, viděl svoje obrazy, znova si vzpomněl, s jakou láskou a porozuměním dělal každý tah štětcem, a usoudil, že vlastně všechny za moc nestojí. On sám je zmetek; touží po něčem, k čemu se vůbec nehodí, a výsledkem bude zklamání rodičů.

Vidiny ráje jsou jen pro vyvolence, kteří se objevují v knihách jako hrdinové a mučedníci své víry. Lidé, kteří už od

dětství vědí, že je svět potřebuje - a to, co četl v té knize, si autor vymyslel.

Při večeři řekl rodičům, že mají pravdu: byl to jenom mladický sen a stejně už jeho nadšení pro malířství ochladlo. Rodiče byli spokojeni, matka se radostí rozplakala a objala ho; všecko bylo zase jako dřív.

Velvyslanec v noci tajně oslavil své vítězství tím, že si otevřel láhev šampaňského - a vypil ji sám. Když se odebral do ložnice, jeho žena - poprvé po mnoha měsících - klidně spala.

Nazítří našli Eduardův pokoj v troskách, obrazy byly čímsi rozřezané na kusy a jejich syn seděl v koutě a koukal do nebe. Matka ho objímala a říkala mu, jak ho má ráda, ale Eduard na to nereagoval.

O lásce už nechtěl ani slyšet: měl celé té historie po krk. Myslel, že může všeho nechat a řídit se otcovými radami, ale zašel ve své práci příliš daleko - překročil propast, která dělí člověka od jeho snu, a teď už se vrátit nemohl.

Nemohl jít ani vpřed, ani zpátky. Nejjednodušší tedy bylo zmizet ze scény.

Ještě pět měsíců zůstal Eduard v Brazílii v péči odborníků, kteří u něho diagnostikovali vzácný případ schizofrenie, vyvolané pravděpodobně úrazem při jízdě na kole. Hned nato vypukla v Jugoslávii občanská válka, velvyslanec byl spěšně odvolán, problémy se vyhrotily do té míry, že se rodiče nemohli o syna starat, a jediným východiskem bylo poslat ho do nově otevřeného sanatoria ve Villete.

Než Eduard svůj příběh dopověděl, tak se setmělo a oba se třásli zimou.

„Pojďme dovnitř," řekl.

„Dávají večeři."

„Když jsem v dětství chodila na návštěvu k babičce, vždycky jsem se dívala na obrázek, který měla na stěně. Byla na něm žena - Panna Maria, jak říkají katolíci - vysoko nad světem, jak jí z dlaní šlehají k Zemi blesky.

Nejvíc mi na tom obrázku bylo divné, že ta žena šlape na živého hada. Ptala jsem se babičky: ‚Ona se toho hada nebojí? Copak neví, že ji může uštknout a tím jedem zabít?'

Babička mi na to řekla: ‚V Bibli stojí, že had přinesl na Zemi Dobro a Zlo. A ona svou láskou to Dobro a Zlo ovládá.'"

„Jak to souvisí s mým příběhem?"

„Znám tě teprve týden, a bylo by moc brzo, abych ti řekla: miluji tě. Ale protože asi nepřečkám dnešní noc, bylo by zase moc pozdě na to, abych to řekla. Ale v tom je právě veliké bláznovství muže a ženy: v lásce.

Tys mi vyprávěl příběh lásky. Věřím, že tvoji rodiče pro tebe opravdu chtěli to nejlepší, a právě tahle láska ti málem zničila život. Jestliže Panna Maria na babiččině obrázku zlapala na hada, znamená to, že láska má dvě tváře."

„Já vím, co máš na mysli," řekl Eduard.

„Tys mě tak popletla, že mě to dohnalo až k elektrickému šoku. Nevím, co cítím, a láska už mě jednou zničila."

„Neboj se. Dneska jsem požádala dr. Igora, abych odsud směla odejít a vybrat si místo, kde chci zavřít oči navždycky. Ale když jsem uviděla, jak tě vlečou ti ošetřovatelé, pochopila jsem, na co se chci dívat, až budu odcházet z tohoto světa: na tvoji tvář. A rozhodla jsem se, že neodejdu.

Zatímco jsi po elektrošoku spal, měla jsem další záchvat a myslela jsem, že už se blíží moje hodina. Dívala jsem se na tvoji tvář, snažila jsem se vytušit tvůj příběh a chystala jsem se šťastně zemřít. Ale smrt nepřišla - moje srdce to zas jednou vydrželo, asi proto, že jsem mladá."

Eduard sklopil hlavu.

„Nestyď se, že tě někdo miluje. Nic od tebe nechci, jen abych tě směla mít ráda a ještě jednu noc ti mohla hrát na klavír - pokud mi budou stačit síly.

A prosím tě o jedinou věc: jakmile od někoho uslyšíš, že umírám, přijď za mnou. Splň mi moje přání."

Eduard mlčel tak dlouho, až si Veronika pomyslela, že se zase vrátil do svého světa, odkud ho tak brzo nikdo nedostane.

Nakonec se podíval na hory za villetskými zdmi a řekl:

„Jestli chceš odejít, vezmu tě s sebou ven. Jenom chvilku počkej, než přinesu kabáty a nějaké peníze. A pak hned můžeme jít."

„Nebude to trvat dlouho, Eduarde. Vždyť to víš."

Eduard neodpověděl. Šel dovnitř a přinesl kabáty.

„Bude to trvat celou věčnost, Veroniko. Déle než všechny ty stejné dny a noci, které jsem tu strávil a pokoušel se zapomenout na vidiny ráje. Málem jsem na ně opravdu zapomněl, ale zdá se, že se vracejí."

„Půjdeme pryč. Blázni dělají bláznivé věci."

Když se toho dne pacienti sešli k večeři, všimli si nepřítomnosti čtyř osob. Chyběla Zedka, o které všichni věděli, že po dlouhé léčbě byla propuštěna. Mari šla nejspíš do kina, jak se to stávalo dost často. Eduard se asi ještě nevzpamatoval z elektrošoku - a při tom pomyšlení se všichni pacienti zachvěli strachem a dali se do jídla v naprostém mlčení.

A konečně chyběla dívka se zelenýma očima a hnědými vlasy. Ta, o níž se vědělo, že se nedožije konce týdne.

Ve Villete se o smrti nemluvilo. Každý si však hned všiml, když někdo chyběl, ačkoli se navenek všichni chovali, jako by se nic nestalo.

Od stolu ke stolu se začala šířit zpráva. Několik pacientů se rozplakalo, protože dívka byla plná života a teď asi ležela v malé márnici v zadním traktu léčebny. Jen málokdo se odvážil jít kolem - a to i přes den, za plného světla. Stály tam tři mramorové stoly a na jednom obvykle spočívalo tělo přikryté prostěradlem.

Všichni tušili, že toho večera tam leží Veronika. Opravdoví šílenci okamžitě zapomněli, že tenhle týden pobýval v sanatoriu další host, který občas rušil pacienty ze spánku hrou na klavír. Pár lidí při té zprávě zesmutnělo, zvlášť ošetřovatelky, které měly službu na jednotce intenzivní péče, když tam Veronika ležela; zaměstnanci léčebny si však nesměli příliš připouštět nějaké city k nemocným, protože vždycky

někdo odcházel, jiný umíral a velká většina na tom byla pořád hůř. Jejich smutek trval o chvilku déle, ale také brzo přešel.

Avšak i když většina pacientů při té zprávě předstírala zděšení a smutek, v hloubi duše se jim ulevilo. Protože zas jednou Anděl zkázy prošel Villete, a oni byli ušetřeni.

Po večeři se shromáždili členové Bratrstva a jeden z nich jim vyřídil vzkaz: Mari nešla do kina - odešla nadobro a nechala u něho dopis.

Nikdo tomu zřejmě nepřikládal valnou důležitost: Mari se vždy zdála být jiná, příliš bláznivá, neschopná se přizpůsobit ideální situaci, v níž tam všichni žili.

„Mari nikdy nepochopila, jaké máme štěstí," řekl jeden z nich.

„Jsme zde s přáteli, s nimiž si rozumíme, máme svůj zaběhaný řád, občas si někam vyjdeme, zveme si hosty, aby nám přednášeli o důležitých otázkách, diskutujeme o jejich myšlenkách. Náš život dosáhl dokonalé vyváženosti, po níž tolik lidí venku touží."

„Nemluvě o tom, že se nás ve Villete nedotýká nezaměstnanost, následky války v Bosně, hospodářské problémy a násilí," dodal druhý. „Dosáhli jsme harmonie."

„Mari mi předala dopis," řekl člen, který s tou zprávou přišel, a ukázal jim zalepenou obálku.

„Požádala mě, abych to přečetl nahlas, jako by se tak s námi všemi loučila."

Nejstarší člen obálku otevřel a začal číst, jak si to Mari přála. Uprostřed se zarazil, ale už bylo pozdě, aby toho nechal, a tak dočetl až do konce.

Ještě jako mladá advokátka jsem kdysi četla nějakého anglického básníka a jedna jeho věta mě velice zaujala: ‚Buď jako pramen, který přetéká, a nějako nadři, v níž je pořád stejná voda.' Vždycky jsem si myslela, že nemá pravdu: je přece nebezpečné přetékat, protože nakonec můžeme zaplavit místa, kde žijí naši drazí, a utopit je ve své lásce a nadšení. Proto jsem

se celý život chovala jako ta nádrž a nepřestoupila jsem meze svých vnitřních zdí.

Stalo se však, že Z nějakého mně nepochopitelného důvodu jsem měla panický syndrom. Změnila jsem se právě v to, čemu jsem se vždy tolik snažila zabránit: v pramen, který přetekl a zaplavil všechno kolem mě. Výsledkem byla hospitalizace ve Villete.

Po vyléčení jsem se vrátila do nádrže a seznámila ses vámi. Děkuji vám za přátelství, lásku a hodně šťastných chvil. Žili jsme společně jako rybičky v akváriu, šťastní, protože nám někdo pravidelně házel potravu, a kdykoli se nám zachtělo, mohli jsme se přes sklo dívat na svět venku.

Včera jsem však kvůli klavíru a jedné ženě, která už je dnes asi po smrti, přišla na něco velice důležitého: život tady uvnitř je úplně stejný jako život venku. Stejně jako tady se tam lidé sdružují do skupin, budují si své hradby a nedopustí, aby cokoli cizího rušilo jejich průměrné existence. Dělají něco, protože jsou zvyklí to dělat, studují zbytečnosti, baví se, protože se bavit musejí, a ostatní svět ať jde k čertu a ať si poradí sám. Nanejvýš se podívají - stejně jako jsme se tolikrát dívali společné my - na televizní zprávy, jen aby se ujistili, jak šťastní jsou v tomhle světě plném problémů a nespravedlnosti.

Čili: život Bratrstva je přesně týž jako život téměř všech lidí venku-a nikdo nechce slyšet, co se děje za skleněnými stěnami akvária. Dlouhou dobu to člověka utěšuje a pomáhá mu to. Lidé se však mění a já chci jít nyní za dobrodružstvím - přestože je mi už šedesát pět let a znám všechna možná omezení, která takový věk s sebou nese. Půjdu do Bosny: tam jsou lidé, kteří na mě čekají, třebaže mě ještě neznají a já taky neznám je. Ale vím, že mohu být užitečná a že riziko dobrodružství vyváží tisíc dní blahobytu a pohodlí."

Po přečtení dopisu se členové Bratrstva rozešli do svých pokojů a na lůžkové oddělení a říkali si, že Mari se definitivně zbláznila.

Eduard s Veronikou si vybrali nejdražší lublaňskou restauraci, objednali si nejlepší jídla a opili se třemi lahvemi vína ze sklizně roku 1988, která patřila k nejlepším za posledních sto let. Při večeři se ani jednou nezmínili o Villete, o minulosti ani o budoucnosti.

„Líbilo se mi tvoje vyprávění o hadu," řekl Eduard a snad už po sté nalil oběma víno.

„Ale tvoje babička byla moc stará a špatně si ten příběh vyložila."

„Neurážej moji babičku!" rozkřikla se Veronika, až se všichni v restauraci otáčeli.

„Připijme babičce tady té slečny!" zvolal Eduard a povstal.

„Připijme babičce téhle bláznivé slečny, která určitě utekla z Villete!"

Hosté se zase soustředili na jídlo a tvářili se, že se nic neděje.

„Připijme mé babičce!" přidala se Veronika. K jejich stolu přistoupil majitel restaurace.

„Chovejte se prosím slušně."

Na chvíli oba ztichli, ale hned zase začali povykovat, říkat nesmysly a budit všeobecnou pozornost. Znova k nim přišel restauratér a řekl jim, že nemusejí platit účet, ale ať okamžitě odejdou.

„To je skvělé, aspoň neutratíme za tohle drahé víno!" zaradoval se Eduard.

„Vypadněme dřív, než si to ten člověk rozmyslí!"

Ten člověk si to však nerozmyslel. Už odsouval Veroničinu židli zdánlivě zdvořilým gestem, jehož skutečným smyslem však bylo přinutit ji, aby co nejrychleji vstala.

Došli doprostřed malého náměstí v centru města. Veronika se podívala ke svému pokoji v klášteře a na okamžik vystřízlivěla. Znovu si uvědomila, že brzo umře.

„Kup ještě nějaké víno," poprosila Eduarda.

Poblíž byl bar. Eduard přinesl dvě láhve, sedlí si a pili dál.

„Co se ti nelíbí na výkladu mé babičky?" zeptala se Veronika.

Eduard už byl tak opilý, že se musel hodně namáhat, aby si vzpomněl, co vlastně v restauraci řekl. Ale nakonec si to vybavil.

„Tvoje babička říkala, že ta žena šlape na hada, protože láska musí ovládnout Dobro a Zlo. To je hezký a romantický výklad, ale ve skutečnosti je to úplně jinak: já už jsem ten obraz viděl, je to jedna z vidin ráje, které jsem chtěl malovat. Taky jsem přemýšlel, proč vždycky zobrazují Pannu Marii tímhle způsobem."

„A proč?"

„Protože Panna Maria, ženská energie, vládne nad hadem, který znamená vědění. Když se podíváš na prsten dr. Igora, uvidíš na něm symbol lékařů: dva hady ovíjející hůl. Láska stojí výš než vědění, právě tak jako Panna Maria stojí nad hadem. Pro ni je všechno Inspirace. Ona nesoudí dobro a zlo."

„A ještě něco," řekla Veronika.

„Panně Marii bylo úplně jedno, co si o ní kdo myslí. Představ si, kdyby měla každému vysvětlovat, jak to bylo s tím Duchem svatým! Nic nevysvětlovala, jenom řekla: Tak se stalo. Víš, co asi řekli ostatní?"

„Jasně. Že je blázen!"

Oba se rozesmáli. Veronika pozvedla sklenku.

„Blahopřeji. Měl bys radši ty vidiny ráje malovat, než o tom mluvit."

„Začnu u tebe," odpověděl Eduard.

U toho malého náměstí je malý vrch. Na tom malém vrchu je malý hrad. Veronika s Eduardem k němu stoupali za smíchu i proklínání, klouzali na zledovatělé cestě a naříkali na únavu.

U hradu stojí obrovský žlutý jeřáb. Kdo přijde do Lublaně poprvé, má dojem, že se hrad opravuje a co nevidět bude zrenovován. Obyvatelé Lublaně však vědí, že ten jeřáb je tam už celé roky - přestože nikdo nezná skutečný důvod. Veronika vypravovala Eduardovi, že když mají děti ve školce hrad nakreslit, vždycky tam přimalují i jeřáb.

„Ten jeřáb je ostatně udržovanější než hrad." Eduard se zasmál.

„Ty už bys měla být mrtvá," prohlásil ještě v alkoholickém oparu, ale v hlase se mu ozýval strach.

„Tvoje srdce přece nemohlo vydržet ten výstup."

Veronika ho dlouze políbila.

„Dobře si prohlédni moji tvář," řekla.

„Uchovej si ji zrakem duše, abys ji mohl jednou namalovat. Můžeš začít u mě, jestli chceš, ale hlavně zase maluj. Je to moje poslední přání. Věříš v Boha?"

„Věřím."

„Tak přísahej při Bohu, v něhož věříš, že mě namaluješ."

„Přísahám."

„A že až namaluješ mne, budeš malovat dál."

„Nevím, jestli tohle můžu slíbit."

„Můžeš. A řeknu ti ještě víc: děkuji ti, že jsi dal mému životu smysl. Přišla jsem na svět, abych prošla vším, čím jsem prošla, abych se pokusila o sebevraždu, zničila si srdce, setkala se s tebou, vystoupila k tomuhle hradu a přiměla tě, aby sis vtiskl do duše moji tvář. To je jediný důvod, proč jsem přišla na svět; abych tě vrátila na cestu, z níž jsi sešel. Nedopusť, abych měla pocit, že můj život byl zbytečný."

„Možná je příliš brzo nebo příliš pozdě, ale stejně jako ty mně, i já chci říct tobě: miluji tě. Nemusíš tomu věřit, možná je to hloupost, můj výmysl."

Veronika ho objala a prosila Boha, v nějž nevěřila, aby si ji v té chvíli vzal. Zavřela oči a cítila, že on učinil totéž. A usnula hlubokým spánkem beze snů. Smrt byla sladká, voněla po vínu a hladila ji po vlasech.

Eduardovi se zdálo, že ho někdo šťouchá do ramene. Otevřel oči a uviděl, že svítá.

„Můžete jít do městské noclehárny," řekl hlídač.

„Jinak tady zmrznete."

Ve zlomku vteřiny si Eduard vzpomněl, co všechno se předešlé noci stalo. V náručí se mu choulila žena.

„Ona... Ona je mrtvá."

Žena se však pohnula a podívala se na něho.

„Co se stalo?" zeptala se Veronika.

„Nic," odpověděl Eduard a vstal.

„Nebo spíš... Stal se zázrak: další den života."

Sotva dr. Igor vstoupil do ordinace a rozsvítil - pořád ještě se rozednívalo pozdě, zima byla tentokrát dlouhá -, zaklepal na dveře ošetřovatel.

Dneska to začíná brzo, řekl si dr. Igor. Měl před sebou perný den, čekal ho rozhovor s tou dívkou. Chystal se k tomu celý týden a v noci skoro nespal.

„Mám špatné zprávy," řekl ošetřovatel. „Zmizeli dva pacienti: syn velvyslance a to děvče se srdečními problémy."

„Jste úplně neschopní. Bezpečnostní opatření v téhle nemocnici nestojí za nic."

„Protože zatím se nikdo utéct nepokusil," namítl ustrašeně ošetřovatel.

„Nevěděli jsme, že je to možné."

„Jděte pryč! Musím sepsat zprávu pro vlastníky ústavu, uvědomit policii a zařídit celou řadu věcí. A ať už mě nikdo nevyrušuje, protože tyhle záležitosti zaberou spoustu času!"

Muž odešel celý bledý a bylo mu jasné, že část viny za tenhle případ nakonec padne na něj, protože tak to mocní dělají se slabšími odjakživa. Určitě dostane do večera vyhazov.

Dr. Igor vytáhl blok, položil ho na stůl a chtěl začít psát, ale pak si to rozmyslel.

Zhasl světlo, zůstal sedět v místnosti dosud slabě ozářené vycházejícím sluncem a usmál se. Uspěl.

Za chvíli sepíše zprávu o jediné známé léčbě Vitriolu: uvědomění si života. A oznámí, jaký lék při svém prvním velkém pokusu s pacienty použil: uvědomění si smrti.

Existují možná jiné léky, ale dr. Igor se rozhodl soustředit svou disertaci na ten jediný, který mohl vědecky vyzkoušet díky dívce, jež se - nechtěně - vmísila do jeho osudu. Přivezli ji ve velice vážném stavu, značně intoxikovanou a na začátku kómatu. Skoro týden byla mezi životem a smrtí, což stačilo, aby si promyslel svůj skvělý nápad.

Všechno záleželo na jediné věci: na dívčině schopnosti přežít.

Dokázala to.

Bez vážných následků nebo nějakého neřešitelného problému: pokud bude pečovat o své zdraví, může žít stejně dlouho jako on sám nebo i déle.

Dr. Igor však byl jediný, kdo o tom věděl, stejně jako věděl, že neúspěšní sebevrazi mají sklon svůj čin dřív nebo později zopakovat. Proč tedy té dívky nevyužít jako pokusného králíka, aby zjistil, jestli dokáže vyloučit z jejího organismu Vitriol - neboli Hořkost?

A tak si dr. Igor připravil plán.

Za použití léku známého jako Fenotal se mu u ní podařilo napodobit účinky srdečních záchvatů. Po celý týden dostávala příslušné injekce a určitě ji to vyděsilo - protože měla dost času myslet na smrt a bilancovat svůj život. Tímto způsobem, podle teorie dr. Igora („Vědomí smrti v nás podnítí vůli k životu" - jak měl znít název závěrečné kapitoly jeho práce), začala dívka vylučovat z organismu Vitriol a pravděpodobně už svůj čin opakovat nebude.

Toho dne se s ní měl sejít a sdělit jí, že díky injekcím se mu podařilo srdeční záchvaty zažehnat. Veroničin útěk ho ušetřil nepříjemné nutnosti ještě jednou jí lhát.

Dr. Igor však nepočítal s tím, že léčba otravy Vitriolem může být tak nakažlivá. Hodně lidí ve Villete vyděsilo vědomí pomalé a neodvratné smrti. Museli přehodnotit svůj život a určitě se zamysleli nad tím, co ztrácejí.

Mari požádala o propuštění. Další pacienti chtěli revizi svého případu. Nejtíživější byla situace velvyslancova syna, protože ten prostě zmizel - určitě pomáhal Veronice s útěkem.

„Možná jsou ještě někde spolu," pomyslel si.

Velvyslancův syn ovšem zná adresu ústavu a může se kdykoli vrátit. Dr. Igora příliš vzrušovaly výsledky experimentu, než aby se staral o maličkosti.

Na okamžik se ho zmocnila jiná pochybnost: dříve či později si Veronika uvědomí, že nezemře na srdeční chorobu. Určitě zajde za nějakým specialistou a ten jí řekne, že její zdravotní stav je zcela normální. Pak si jistě pomyslí, že lékař, který ji měl na starosti ve Villete, byl naprosto neschopný. Ale každý člověk, který se odváží bádat v zapovězených oblastech, potřebuje kus odvahy a také určitou dávku nepochopení.

Co však ta dlouhá doba, po kterou bude muset Veronika žít s neustálým strachem z hrozící smrti?

Dr. Igor dlouho zvažoval všechny argumenty a došel k závěru: nebude to tak zlé. Každý den pro ni bude znamenat zázrak - což je nakonec pravda, když uvážíme, co všechno se může nečekaně stát v každém okamžiku naší křehké existence.

Všiml si, že sluneční paprsky už prosvětlily místnost, a to mu připomnělo, že v tuhle dobu jsou pacienti u snídaně. Za chvíli bude mít v čekárně plno, zase přijdou na řadu každodenní problémy, a tak udělá nejlíp, když se pustí do svých poznámek.

Podrobně se rozepsal o pokusu s Veronikou; zprávu o nedostatečných bezpečnostních opatřeních v budově napíše později.

Svátek sv. Bernadetty, 1998

Argo

Přeložila Pavla Lidmilová
Argo, 2000
This edition published by arrangements
with Sant Jordi Asociados, Barcelona, Spain
All Rights Reserved

http://www.paulocoelho.com
Copyright © 1998 by Paulo Coelho
Translation © Pavla Lidmilová, 2000
ISBN 80-7203-270-4
Věnuji S. T. de L. za pomoc, o níž jsem nevěděl.